משכנתאות חופשיות ולזכאים
מגוון תכניות מסכם
בנק טפחות

הדלקת הנר

	כה"ש	מוצ"ש
ירושלים	4.23	5.35
תל אביב	4.41	5.37
חיפה	4.32	5.35
באר שבע	4.39	5.36
אילת	4.40	5.39

היום

פרשת נח

	יום ששי	שבת
הפרק:	יהושע פרק ז	יהושע ח-יח
המשנה:	כלאים ב, א-ב	כלאים ב, ג-ד
הדף — בבלי:	בבא בתרא קס	בבא בתרא קסא
ירושלמי:	קדושין לט	קדושין מ
ההלכה:	צדיע שטר, א-ג	שו"ע שטר, ה, ד-א
רמב"ם:	חובל ומזיק א-ג	חובל ומזיק ד-ו
הזריחה:	5.44	5.45
השקיעה:	5.02	5.01
סוף זמן ק"ש:	7.50	7.49

הצופה

ב"ה, יום שישי, ל' תשרי תשמ"ח (23.10.1987) • שנה נ' • גליון 14524 • המחיר: 1.20 ש"ח, כולל מע"מ * עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל-המזרחי * מייסד ועורך ראשון הרב מאיר בר-אילן ז"ל

שולץ מנסה לקדם שיחות ישירות ישראל — ירדן בחסות מעצמות־העל

מדווח ה"ניו־יורק טיימס" * אך לשכת ראש־הממשלה הגיבה על הפרסומים כאילו הסכים שמיר למסגרת כזו: דיסאינפורמציה, אחיזת עיניים וספקולציות * מרפי ניסה לשכנע את דמשק לא להפריע לירדן להצטרף למהלך המדיני

מאת סופרנו המדיני בירושלים וסוכנויות הידיעות

ניו־יורק (עי"ע) — שר החוץ האמריקני ג'ורג' שולץ העלה את האפשרות של ניהול משא ומתן ישיר בין ישראל לירדן בחסות ארה"ב וברה"מ. בהעלותו הצעה זו, נענה שולץ ללחצים שהופעלו עליו ע"י ירדן, שביקשה שבעקבות השתתפות במציאות המ־די לסכסוך המזרח־תיכוני — על כך דיווח אתמול העיתון "ניו יורק טיימס".

העיתון, המסתמך על נציג בכיר של ישראל, שאת שמו לא פירסם, מציין כי שולץ העלה הצעה זו בשבוע שעבר בשיחות שקיים עם ראש ממשלת ישראל יצחק שמיר ושר החוץ שמעון פרס.

שולץ דיווח על הצעה זו גם ל־מנהיגי מצרים, לפני שדן בנושא בלונדון עם חוסיין מלך ירדן. בעקבות פגישה זו נשלח שליח אמ־ריקני מיוחד, ריצ'רד מרפי לישראל, כדי לדווח למנהיגים הישראלים על פרטי הדיונים שקיים שר החוץ האמריקני, ובמיוחד בקשר עם ה־השתתפות הפלשתינאים במו"מ.

לפי־שעה לא נתקבלה כל החלטה, כותב העיתון.

בלשכת ראש הממשלה יצחק שמיר נמסר אתמול כי כל הפרסומים ב־ענין הסכמתו להצעות של השר שולץ בדבר חסות המעצמות לשי־חות שלום, הן דיסאינפורמציה, אחי־זת עיניים וספקולציות בלבד.

בתשובה לשאלה לא היה מוכן דובר של שמיר לומר מה כן נכון ומה לא נכון.

סופרנו מעריך כי המלך חוסיין לא יוכל לתת תשובה סופית להצ־עות החדשות, בענין סוג "המטריה" הבינלאומית לשיחות שלום, אלא רק לאחר קיומה של ועידת הפסגה ה־ערבית שתיערך בקרוב בעמן.

ועידה זו תדון על הנושא האיראני אבל גם על נושא סכסוך ישראל־ערב. חוסיין לא רוצה להתחייב לפני הפיסגה, שמא יכשילו אותו סוריה ולוב בוועידה ע"י החלטות קי־צוניות שיגבילו את ידיו במהלך מו"מ.

חוסיין "עובד קשה" כדי לשכנע את סוריה ולוב להשתתף בוועידת הפסגה והבטיח להם להביא לדיון את סכסוך ישראל־ערב בצד הדיון על הנושא האיראני.

ריצ'ארד מרפי עוזר שר החוץ האמריקני לעניני המזרח התיכון עזב את ישראל לאחר שנפגש עם שמיר ופרס וטס לקהיר ולדמשק.

בבירות אלה הוא יבחן את ה־מצב לגבי המשך התהליך המדיני באיזור.

בדמשק הוא דן עם סגן נשיא סוריה ושר החוץ.

ארה"ב עושה מאמץ לשכנע את סוריה להצטרף לתהליך השלום, או לפחות לא למנוע בעד חוסיין מל־הצטרף למסגרה המדינית המתגבשת בין ארה"ב ובריה"מ.

התקדמות בשיחות שולץ — שווארנדזה במוסקווה

בעיקר בנושא צימצום החימוש * כן דנו על זכויות האדם

מוסקבה (היישר ע"י"ם) — שר החוץ האמריקני ג'ורג' שולץ ו־עמיתו הסובייטי אדוארד שווארד־נדזה מדווחים על התקדמות ב־שיחות בין שתי מעצמות־העל בעניין הפיקוח החימוש ובעיות אחרות, שהועלו לדיון במוסקבה — על כך מסרו דוברי שני הצד־דים.

דובר משרד החוץ האמריקני צ'אר־לס רדמן אמר בתדרוך לעיתונ־אים, כי שולץ ושווארנדזה מתקד־מים לקראת השלמת חוזה לאיסור שימוש בטילים גרעיניים לטווח בינוני וטווח קצר יותר. עם־זאת, הוסיף, כי נותרו עדיין בעיות ב־ענין מיבחש ההסכם ובשאלת לוח־הזמנים לפירוק כלי־הנשק.

בהתייחסו לפגישה שנקבעה לשר החוץ האמריקני עם המנהיג הסו־בייטי מיכאיל גורבאצ'וב להיום יום ו', אמר גראסימוב, "המקום גדר לה, הלכה יהיה תלוי בתוצאות הפגישה שקיימו שולץ וגורבאצ'וב".

רדמן אמר עוד, כי שני השרים דנו בבעיות זכויות האדם, ובנוש־אים המתייחסים לטילים הגרעיניים. בערב אמורים היו שני השרים לט־פל בבעיות אזוריות של העולם, ב־לה הדובר.

שני הצדדים הקימו 8 קבוצות־עבודה המורכבות ממומחים. קבו־צות עבודה אלה עוסקות בכלי־נשק לטווח בינוני, במחסני הנשק ה־איסטרטגי, בבחינה הקונבנציונאלים, כלי־נשק כימיים, בעיות דו־צד־דיות, בעיות אזוריות, זכויות האדם ונושאים גרעיניים.

גן חן — חברה קבלנית
בונה ברחוב ברקאי — רמת־גן גבול בני־ברק
דירות מפוארות
בנות 4, 4 + 1 + גג
משרד: רח' בוזן 2, רמת־גן טל' 03-7518312/730987
פרטי: 03-728034/955814

ח"כ הרב חיים דרוקמן:

רק לחץ גלוי וחזק על הרוסים יביא לפתיחת השערים

מאת סופר "הצופה"

כיום יש שעת כושר לפעול למען פתיחת השערים ברוסיה. ואל נחבאו אותה ע"י התפשטות בפעילות כי יהודים בלבד מרוסיה, — אמר ח"כ הרב חיים דרוקמן בישיבה מ־יוחדת של ועדת העליה והקליטה של הכנסת שנערכה בהשתתפות א־סירי ציון שעלו לאחרונה לארץ.

ח"כ הרב דרוקמן הוסיף שההש־תטה על כל יהודי שעולה מרו־סיה אסור לנו בשום פנים ואופן להסתפק בכך.

(סוף בעמוד 2)

אמונה EMUNAH
ישיבת ההנהלה הארצית
תתקיים אי"ה ביום ראשון ב' במרחשון (25.10.87), בשעה 2.30 אחר-הצהריים — בבית התנועה בתל-אביב.

מה קורה בבורסות?

ירידות בניו־יורק עליות בתל־אביב

מאת מרדכי זפט וסוכנויות הידיעות

המסחר בבורסה הוול־סטריט ה־סתיים אתמול במגמת ירידה, ל־אחר המשך עליות שנרשמו ב־מהלכו.

בסיכום היום ירד מדד הדאו־ג'ונס ב־77 נקודות והתייצב על רמה של 1950 נקודות.

ההרגשה של הסוחרים לא היתה טובה.

הנהלת הבורסה הודיעה כי ב־3 ימי המסחר הקרובים יופחתו שעות המסחר בשעתיים מידי יום, עקב העומס הרב.

שערי המניות בבורסות וול־סטריט ירדו ירידה ניכרת בפתיחת המס־

(סוף בעמוד 2)

אליצור נתניה ניצחה גם בגומלין בבלגיה

אליצור נתניה ניצחה אמש בבל־גיה את קבוצת סאן־איר בתוצאה 69:72.

היה זה משחק גומלין במסגרת שמינית הגמר בגביע קוראץ'.

במשחק הראשון, שנערך בישר־אל, ניצחה אליצור 66:77.

69 תלמידים דתיים במכתב אל שר הביטחון בתגובה על מכתב "השמיניות"

נשרת את המדינה במסירות ובנאמנות בכל מקום שנדרש לשרת בו

מאת סופר "הצופה"

שישים ותשעה תלמידים ב־כתות י"ב בבית ה־ספר התיכון הדתי אמי"ת ב־[illegible] שיגרו מכתב אל שר־הבטחון יצחק רבין בו הם [illegible] על מכתב [illegible] לתלמידי "השמיניות" שהודיעו [illegible].

במכתבם מודיעים התלמידים הדתיים "כמתנהגים נשרת את המדינה במסירות ובנאמנות בכל מקום שנדרש לשרת בו".

(סוף בעמוד 2)

מי ומה במערכת העיצומים בשבוע הקרוב:

הרופאים עשויים להחריף מאבקם המורים בעל־יסודי חידשו הסכסוך

עובדי המעבדות בשירות הממשלתי ישבתו, האחיות דחו שביתתן לאמצע השבוע והרוקחים הפסיקו עיצומיהם

מאת חיים פיקרש סופר "הצופה"

השיבושים במערכת הבריאות יימשכו, ככל הנראה, גם בשבוע הבא. זאת ועוד: גם ארגון ה־מורים העל־יסודיים חידש את סכסוך העבודה.

במברק שיגרה אתמול יו"ר אר־גון המורים העל־יסודיים שועבה ב־אייר לממונה הארצי על יחסי עבו־דה, עו"ד נחמן אור, היא ציינה כי לאור הקיפאון המסתמן במו"מ בין האוצר למורים, בחדש ארגון המו־רים את סיכסוך העבודה עליו הכ־ריז לפני כמספר חודשים.

מזכיל ההסתדרות ישראל קיסר [illegible] בבתי־החולים של קופת חולים.

הצדדים הביעו תיקוה כי [illegible] הסדר. בינתיים [illegible] הרופאים [illegible] בשבוע הבא [illegible] יום שלושה בתי־חולים, במקום ש־ניים עד כה.

הרוקחים במרפאות ובתי־החולים של קופ"ח הפסיקו אתמול שביתתם ושבו לעבודה סדירה, לאחר שהוב־טח להם לדון את הפרס להביעו־תיהם.

לעומת זאת, עובדי המעבדות מ־תכוננים להחריף את המאבק. החל מיום ראשון הם ישביתו גם את המ־עבדות במוסדות הבריאות הממשל־תיים. אתמול הצטרפו אל נוקטי ה־עיצומים גם קלינאי התקשורת.

שרת הבריאות ממשיכה במאמציה לצמצם את הנזקים הנגרמים למע־רכת הבריאות. אתמול פנתה לשר האוצר וביקשה התערבותו כדי למ־נוע התמוטטות במערכת הבריאות.

אתמול נערך כינוס חירום של ה־אחיות. במהלכו הוחלט כי עיצומי האחיות בכל בתי־החולים יחלו ב־אמצע השבוע הבא ולא ביום א'. כך נעתרו האחיות לפניית משרד הב־ריאות שהבטיח כי הממונה על ה־שכר יתערב בסיכסוך המתמיד עם האחיות.

כזכור איימו האחיות לצמצם את העבודה ל־25% ולפעול במסגרת של שבוע עבודה בן [illegible].

מזכירות המרכז העולמי דנה בייצוג "המזרחי" בקונגרס הציוני הקרוב

בישיבת המזכירות של המרכז העולמי שהתקיימה השבוע בי־רושלים נדונו נושאים הקשורים בהופעת סיעת המזרחי בקונגרס הציוני הקרוב.

בישיבה מסר הדו"ח משה קרונה עדכון על תוצאות הבחירות שנע־רכו עד כה בתפוצות השונות בחו"ל. לפי תוצאות אלה, מסתמן גידול בספר הצירים אשר יבואו לקונ־גרס מטעם המזרחי.

המזרחי היא התנועה הציונית היחידה, מבין המפלגות הדתיות, אשר גדלה בבחירות אלה, ותבוא עם מספר צירים גדול יותר מה־קונגרס הקודם. עד לסוף חודש זה יסתיימו הבחירות ברחבי העולם — תתקבל גם החלטת בית המשפט ה־ציוני לגבי תוצאות הבחירות ב־ארה"ב.

המזכירות קבעה את נציגיה [illegible] לקראת הקונגרס ובן הצעתה להנהלת הסיעה, כמו"כ קב־עה [illegible] את המשלחת של ה־מרכז העולמי לסיעה בקונגרס.

החברים אריה הנדלר וגרשון [illegible] בפני המזכירות את מכתבו של גזבר הסוכנות הי־הודית [illegible] אשר פנה לכל [illegible] של הסוכנות ובני [illegible] את עצמו.

(סוף בעמוד 2)

תחזית מזג האוויר

מעונן חלקית בפעמות רבעיים וברד. תשקיף לשבת: בהיר מעט לפר־קים. הטמפרטורות הצפויות:

ירושלים 8—13, רמת הגולן 9—16, נהריה 13—18, צפת 8—14, חיפה 14—19, טבריה 13—20, בצרה 9—17, עפולה 11—21, שומרון 11—17, ת"א 14—20, לוד 12—19, יריחו 16—30, עזה 16—30, באר שבע 11—31, אילת 19—25.

בירושלים ובבני־ברק
דרושים
מורים אקדמאים
בעלי נסיון בהוראה של 5 שנים לפחות בבתי ספר תיכוניים
המתאימים יוכרו להוראה בכיתות הערב בנושא [illegible] ומיתולם.
03-903215

לבית אבות דתי בתל־אביב
דרושה
סגנית
אם בית
במשרה מלאה
לפנות טלפון: 03-339020, 03-333351

מסוף הנכ"ט המרכזי של כוויית הושמד מפגיעת טיל איראני!

ארה"ב הודיעה שתשקול לספק טילי "סטינגר" לבחריין ובמקביל תחדל למכור לסין התומכת באיראן טכנולוגיה מתקדמת

בחריין, וואשינגטון, בירות, (רויטר, סוכנויות ידיעות) — טיל "סילקוורם" איראני הלם אתמול במסוף הנפט המרכזי הגדול של כווית [illegible] מיתקן זה, הנמצא [illegible] החוף, באש.

בהודעת [illegible] כי הנזקים הם כבדים והיו גם נפ־געים.

כזכור, לפני שלושה ימים אוניות מלחמה של הצי האמריקני הפגיזו שתי דוברות נפט איראניות במרכז המפרץ הפרסי.

היה זה טיל בודד שנחת בפגיעה ישירה במסוף ליצוא נפט בא־. המסוף מורכב משני מזחים של [illegible] המאפשרים גישה למיכליות גדולות. הוא נמצא במרחק 16 ק"מ מן החוף [illegible] אל [illegible] נפט.

כווית ביקשה להרגיע את לקוחות הנפט שלה ברחבי העולם, כי הה־תקפה לא תגרום לביטול משלוחי נפט. אולם אנשי נפט במפרץ אמרו כי אין ספק שהפגיעה תשבש את הפעולות ותגרום [illegible]

(סוף בעמוד 2)

פרס נובל לספרות למשורר היהודי יוסף ברודסקי

שגורש ב־1972 מבריה"מ לאחר סבל של 18 חודש במחנה עבודה סובייטי

שטוקהולם (ע"י רויטר עתיים) — פרס נובל לספרות 1987 הוע־נק אתמול למשורר היהודי יליד־רוסיה יוסף ברודסקי, שהיה בע־בר [illegible] פוליטית בבריה"מ וכי־ום הוא אזרח אמריקני.

ברודסקי, בן 47, קיבל את הפ־רס בסך 340 אלף דולר על "יצירה ספרותית בעלת היקף בלתי רגיל רווייה חריפות אינטלקטואלית ועו־צמה פואטית", כאמר בהודעה של האקדמיה השוודית לספרות.

ברודסקי נולד ב־1940 בלנינגרד והוא כיום בניו־יורק. הוא האמריקאי ה־9 הזוכה בפרס נובל לספרות, והוא אחד הצעירים מביניהם, מאז נוסד פרס זה ב־1901. יצירתו תור־גמה לתריסר שפות, והוא עצמו מת־רגם את שיריו מרוסית לאנגלית. ברודסקי נולד למשפחה יהודית בלנינגרד ועבר 18 חודשים במחנה עבודה סובייטי באזור הארקטי, על ש"הכתיב פני בשירים ללא אסמכתא אות אקדמאית נאותות". הוא גו־רש מבריה"מ ב־1972 וגר כיום בני־יורק.

שיריו של ברודסקי עברו מיד ל־יד בבריה"מ וגם זכו לתפוצה ב־חו"ל, כאשר עדיין היה בארצו.

ברודסקי שהגיע ללונדון לשבו־עיים, כדי לעבוד על קובץ שירים חדש הצפוי לראות אור בפברואר. הוא אמר לכתב רדיו בלונדון, בהתייחסו למדיניות ה"גלאסנוסט", "אני רואה סיבה לאופטימיות. אך לא הייתי ממריץ אנשים להמר על כך".

כתב "הצופה" מוסיף, כי שי־זכה יהודי נוסף, האמריקני רוברט סולו בפרס נובל על פיתוח כלים לחקר בכלכלה.

במלאות ארבע עשרה שנה לנפילתו של בננו האהוב היקר

ראובן ליבזון (בן ארי) ז"ל

תתקיים אזכרה לזכרו

בבית הקברות הצבאי בקרית שאול ביום ראשון ב' מרחשון תשמ"ח (25.10.87), בשעה 3.50 אחה"צ

ההורים: חנינא וטובה
אחיו: משה ונחום

כ"ט תנחומים

לידידנו הגדול אוהב הישיבה שנים רבות במסירות ובנאמנות

הרב רבי שמעון הכהן קליין שליט"א

ולכל בני המשפחה על פטירת רעיתו והאם

מרת יהודית קליין ע"ה

נכדת הגה"ק [illegible]

המקום ינחם אתכם עם שאר אבלי ציון וירושלים

ישיבת מרכז הרב ירושלים

אזכרה וסיום מסכת

במלאות שלושים לפטירתו של

הרב ירחמיאל אבנרי ז"ל

יתקיימו אזכרה וסיום מסכת כתובות, בבית הכנסת ברח' ארלוזורוב 26, גבעתיים, ביום ג', ד' בחשון תשמ"ח (27.10.87) בשעה 20.30 בערב.

דברים לזכרו:

הרב הגאון ר' יוסף גליקסברג שליט"א
הרב הראשי לגבעתיים, חבר מועצת הרבנות הראשית וראש חבר הרבנים.

הדרן על מסכת כתובות,
שאותה הורה הרב אבנרי ז"ל בבית הכנסת.

הרב הגאון ר' חיים גולדויכט שליט"א
ראש ישיבת כרם דיבנה ור"ש כלה במפעל ירחי דכלה.

גילוי המצבה יתקיים בבית הקברות בגבעת שאול, בירושלים, בתאריך הנ"ל בשעה 2.30 אחר־הצהריים.

הציבור מוזמן

למנהלנו

מר נחמן קידר ורעייתו

שפע ברכות

לאירושי בתכם

איילת תחי׳

מזל טוב ורוב נחת

לתפארת המשפחה

טיולי גשר
ואל־כוליה

טיולי "למהדרין"
של אירופה טורס EUROPA TOURS
טיולי חנוכה וחורף
אירופה הקלאסית | הופשה בשוויץ
ספרד ופורטוגל | הופשה בלונדון
בכל מסלולינו שתי ארוחות ליום, כשרות למהדרין
(ברוב המסלולים "כדרואי" בלונדון)

ארועים ושמחות
במלון דבורה
באווירה ביתית מלאה חן
מלון דבורה
ת"א בן יהודה 87
בריתות, חתונות ובר-מצוה
היחיד בעיר עם תעודת גלאט כשר ושומרי שמיטה
להזמנות נא לפנות: 244366, 03-5448282

מוסדות רוז'ין־סדיגורה, בני־ברק

בנשיאות כבו"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בעז"ה עש"ק

"זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו"

בשבח והודיה להשי"ת וברגשי כבוד וידידות שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה מתכבדים אנו להזמין את מע"כ הנכבד לבוא ולהשתתף עמנו ביום חגנו, יחד עם אנ"ש ידידינו ואוהדינו בחגיגת

חנוכת הבית

לבנינה החדש של הישיבה הגבוהה "כתר ישראל רוז'ין־סדיגורה" ע"ש הש"ק רבי ישראל מרוז'ין זיע"א

המעמד יתקיים אי"ה ביום ב' לסדר "ואברכה מברכיך", ג' חשון תשמ"ח יומא דהילולא רבא של הס"ק רבי ישראל מרוז'ין זיע"א (26 באוקטובר 1987) בשעה 4.00 אחה"צ בדיוק בהיכל הישיבה המפואר ברח' עזרא 16, בני־ברק.

בהשתתפות נשיאנו ועט"ר כבו"ק מרן האדמו"ר שליט"א ובהשתתפות אדמו"רים, רבנים, ראשי ישיבות, עסקנים, אישי ציבור ואורחים.

אנו תקוה שכבי יענת להזמנתנו ויטול חלק בשמחה של מצוה זו

בברכת התורה,
הנהלת מוסדות רוז'ין־סדיגורה, בני־ברק

הצופה

הרצח בלנינגרד

הליברליזאציה שחלה בברית־המועצות הידועה תחת השם „גלאסנוסט", הביאה עמה לא רק קצת יותר חופש לאזרחים הסובייטים, אלא גם האנטישמים ההלו מרימים ראש. בימים אלה הגיעה הידיעה המעציבה על רצח יהודי בלנינגרד על־ידי האספסוף האנטישמי שהחל לפעול בארץ הסובייטים תחת הסיסמה „פאמיאט".

ידיעה זו יש בה כדי להפנות את תשומת הלב להתפרצויות האנטישמיות בבריה"מ. עד כה אלה הסתכמו בהתגרויות ובפגיעה פיזית ביהודים. כיום מדובר גם ברצח על רקע אנטישמי.

בהזדמנות זו ראוי להזכיר, כי מאז החל מיכאל גורבאצ'וב להעניק לאזרחים הסובייטים יותר חופש, דבר שהתבטא בין השאר בחופש התבטאות — גברה חוצפתם של האנטישמים שעד לליבראליזציה כבשו את יצרם והם החלו להציף את עצמם לעיני הציבור הרחב כמסיתים ומדיחים נגד היהודים.

יש לקוות שהשלטונות בבריה"מ ינקטו צעדים נגד הרוצחים, אך עם זאת לא ברור כלל וכלל אם אמנם יפעלו ליצור נגע האנטישמיות בפרט כשזו מופיעה במסווה של חופש הביטוי.

בצד המאבק למען פתיחת השערים בפני כל יהודי ויהודי המבקש לעזוב את בריה"מ חובה להרים קול זעקה נגד האנטישמיות המתפרצת ואשר החלה לעלות על גדותיה, כדי להבטיח שדם יהודי לא יהיה הפקר.

אגב, אין זו הפעם הראשונה שהאנטישמים מרימים ראש בבריה"מ. היו דברים מעולם, בהבדל אחד — בתקופתו של סטאלין היינו עדים לעלילות דם שהופצו נגד היהודים על־ידי השלטונות של הקרמלין, דבר שהיה בו משום התרת הרצועה — להכות ביהודים. כיום, האנטישמיות הגואה היא תולדה של הליבראליזציה המתבטאת בין השאר בחופש הביטוי. נראה ששבעים שנות משטר קומוניסטי בבריה"מ — משטר המבוסס לכאורה על אחוות עמים — לא הספיקו כדי לעקור את היסודות האנטישמיים בבריה"מ. וכבר אמרו חז"ל, „בידוע מעולם עשו שונא ליעקב".

ועידה בינלאומית וחלופותיה

מזכיר המדינה, ג'ורג' שולץ אינו נמנה עם חסידי הוועידה הבינלאומית. דבר זה התברר בעת מסעו המזרח־תיכוני והשיחות שקיים בלונדון ובפריס. הוא גילה פתיחות להצעות חלופיות. לדעת מקורביו, לפחות חלק מהן מקובלות על דעתו והן עדיפות על פורום בינלאומי רחב לעניני המזרח התיכון.

עם זאת מוקדם עדיין לקבוע האם הציג תוכנים לועידות החדשים, בפרט עתה כאשר הגורמים הנוגעים בדבר — מדינות ערב — עסוקים בהכנות לועידת פיסגה כלל ערבית שתתכנס בעוד כשבועים ברבת עמון על־פי הזמנתו של המלך חוסיין.

ועידה זו שתוכננה תחילה כפיסגה כלל־ערבית שמטרתה להביא קץ למלחמת אירן—עירק הדנה גם בסכסוך הישראלי־ערבי. לפחות חלק ממשתתפי הועידה ובראשם סוריה התנו את השתתפותם בהעמדת סעיף זה על סדר היום. אין איפוא להניח שראשי מדינות הסירוב הערביות יקלו על המלך חוסיין ויסמכו את ידיהם על תכניות המכוונות למשא־ומתן ישיר בין ישראל לירדן.

הילכך, נראה כי רק אחרי פיסגת רבת־עמון נוכל לדעת טוב יותר לאן פניו של המלך חוסיין.

בעלב זה נוהג המונארך הירדני לפי הכלל המקובל בארצות ערב: קח מזה וגם מזה אל תנח ידך". זאת אף ניתן ללמוד מהפגישות המקבילות שקיים המלך חוסיין עם מזכיר המדינה ג'ורג' שולץ וסגן שר החוץ הסובייטי וורונצוב. לא זו בלבד, אלא חוסיין אף הבטיח לערוך ביקור במוסקווה עוד לפני תום השנה האזרחית הנכחית.

בנסיבות אלה לא נראית באופק תזוזה מידית, אלא אם כן תושג הבנה בין ארה"ב לבריה"מ לגבי זימון הצדדים לועידה על־פי הדגם של ועידת ז'נווה שנערכה בדצמבר 1973, אחרי תום מלחמת יום הכיפורים. אולם גם אז לא יצאו הדברים לפועל לפני תום פיסגת רייגן גורבאצ'וב מחד ותוצאות הפיסגה הערבית ברבת עמון מאידך.

לא חלפה שעתן של מפלגות דתיות

שניים מחשובי האדמו"רים — אחד היושב בארה"ב והשני בירושלים התייחסו בזמן האחרון למצבן של המפלגות הדתיות. שניהם, כך דווח, מתחו בקורת חריפה על הנעשה בתוך המחנה הדתי המאורגן. אחד האדמו"רים אף הרחיק לכת באומרו כי בנסיבות אלה „מצווה שהמפלגות הדתיות יתבטלו כעפרא דארעא". עם זאת הוסיף כי „אין הדברים נאמרים למעשה, אלא זוהי המציאות כפשוטה".

שני האדמו"רים ניתן להבין מכלל דבריהם אמרו את אשר אמרו, מתוך כאב נוכח המצב הקשה השורר בציבוריות הדתית ואחדות הפלגנות האוכלת כל חלקה טובה בתוכו.

ראויים הדברים, שיעוררו תשומת לב רחבה אצל ראשי הציבוריות הדתית וגם בתוך כלל הציבור הדתי בארץ ובתפוצות. ראשית כל חשוב שלעצמו העיון בדברים שיצאו מפיהם של גדולי ישראל כדי להביא לתיקון בכל אשר טעון תיקון. שנית, יש חשיבות רבה שלא לעבור עליהם לסדר היום, בל יתפרשו הדברים שיצאו מפיהם של חשובי האדמו"רים שלא בהלכה, כאילו יש לפרק את המפלגות הדתיות לאלתר. אין להניח, אפילו לרגע אחד, כי גדולי התורה מציעים לבטל את המפלגות הדתיות. עוד לא היתה תקופה כתקופתנו זו בה נודעה חשיבות כה גדולה למפלגות דתיות, במיוחד כאשר ברקע מתנהל מאבק קשה על דמותה היהודי של מדינת ישראל.

יחד עם זאת דרוש בדק־בית יסודי בתוך המחנה הדתי על פלגיו השונים על־מנת שיוכל למלא כראוי את המשימות הגדולות המוטלות עליו כיום הזה. יתר על כן דרוש מאמץ אמיתי כדי לצמצם עד כמה שניתן את הפירוד בין המפלגות הדתיות, בתוך שאיפה להגיע לאחדות. אם לא אחדות כלאה, במסגרת חזית דתית אחת לכל הפחות חשוב להביא לצמצום מספר הרשימות הדתיות, כי זה, ספק רב אם ניתן להשיג את המטרה.

זה הזמן לעודד את הציבור הדתי לשאת ברמה את הדגל של היהדות הדתית ולהתריע נגד אלה ההולכים לרעות בשדות זרים ובכך הם מחזקים בדעת, או מתוך היסח הדעת את הכוחות האנטי־דתיים במדינת ישראל.

אנו בטוחים שאם המחנה הדתי ידע להפיק את הלקחים המתחייבים, לא זו בלבד שיזכה בברכתם של גדולי האדמו"רים ואישי תורה, אלא גם יזכה בתמיכתם הכלאה במאבק הגדול והמכריע על אופייה היהודי של מדינת היהודים.

לא חלפה שעתן של המפלגות הדתיות; על המפלגות הדתיות לשאת ברמה את דגלן, מתוך אמת ואמונה ואז מובטח גם נצחונן בבחירות ההולכות וקרבות לכנסת הי"2 שתהיינה, כאמור, מכריעות בכל הקשור ביחסי דת ומדינה והפצת מעיינות היהדות אל רשות הרבים של מדינת ישראל.

ב"ה

התנועה הדתית־לאומית | הסתדרות הפועל־המזרחי

ועד הפועל המאוחד

הזמנה

חברי ועד הפועל המאוחד מוזמנים
לישיבה שתתקיים אי"ה ביום חמישי
ו' מר־חשון תשמ"ח (29.10.87), בשעה 15.00.
בבית סוקולוב רחוב קפלן תל־אביב

על סדר היום:
1. סדרי עבודתו של ועה"פ (נושא שנדחה מישיבה קודמת)
2. בחירת צירים לקונגרס של ההסתדרות הציונית
3. שונות

בכבוד רב
מאיר אורד
יו"ר ועד הפועל המאוחד

עוזרו לשעבר של המרשל טיטו:

ואלדהיים לבטח ידע על מעשי הטבח של הנאצים

מילוואן דז'ילאס, המבקר עתה בישראל הוסיף כי יוגוסלביה הפסידה מנתוק היחסים עם ישראל

מאת סופרנו המדיני בירושלים

יוגוסלביה הפסידה יותר מישראל מנתוק היחסים הדיפלומטיים בין שתי המדינות. המדיניות הפרו־ערבית והפרו־אסלאמית עם העולם השלישי לא הביאה כל תועלת ליוגוסלביה — אמר מילואן דז'ילאס המנהיג היוגוסלבי המודח בהרצאה בירושלים, בה הוא עושה כאורחו של ראש העיר טדי קולק.

לדברי דז'ילאס, הריב בין סטאלין לטיטו לא היה ענין פרסונאלי בלבד. הסכסוך לא התחיל זה עם זה, כל אחד ראה את עצמו „אי־שיתי".

עוד אמר כי המודל הקומוניסטי לא הוכיח את עצמו בבחינה כלכלית ומזרח אירופה נמצאת בי כל התחומים אחרי המערב. האופוזיציה למשטר ביוגוסלביה איננה מחוץ למפלגה אלא בתוכה.

היא הבית השני שאי אפשר יהיה לעמוד על אישיות המדינאי של המדינה היא צריכה להתפלג — מדינות קטנות.

דז'ילאס ביקש לראות בתי כנסת כדי להתוודע אל היהדות. הוא ביקר בבתי כנסת במאה שערים ובנחלת אחים.

דז'ילאס, שהיה שר בכיר לנסיא יוגוסלביה המרשאל טיטו בתקופת מלחמת העולם השניה, אמר שהנשיא אוסטריה קורט ואלדהיים ידע בוודאות על מעשי הטבח בצבאי הנאצים, כאשר שירת באיזור הבלקאן בצבאו של היטלר.

דז'ילאס, אמר לכתב „הצופה", שכל אדם בחבל קוזארה הוכיח, ידע בי־חודשי הקיץ של שנת 1942 כי הי נאצים הרגו אלפי לוחמי גרילה הברית האזרחים לא הגיעו יכי גיישו מאות אלפי תושבים.

שמיר: אין זה הזמן למנות את ח"כ מילוא לשר המשפטים

מאת שאול שיף סופר „הצופה"

פעילים בכירים ב„חירות" נפגשו אתמול עם רה"מ יצחק שמיר וביקשוהו למנות את סגן השר רוני מילוא לכהונת שר המשפטים.

הפעילים ניסו לשכנע את רה"מ כי מבחינת יחסי הכוחות בתוך הליכוד מגיע לחרות תיק נוסף בממשלה.

בתגובה לפניית הפעילים אמר רה"מ כי אין זה הזמן המתאים לעסוק בענינים פרסונאליים כאלה בי־מא העת ייתהבב בפניהם.

ישראל פועלת באו"ם נגד כינוס ועידה „על הטרור" שיוזמות סוריה ולוב

מיכה הארי"ב, עטמ"א — משלחת ישראל באו"ם פתחה בפעולת הסברה נרחבה בין המשלחות נגד הצעה ערבית לכנס ועידה בינלאומית „שתגדיר את מהות הטירור" והבדל אותו מן המאבק „לשחרור לאומי". אל ישראל הצטרפו בענין זה גם כמה ממדינות המערב.

כי ישראל וארה"ב פתחו במערכה במגמה לגבש התנגדות בקרב הדי תוכנית הערבית לכנס ועידה כזאת. משקיפים באו"ם ציינו כי הערבים מחפשים ניסוקים לגלגלים להמשכת המאבק האלים הטרוריסטי שלהם נגד ישראל, נגד אזרחים ומוסדות ישראלים.

אמר בענין זה השגריר נתניהו: „בהגישן הצעות אלה לוב וסוריה רוצות להכניס בלבול ומבוכה בכל

הבנתנו את נושא הטירור ובדרך זו להעניק לגיטימיזציה לפשעיהם, בעבר ובעתיד. הם רוצים לעשות זאת על ידי ערבוב במודע של המטרות והאמצעים אולם המטרות והאמצעים אינם כרוכים זה בזה ואין לערב אותם. זהו כל הבסיס של הטרור. טרוריזם הוא אמצעי נפשע, אין דבר המצדיק את הטרור ושום דבר לא יצדיקו". אמר נתניהו.

המשלחת הישראלית הקיפה את ההצעה הזאת כ„תכסיס שנועד להעניק לגיטימיזציה לטירור בעבר ובעתיד".

שגריר ישראל באו"ם בנימין נתניהו אמר בענין זה, כי „הסבדקים מבלפים עכשיו להגדיר ולהגייה מעמד חוקי לחיסול המאורגן".

הצעת ההחלטה היוצאה לעצרת האו"ם על ידי עיראק ביום שלישי בערב. „אך כפה כי שני הכשרונים הללו כ... את הנושא. הישב. לבעשה, איך ייר מנשרים אחרים שרכשו ניסיון גם רב באומנות הטירור", אמר נתניהו.

ההצעה הוגשה על ידי לוב בתמיכת של סוריה לועדת החוקה של העצרת הכללית לדיון ולאחר מכן היא תוגש לעצרת כהצעת החלטה להצבעה.

הדיון לכינוס ועידה להגדרה מחדש על הטירור נתבשל באו"ם מזה זמן־מה. דיפלמאטים ישראלים אמרו לכתב עטמ"א, יצחק ראבי

ח"כ דנינו: בלי מפלגה דתית לאומית חזקה, יתמוטט כל ה„יש" הדתי במדינה

ח"כ דוד דנינו היה אורח כבוד במסיבת פיהכנ"ס לשבוי ביחוב.

הוא דיבר על מהותה של אחדות ישראל. אותה מסמלת אחדות התפילה בביהכנ"ס. „וכיתם לבנות ביהכ"נסת בכוחות עצמכם, ללא עזרה מבחוץ. בניה ביהכנ"ס היא דבר חשוב אך חשוב גם התוכן הרוחני והרוח החיה שבתוך ביהכנ"ס" אמר.

בהמשך אמר: היהדות הדתית־לאומית השתלבה מאז קיומה בעשיה הגדולה בארץ. בבנין, בבטחון, בתעשיה ומדע. היא דגלה ודוגלת באחדות העם. דתיים ולא דתיים לעם אחד. היום ניקלענו למצב בו כיערים על יסודות בסיסיים אשר בזכותם נשארנו אחרי אלפי שנות גלות לעם.

היום קיימת סכנה שהכל יתמוטט וכל זה באשמת כל אחד מאיתנו.

„אחרים חשבו שמפלגות אחרות ידאגו יותר טוב, היום נוכח כל אחד בישראל: בלי מפלגה דתית לאומית חזקה אין חינוך דתי, אין שמירה על הסטטוס־קוו בעניינים דתיים".

ח"כ דנינו הזהיר מפיצול היהדות הדתית.

2 הרוגים ו־29 פצועים בתאונות־דרכים

נהג אמבולנס, ראובן הימצקי נהרג ועוזרו, מתנדב יצחק אוחנה מקרית גת בן 17 נפצע קשה, בתאונת הדרכים שאירעה אתמול אחרי הצהריים בכביש קרית גת —אשקלון. בתאונה נפצעו עוד שלושה אנשים פצעים קשים.

בסך הכל הובאו לבית החולים י. ברזילי באשקלון, במשך היום למעלה מ־20 פצועים ב־7 תאונות שאירעו במרחב לכיש.

כתב עתי"ם מוסיף, שדוד סויסה בן 50, שנפגע אתמול בשעות הבוקר ע"י אוטובוס בשכונת שמשון באשקלון, מת מפצעיו בבית החולים, בכך מסתכם הקטל בדרכים באיזור אשקלון אתמול בשני הרוגים וכ־20 פצועים.

9 אנשים נפצעו, בתוכם אחד קשה והשאר באורח קל, בתאונה שאירעה אמש ליד הכפר מגאר בגליל המערבי.

ציר לנחמקין: אתה מונע פתרון המשבר בחקלאות

מאת שאול שיף סופר „הצופה"

שר הקליטה יעקב צור השיח השבוע דברים קשים בשר החקלאות אריק נחמקין במהלך ישיבת „שורשים".

צור האשים את נחמקין כי הוא הגורם העיקרי המונע את פיתרון המשבר במגזר החקלאי.

הוא האשימו ב„סחבת מכוונת" ביישום ההחלטות השונות שנתקבלו לפתרון המשבר במגזר החקלאי.

מקורביו של השר נחמקין סרבו להגיב על האשמותיו של השר צור אולם נראה כי עמדתו של שר הקלאות נגזרת מעמדתו של שר האוצר משה ניסים.

נאום גימצ'קו, נרצח בלנינגראד על ידי קבוצה ניאו נאצית, כאשר התכונן לצאת למוסקוה כדי להשתתף בעצרת נגד האנטישמיות. הרצח בוצע בצורה אכזרית, ועל הגופה נמצאו סימני התעללות.

פרטים נוספים על הרצח נמסרו אתמול על ידי פעילי עליה בלנינגראד למרכז למידע על יהדות בריה"מ בירושלים.

ר' משה אבנרי ז"ל הובא למנוחות

מאת סופר „הצופה"

קהל רב ליווה למנוחות את ר' משה אבנרי ז"ל, שנפטר לאחר מחלה קשה.

ר' משה אבנרי, שהתגורר עשרות בשנים בשיכון הפועל המזרחי בשדי סמאטס בת"א, היה מראשי מוסד עליה ב', פעל רבות בקליטת אלפי עולים בשנות קום המדינה, כיהן בתפקיד בכיר בחברת צים והיה מפעילי התנועה.

שנים רבות השתתף בחוגים תורניים. הכספידים בהלוויתו עמדו על תכונותיו כאיש צדיק וישר, נעים הליכות ובצנע, שהרבה בלימוד תורה והיה חדור באהבת ארץ־ישראל ועם ישראל.

נפטר השאיר אשה הנה הברד"א, בת ישיבה יקית לשעבר, ישני בנים.

נמשכים החיפושים אחר חייל המילואים ירחמיאל שפיגלר

החיפושים המשטרתיים נמשכים אחר חייל המילואים ירחמיאל שפיגלר, בן 29, מחיפה, שנעלם מאז הפסקת ... כאשר היה בי אזור ...

... הרחב על רקע הי בלגן ... אם לא נקלע לי שבמקו בהזיור.

שפיגלר יצא בשבת הצהריים יחד עם עלייה חיילי מילואים מהבסיס הצבאי. ... ש... של המה כי ... תרבות לגמוליש זה ... דגב ...". באזור ... נפרד ... האחרים ואמר, כי הוא ... לירחו כדי להתקן את המכונית.

לאחר מכן נעלמו עקבותיו והוא לא חזר לבסיס. במכוניתו היה מכשיר קשר. אולם הוא לא השיב לקריאות על אחיו במכשיר מקביל בעת החיפושים אחריו.

שפיגלר, נשוי ואב לתינוקת בת 5 חודשים. הוא מנהל עבודה בחברת תרופות.

ירידות בניו יורק

(סוף מעמוד ראשון)

חר, אך התהליך להתאוששות לאחר שהבנק המרכזי של ארה"ב התערב בשוקי האשראי, במאמץ להביא לרגיעה. לאחר מכן שוב היתה ירידה.

הבנק המרכזי של ארה"ב הכנס לשוק ניירות הערך הממשלתיים עצה מוקדם מן הרגיל, כדי לרכוש כמויות עצומות של ניירות, אמר דובר של ה„פדראל רזרב בנק".

הירידה הפתאומית בראשית המסחר בוול־סטריט החישה והגבירה את הירידה בבורסות האירופיות.

בטוקיו נגעל המסחר בעליה של 1.9 אחוזים לאחר עליה הלילה של 9.3 אחוזים שלשום.

בפרנקפורט ובלונדון ירדו שערי המניות, לאחר שבורסות דיווחו על שוב גאו אתמול.

התקפה הטיל האירקאי. זו המריצה את הירידות בוול־סטריט.

נוסף לכך רווחו שמועות שריינן יהיה מוכן להטיל מסים חדשים. יצוין כי גם הודעת מספר בנקים על הורדת ריבית הפריים ל־9 אחוזים, הדבר הפיח אופטימיות.

בניו־יורק ציפו בדריכות לנאום שנשא הלילה הנשיא רייגן (ב־2 לפנות בוקר לפי שעון ישראל), שיכלול התייחסות גם לנושא הכלכלי.

בבורסה בתל־אביב נרשמו אתמול עליות בהיפתחת המסחר, אך במהלכו ניכרה בלימה בהתפתחות החיובית שהסתמנה (ראה עמוד לפני אחרון).

שוקי ניירות הערך ביבשת אסיה

הסתדרות הפועל המזרחי
מחלקת התרבות

בני־ברק —
ביום שבת קודש פרשת נח ב' דר' מרחשון בבית הכנסת תל־אפרים פרדס כץ, לאחר תפילת מוסף — תתקיים מסיבת ר"ח לסיום מגילה ליד שולחנות ערוכים.

בתכנית:
הרב ר' **יצחק גרוסמן** שליט"א מנעימי רוחנא
הרב ר' **אהרן שפירא** שליט"א, הדרך
החבר **אהרן קופולוביץ**
סגן ראש העיר וגזבר התנועה — ברכת התנועה
דברי פתיחה:
החבר **יחיאל רוזביץ**
המנחה החבר **חיים פוקס** — גבאי בית הכנסת

סניף משנה רמת־אביב —
בשבת קודש פרשת נח תתקיים ביום לימוד השיש השנתי המחולק בין החברים בביהכנ"ס המרכזי רמת אביב בשעה 16.00.

בהשתתפות: הרב **ח. מ. זוננפלד** שליט"א רבה של רמת אביב.
ח"כ פרופ' **א. ח. שאקי**
המנחה: **יהודה הולר**

גני תקוה —
במוצש"ק תתקיים הרצאתו של הרב **יוסף שפירא** (יוסקה) באולם הסניף בשעה 19.30.
רב שיח בנוכחות המשתתפים.

צד"ל מבקש היתרי עבודה לעוד מאות לבנונים

נוסף ל־1.100 המועסקים כבר בישראל ✶ 15 נפגעו, ביניהם מחבלים, ממוקשים במוצבים שנטש צד"ל ברצועת הביטחון

מפקד צבא דרום לבנון הגנרל אנטואן לחאד מבקש משהות הי תעסוקה הישראלי לאשר לעוד כמה מאות צעירים מלבנון לעבוד בישראל.

בישראל עובדים היום כ־1,100 לבנונים תושבי איזור הביטחון.

הקריטריונים לקבלתם לעבודה, הם שירות של אחד מקרובי המשפחה בצבא דרום לבנון.

לחאד טען, כי בשל המצב הכלכלי הקשה בלבנון ובביקוש הגובר לידיים עובדות בישראל, ניתן בהחלט לקבל לעבודה עוד כמה מאות צעירים לבנונים — ובכך להיטיב עם תושבי איזור הבטחון. הי מתגוררים עם קשיים כלכליים גוברים והולכים.

בקבוצת האהרית נהרגו באיזור הבטחון בלבנון שני תושבים לבנונים ונפצעו שלושה עשר בהתפוצצות מוקשים הפזורים ליד שני מוצבי צד"ל הסמוכים לכפר יעטר. מוצבים אלה פונו לאחרונה בהוראתו של מפקד צד"ל.

כתב עתי"ם בצפון שלכה חדד מוסר, כי אחד המוצבים נתפס ע"י כוחות האו"ם. השני גודר כדי למנוע גישה אליו. מוצבים אלה לאחר שננטשו הפכו ל„מוקד תיירות" ורבים מתושבי הרצועה עלו אליהם.

15 מהם עלו על המוקשים, שניים נהרגו ושלושה עשר נפצעו.

מקורות באו"ם מסרו, כי מאז פינה צד"ל את אותם מוצבים שורר באיזור שקט.

מקורות בדרום לבנון מסרו, כי לפחות אחד ההרוגים וד־4 מהפצועים שנפגעו בהתפוצצות מוקשים באיזור הכפר יעטר הם מחבלים.

מסתבר, כי המוצב שננטש על־ידי צד"ל לפני כשבועיים משמש כמקום עליה לרגל למחבלים, ואלה מבקשים להציג כאילו הוא נכבש על ידיהם, והם מגיעים אליו לעיתים קרובות. באחד המקרים נהרג אחד המחבלים וארבעה מחבריו נפצעו.

הגנרל אנטואן לחאד הבהיר עם פינוי המוצבים, כי אם המחבלים ימשיכו בפעילות איבה מאיזור זה יחזיר צד"ל ויתפוס את המוצבים מחדש. הוא ציין, כי המוצבים נינטשו כמחווה של רצון טוב ולפי התקלאים, כדי לאפשר להם לעבד את אדמותיהם.

שנת הלימודים באוני' בר־אילן תיפתח במועדה

כ־11 אלף סטודנטים יחלו את לימודיהם ביום ראשון 25 באוקטובר באוניברסיטת בר־אילן, מהם כ־6500 לתואר ראשון לימודי 1500 לתואר שני, כ־500 לימודי דוקטורט וכ־2800 לתלמידי העתודה והתכניות המיוחדות.

פתיחת הלימודים מתאפשרת לאחר ההחלטה שהתקבלה בהנהלת האוניברסיטה הנוגעת להענות לפניית של שר החינוך והתרבות ויו"ר ות"ת לקביעת שכר הלימוד עפ"י החלטת הממשלה, כאשר החלטה זו תובא לאישור ועדת הכספים של האוניברסיטה.

ההחלטה היא על בסיס התחייבות שקיבלו האוניברסיטאות משר החינוך ומיו"ר ות"ת להורדת תקציבים שיאפשרו להתגבר על הגרעון התקציבי.

האם המנכ"לים ביילין וטמיר ירוצו לכנסת?

מאת סופרנו המדיני בירושלים

שני המנכ"לים במשרד החוץ דר"ר יוסי ביילין ואברהם טמיר, יצטרכו להתפטר מתפקידיהם אם הם יבקשו להכלל ברשימת המערך לכנסת הבאה.

השניים רואים את עצמם כמועמדים להכבס ברשימה. טמיר בכנסה של רשימת „יחד", וביילין בכנסה של המערך.

לפי החוק עליהם להתפטר מתפקידם בשירות הממשלתי מאה ימים לפני הבחירות לכנסת.

שני המנכ"לים משתדלים באחרונה לא להבליט את הסכסוכים ביניהם. וזאת כדי לשפר את עמדתם לקראת הדיונים בדבר הרכב הרשימה של המערך לכנסת.

לאחרונה נתפרסמו ידיעות על מאבק ביניהם בכל הנוגע למינוי דיפלומטים ישראליים בנציגויות ישראל בחו"ל, כאשר כל אחד מקדם „דוחף" מועמדים משלו.

רעידת אדמה בינונית זעזעה את סאן־פרנציסקו

סאן פרנציסקו (רויטר—עתי"ם) — רעידת אדמה בינונית זעזעה את איזור סאן־פרנציסקו בלילה שבין יום רביעי לחמישי אולם לא הגיעו בינתיים דיווחים על נפגעים או נזקים לרכוש — מסרה המשטרה.

תחנות סייסמוגרפיות מסרו, כי הרעש נרשם בעוצמה של 4.1 בסולם ריכטר.

בתחילתו של חודש אוקטובר אירע רעש בעוצמה של 6.1 בסולם ריכטר באיזור לוס אנג'לס שגרם למותם של 6 בני־אדם והבריח אלפים מבתיהם.

ריק לחץ גלוי

(סוף מעמוד ראשון)

אנו חייבים לפעול כדי לאפשר עלייתם של כולם.

לקראת פגישת הפיסגה של ריי־גן וגורבצ'וב הצפויה בקרוב דורש הרב דרוקמן שמדינת ישראל תפעיל את כל השפעתה על הנשיא ריגן כדי שיתבע באופן חד משמעי מגורבצ'וב לפתוח את שערי רוסיה לעליית כל היהודים.

לדעת ח"כ הרב דרוקמן הדבר אפשרי כיום כאשר שרוסיה כאוד מעוניינת בהסכם עם ארה"ב ואם הנשיא רייגן יעמיד את עלייתם של יהודי רוסיה כתנאי, סביר להניח כי בריה"מ תענה בחיוב.

ח"כ הרב דרוקמן סיים את דבריו בהדגישו כי המאבק למען עלייתם של יהודי רוסיה צריך להתנהל בדרך שאסירי ציון מציעים, כי מי כמותם מכיר את הרוסים לפני ולפנים ולדעתם, רק לחץ גלוי וחזק על הרוסים יביא להצלחתנו במאבק.

מזכירות המרכז

(סוף מעמוד ראשון)

כאוחד שיטת הפלורליזם בהברה היהודית. הובעה התמרמרות רבה על תוכן מכתב זה.

המזכירות החליטה לקיים ישיבה מיוחדת לדון בעמדתינו לנושאים אשר יועלו לדיון בקונגרס הציוני.

בישיבת המזכירות השתתפו בנוסף לחברים מישראל, חברינו מחו"ל, הרב זכריה פרנקפורטר — צרפת, ר' משה קנלר — בלגיה, ליאו פוגל — שוויץ, גושם רובין — ארה"ב, גרשון קורט רוטשילד — קנדה, ואריה הנגלר — אנגליה.

מסוף הנפט

(סוף מעמוד ראשון)

לצמצום ייצוא הנפט של כווית לשליש.

התקיפה האיראנית עשויה לפגוע לתת ב־180 מיליון דולר לחודש.

בינתיים הודיע שר ההגנה וסעודי לעמיתו הכוויתי, כי צבא סעודיה מוכן להושיט עזרה לצבא בווית.

בהודעה ששודרה בכל כלי התקשורת הכוויתיים, אשר לשם כך הפסיקו את שידוריהם, קרא נשיא מצרים למדינות הערביות „לפעול על פי תוכניתן, בצורה אינדיבידואלית ובצורה קולקטיבית".

ארה"ב גינתה את אירן על התקפת הטילים והודיעה, כי היא עשויה לספק טילי „סטינגר" לבחריין, כדי להדוף התקפות דומות.

משרד החוץ האמריקאי הודיע, שלהבא תתקשה סין לקבל לרשותה טכנולוגיה אמריקאית מתוחכמת, ר את בנגישת, שבעקבה למנוע המשך מכירת כלי־נשק לאירן על־ידי סין.

עם־זאת הוסיפו פקידי הממשל, כי הכוחות האמריקאים במפרץ לא ינקטו פעולות תגמול נגד אירן בתגובה על ההתקפה אתמול.

האירגון הפרו־איראני „ג'יהאד איסלמי", המחזיק בידיו מספר בני ערובה מערביים בלבנון, איים על ארה"ב ועל בעלות־בריתה האירופיות המחזיקות כוחות ימיים במפרץ.

בהודעה שנתקבלה בסוכנות ידיעות מערבית בביירות, בליווי צילומים של בני הערובה קומאן הצרפתי ואנדרסון האמריקאי, הכריז האירגון המחתרתי „לא נחוס על האמריקאים, בעלי בריתה ועתריה של ארה"ב".

ההודעה הזהירה מפני התקפות התאבדות נוספות במדינות מוסלמיות אחרות.

יצויין כי הנציגויות האמריקניות במפרץ ובמקומות אחרים בעולם הועמדו בכוננות גבוהה מחשש כי תגמול איראני על התקפה על שדות הנפט האיראניות במפרץ ביום שני.

תחנת הטלוויזיה הממלכתית בקהיר הפסיקה אמש את תוכניותיה, כדי לשדר הצהרה של הנשיא מבארק, שבה נאמר כי התקפה האיראנית על מסוף הנפט בכווית מעמידה בסכנה את העולם הערבי כולו.

„ההסלמה הגיעה למימדים שאין להשלים עמם, ואין גם להתעלם מהם, לאור ההשלכות החמורות שיש לה לגבי הבטחון הערבי ועצם קיומה ועתידה של האומה הערבית" הצהיר מובארק.

הסופר שמיר: הנתק עם העם גרם לכשלון התנועה הקיבוצית

בשיחה ל„דף הירוק", מגנה הסופר משה שמיר את השפל בתנועה הקיבוצית — שחדלה להיות הכוח המוביל בציונות גם מהבחינה הי אידיאולוגית, גם מבחינת ההגשמה, ההנהגה ועיצוב מסגרות החיים. אחד העקרונות שביטא הקיבוץ היתה מידת ההסתפקות במועט שהוא „אידיאל יסודי בכל ההסטוריה של התרבות האנושית שאחריו באים ערכים כמו שוויון, שיתוף ועוד".

מר ש' סבור כי רוב התהליכים בעם היהודי ובחברה הישראלית, מאז קום המדינה פעלו נגד ההתפתחות הנכונה של הי תנועה הציונית וכלכלצלה כל ההוליים של הי תנועה הקיבוצית, הם ההוליים והקשיים של החברה הישראלית כולה.

בקצה העט מאת צב

בין התהליכים האלה מונה ש' את השואה, שחיסלה את העתודה האנושית וחולל המעיין שחיזק ובנה כל השנים תנועה זו; המדינה, החוק, המנגנון, הצבא — תפסו את מקומה של ההתנדבות בתחומים רבים של התנדבות חלוצית בהן היתה התנועה הקיבוצית המובילה; סוג העלייה שהגיעה לארץ — מטבעה לא היתה עשויה להצטרף לקיבוצים; ההתקרבות החברתית הגדולה בין התנועה הקיבוצית לבין היישוב הכללי במדינה, שיצרה קשרי משפחה, עסקים, מסלולים של קריירה אישית — טשטשה את האופי המיוחד של חיי הקיבוץ; עליית רמת החיים, סחפה גם את הקיבוץ „לתהליך של התחזקות התמרנות" בעוד שבקיבוץ לא היו כוחות שיוכלו לעמוד כנגד מגמות אלה.

אך הכשלון הגדול של הדור ההוא היה בתחום החינוך. „הוא התבטא בהרחבת הנתק עם חלקים אחרים של העם היהודי ובשימת דגש מוגזם על האינטרנציונליזם". „על הכל היו תשובות רק על השאלה הפשוטה ביותר — מדוע עלינו מוטלת האחריות לגורל העם היהודי לדורותיו ובכל העולם? — לא ניתנה תשובה". מאז הקמת המדינה היו גם פיתויי חוץ: המינויים לתפקידים שונים. השליחויות השונות, כאשר התנועות הקיבוציות שלחו מיטב אנשיהם לעבודות אלה. „כל המאמץ הרוב האנושי, החינוכי של צמרת התנועות הופנו לחוץ. הביתה חזרו אנשים סחוטים ועייפים, שדאגו להצטלם לעתונות ולהראות כיצד הם מתנים תורנות בשבתות בחדר האוכל".

מסקנתו של מר ש' היא שהתנועה הקיבוצית צריכה להזדל מהיומרות הפוליטיות ולעצות לביתה ולהתרכז בפעילות פנימית. חינוכית ותרבותית ולהחזיר לאידיאל של יצירה מקורית ושל הצמחת תרבות מתוך הווי ואורחות חייה.

תוך הבאת עיקרי הדברים של משה שמיר בטור זה, אני רואה חובה לציין שאינני רואה את הביקורת החריפה שהסופר מטיח נגד הי תנועה הקיבוצית בכללה — כי שמתייחסת גם לקבוצות הדתיות שכל מי שמכיר אותן מקרוב אינו מוצא בהן את הסימנים והביטויים השליליים שמר ש' מצא בתנועה הקיבוצית הכללית.

בהקשר לביקורתו של הסופר, ראוי להעתיק מדברי העתונאי לוי יצחק הירושלמי (ב„חותם" מלפני שבוע), בתשובה לשאלה מה גישתו של „מעריב" להתיישבות העובדת:

„אני מכיר כמה דמויות בתנועה הקיבוצית, שישחקו תפקידי מפתח בכלכלה ובבנקאות בארץ ובחו"ל. באותן שנים. יש עגישה קיבוצית, עגישה קשה, בצורת הוקעה חברתית. זה לא נעשה כלפי אותם אנשים. רובם ממשיכים בתפקידיהם! היה יום הולדת לחבר קיבוץ בתפקיד בכיר. עלו לרגל כל הקפיטליסטים הכי גדולים במדינה. כולל כאלה ששמותיהם התנוססו בעתונות בהקשרים לא הכי מחמיאים.. חמישים מכוניות, מ„מרצדס" ומעלה, חנו בשבת, ב־11.00 בבוקר. מול חדר האוכל, בקיבוץ־רציני, שמרני מאד. איך הגיעו לזה, שאף אחד לא אמר מלה בקיבוץ וזה בתנועה שמדברת על ערכים?"

טוב הכלב החי מן הארי המת

החלטת ועדת השמות של עיריית תל אביב שלא לקרוא בתל אביב, רחוב על שם המנוח ד"ר נחום גולדמאן — תמוהה.

גולדמאן רשם דפים רבי חשיבות בהיסטוריה של העם היהודי ומדינת ישראל. כיהן כנשיא ההסתדרות הציונית וכיו"ר הנהלת הסוכנות היהודית בתקופה שלכהונות אלה היה משקל ציבורי רב; נימנה על שותפיו של סטיפן וויז בייסוד הקונגרס היהודי העולמי; היה יוצא־ובא בבתיהם של אישים מדיניים מפורסמים ביותר (בהם גם מדינאים סובייטים), ואחרון אחרון: הוא האיש שהשפיע על קונראד אדנאואר, הקנצלר הגרמני הראשון אחרי מלחמת העולם השניה והתמוטטות המשטר הנאצי לקבל חוק השילומים. מוסדות ישראליים ויהודיים רבים חייבים לו את עובדת קיומם ורבבות משפחות יהודיות, קרבנות השואה, זכו למקורות קיום והשתקמו הודות לד"ר נחום גולדמאן.

והנה מי שנחשב שנים רבות כראש ממשלת היהודים ובעמדו בראש הקונגרס היהודי שנים רבות נתאפשר לו גם לקיים קשר ופעילות למען יהודים במדינות עויינות — כל זכויותיו אינן עומדות לו כדי להתכבד בשם רחוב בעיר הי עברית הראשונה? כך נתקיים מאמרו של החכם שטוב הכלב החי מן הארי המת — במקרה שלאותו מת אין יורשים היודעים להגן על כבודו.

מהפרסום על דחיית ההצעה עולה שחשאוּפשבו של גולדמאן שגררו את הקטרוג נגדו היו הוויכוחים שלו להכרז העל הקמת מדינת ישראל — ודווקא מצד אותם חברי הוועדה המכובדת שהואילו לקרוא את שמו של היינה המומר אך שללו זכות זו מגולדמאן. הם לא זכרו כי „חטא" זה שללא ספק לא נבע מתהגבדות להקמת המדינה, אפשר לזקוף גם לאנשים אחרים שנקראו רחובות על שמותיהם.

אינני סבור שד"ר גולדמאן היה כליל השלימות. אילו תכונה זו היתה נדרשת מכל מי שרחוב בתל אביב נקרא על שמו — היו רחובות העיר נשארים עד היום ללא שמות.

ד"ר גולדמאן לא נתפס כפטריוט. אבל עם היותו אזרח העולם היה יהודי טוב ומסור ומה שרגילים לקרוא סיפא וספרא. בקושי הייתי יכול להבין אילו אנשי הליכוד היו מצביעים נגדו כי בשאלת היחסים עם הערבים ופתרון הסכסוך המזרח תיכוני היה מתון מאד, ואודה על האמת — מתון מדי. זכורני, שהתבטא פעם כי באותו סיעון שהיהודים תובעים מדינה בחבל ארץ זה — האיטלקים זכאים לתבוע לעצמם את העיר... קלן! הצהרה זו עוררה חמתם של רבים מידידיו ומוקיריו. ובאמת היתה זאת הצהרה אומללה ביותר.

אבל כיצד גם אנשי המערך הרחיקו כה לכת?

כשאני מעביר בזכרוני שמות של רחובות בתל אביב — אני תוהה האמנם תרומתם לעם היהודי ואישיותם, היו עודפות על אלה של גולדמאן? סקר כזה אומר לי שטעות יצאה מלפני השליטים והם חייבים למהר ולתקנה.

רבים אוחזים באידה נודל

במוצאי שמחת תורה, בעצם ההגיגות לי־הגיעה של אידה נודל — התייצבו כבר אישים ומפלגות לקבלת דיווידנדה. הסתבר — מה שבעצם היה ידוע קודם — שאנשים וגופים רבים עסקו במצווה: ראש וראשון בהם שר־החוץ שולץ (ושלא תהיה טעות: אני חושב אדם זה לידיד הגדול ביותר של העם והמדינה); שמעון פרס והמיליונר ארמנד האמר ועוד רבים. כמותם ולא כמותם. אני מבקש מהקורא הנאמן של הטור הזה לא לראות בדברי שמץ של סרקאזם, אני מאמין באמונה שלמה כי, אכן, שלשתם — ועוד רבים מקברניטי העולם — פעלו באמת ובתמים לשחרורה של אידה.

מה שנראה לי, לכאורה, תמוה, שרישומו של המאבק היהודי־ינותר בצל. לחלק מתצבור המיוצג על ידי גוף הקורא לעצמו „הי מרכז למידע", היה מתן ההיתר לאידה לצאת מברית המועצות כמעט ב...אכזבה ולכן הדגישו בהפגנות, כי המאבק לא תם, מפני שיש עוד רבבות יהודים בבריה"מ ושצריך לתפוס מרובה ולדרוש זכות יציאה לכל יהודי. הדגשה זו, שאחריה נגרר גם ראש הממשלה וגם שר החוץ, היתה מיותרת לחלוטין. ואיש — ואפילו אשה — לא העלו על דעתם שהמאבק הגיע לקיצו. אדרבה, יש מתרעמים על ההבלטה המיוחדת של עליית אישים, יהיו חשובים כפי שהם — הבלטה העלולה לתת לסובייטים לחשוב, שהנה כבר פרעו חוב גדול ליהודים ויצאו ידי חובתם.

למראה אותו מעמד חוזר וצץ במוחי הספק המנקר, האם אמנם שליטי ברית המועצות כה נבהלים מהמאבק היהודי כפי שרבים מי המשתתפים במאבק זה אכן סבורים? כלום לא ברור שהגורם האחרון שהביא — ועוד יביא — לעלייתם של אסירי ציון ודיסידנטים אחרים. הוא המאבק היהודי? האם טחו עינינו לראות ואזנינו לשמוע, שה„גלאסנוסט" מצד אחד; הנסיון להראות לישראל פנים שוחקות כדי לקבל ממנה כרטיס השתתפות בוועידה הבינלאומית והפזילה לצד ארצות הברית — מהצד האחר הם הם שריככו את היחס לדיסידנטים ואילו המאבק היהודי יפה בעיקר כדי להעביר מסר ליהודי בריה"מ שלא שכחונם ולעודדם; וכדי להגיע את מדינאי המערב שיפעילו השפעתם למען יהודים אלה.

זאת ועוד: למשמע הדברים, בפעם המי יודע כמה, על סבלה של אידה נודל וההתגבלויות אליה מצד אנשי הק.ג.ב. ומקומות גלותה הנידחים — כיצד זה לא עלה בידיהם של כל ידידנו שפעלו למענה, לכל הפחות להשפיע על השליטים שיתירו לה לגור במוסקבה או לפחות להיות בין ידידים ויהודים ולהתגאה מעיירה נידחת באווירת ניכור ללא קרוב וגואל?

בין כה וכה, שהותו של שולץ בישראל ופגישותיו עם ראש הממשלה וממלא מקומו בדבר מימוש מלא של הזכות של כל יהודי לצאת לישראל וללא דרכי עקיפין — מרמזים שאכן לא ירחק היום ויהודי בריה"מ שירצו בכך — יוכלו לבוא לישראל.

אך השאלה הדומיננטית היא: האם ירצו בכך?

נשרת את המדינה

(סוף מעמוד ראשון)

במכתב, שהעתקים ממנו הועברו לרמטכ"ל דן שומרון, לשר החינוך יצחק נבון, לראש הממשלה יצחק שמיר לעורכי העיתונים היומיים ולמנכ"ל רשם ימית"ה ד"ר זאבי נאמר בין השאר:

אנו תלמידי כיתות י"ב של תיכון דתי אמי"ת ברחובות, מביעים את מחאתינו כלפי מכתב השמיניות שפורסם בעיתונים.

לדעתנו כל אזרח יכול להביע את מחאתו בכתב או בעל־פה, אך חייב בראש ובראשונה לקיים את חוקי המדינה והוראותיה.

אנו מצהירים בזה שחובתו של כל אזרח למלא אחר הוראות המפקדה של הצבא.

על המכתב מתנוססות החתימות של כ־90 תלמידים שהביעו את הי סתייגותם ממכתבם של 50 תלמידי „השמיניות" החילוניים.

סגן רוה"מ ושר החינוך והתרבות יצחק נבון אמר אתמול כי הוא שולל תכלית השלילה את הודעתם של תלמידי י"ב לשר הבטחון כי יסרבו לשרת בשטחים המוחזקים ע"י צה"ל.

השר ציין כי מי שפוסל את ניכי חותינו בשטחים רשאי להפיץ את דעתו, לנסות ולעשות לה נפשות ולהתמודד בקלפי על תמיכת העם בה. אך יש לדחות על הסף כל נסיון של פרט זה או אחר לקבוע היכן הוא רוצה לשרת במסגרת צה"ל והיכן לא.

אסיפת הורים כללית
של
הורי מדרשית נעם בפרדס־חנה

ביום השלישי ד' חשון (27.10.87), בשעה 3.00 אחר הצהריים, תיערך אסיפת ההורים הכללית במדרשית נעם בפרדס־חנה, בה ייבחר ועד ההורים לשנת הלימודים תשמ"ח.

לאחר האסיפה — מפגש עם מחנכי הכיתות.

כל ציבור ההורים מתבקש להשתתף.

בג"ץ פסק כי הטלוויזיה רשאית להקרין תשדירי שרות

ובכך דחה את עתירת איגוד העיתונים היומיים שטען כי למעשה הטלוויזיה מכניסה לשידור פרסומות ב"דלת האחורית"

מאת דוד פריימן, כתב "הצופה"

בג"ץ פסק, ברוב דעה של שני שופטים, כי רשות השידור — הטלוויזיה רשאית לשדר תשדירי שרות ומשדרי חסות. בכך דחה בג"ץ את עתירת איגוד העתונים היומיים בישראל, אשר ייצג את העתונים היומיים בישראל.

בעקבות הנהגת תשדירי שרות בטלוויזיה בשנת 1982 ומשדרי חסות בשנת 1984, עתר איגוד העתונים היומיים לבג"ץ, באמצעות עו"ד יהודה רסלר, בטענה שחוק רשות השידור אינו מתיר הנהגת תשדירי שרות או משדרי חסות — ועל כן אסור לרשות השידור לשדר תשדירים אלה.

עוד טען האיגוד, כי למעשה מהנהגת פרסומות בטלוויזיה ב"דלת האחורית", במסווה של תשדירי שרות, דבר שאינו חוקי, ומנצל פגיעה קשה ביותר בהכנסות העתונים, מאחר שמפרסמים רבים מעדיפים לממן "תשדירי שרות" ו"משדרי חסות", במקום פירסום בעתונים.

השופטים מנחם אילון ודב לוין פסקו, כי רשות השידור — הטלוויזיה רשאית להנהיג תשדירי שירות, בניגוד לדעתו החולקת של השופט מנחם בן־דרור, שקבע כי יש להפסיק את "תשדירי השרות" מאחר ושידורים אינו חוקי.

השופט אילון קבע, כי תשדירי השרות בטלוויזיה באים להעמיק את מודעות הציבור לנושאים לאומיים וציבוריים שונים, כגון מניעת עישון, בטיחות בדרכים, עידוד קניית תוצרת הארץ. "תשדיר שמטרתו לעודד את היתרון בנסיעה באוטובוס מבחינת הנוחות והבטיחות, עניינו במשימה ציבורית לאומית ממדרגה ראשונה. כמו כן, תשדירים הבאים לעודד את הציבור לצריכת פירות וירקות ועל ידי כך לסייע למשק החקלאי, מטרה לאומית מובהקת היא ואין למצוא בה שמץ של פסול", לשון פסק הדין.

השופט דב לוין הצטרף לדעתו של השופט אילון וקבע, כי גם שיקולים המימון מותרות, מאחר שאין פסול בהכרת תודה לגוף שתרם למימון "יצירה משודרת", מה גם שאין מוסיפים ליד שם התורם דבר, באשר לסגולות מוצריו.

שני השופטים ממליצים לשנות את חוקי רשות השידור ולהסדיר בחוק את הנהגת תשדירי השירות ומשדרי החסות. השופטים גם קבעו, כי על איגוד העתונים היומיים בישראל לשלם 10,000 ש"ח הוצאות הון.

השופט מנחם בן דרור שהיה בדעת מיעוט קבע כי כל עוד לא הותרו בחוק תשדירי שרות, הדבר אסור. רשות השידור עוברת על החוק, בכך שהיא משדרת את התשדירים.

בא כוחם של העותרים עו"ד יהודה רסלר הביע באוזני כתב עתונו אכזבה מפסק דין זה ואמר, כי יציע לשולחיו להגיש בקשה לקיום דיון נוסף, בהרכב של חמישה שופטים בעתירה.

הקצין הדרוזי שנספה בשיטפון בדרום הובא לקבורה בכפר מגוריו

אלפי הדרוזים מכפרי הגליל והכרמל, חברי קיבוצים וחיילי יחידת הגששים ובני משפחה ליוו אתמול אחר הצהרים למנוחת עולמים את סרן אחמד פרשי מאבו סנאן שבגליל המערבי, אשר נספה בראשית השבוע בעת שניסה לחלץ חיילים שנלכדו בשיטפון שהיה בדרום. אלוף פיקוד הדרום העלה את הקצין לאחר מותו לדרגת רב סרן.

ארונו של פרשי, העטוף בדגל הלאום, הובא מעל גבי קומנדקר צבאי לכפרו מבית החולים רמב"ם בחיפה. בהגיע הארון, הוא הוצב בקירבת בית המשפחה, כדי שידידיו, מוקיריו, חבריו לנשק וקרוביו יוכלו לעבור על פניו. אחר כך הובא הארון לחלקה הצבאית בבית העלמין. לאחר תפילת אשכבה מפי שיך דרוזי, נשא דברים אלוף פיקוד הדרום, האלוף יצחק מרדכי שעמד בדבריו על גבורתו של רס"ן פרשי שהקריב את חייו, כדי להציל אחרים. הוא הוסיף ואמר, כי צה"ל עשה את מירב המאמצים, כדי לגלות את הגופה על מנת שניתן יהיה להביאו למנוחת עולמים.

כמו כן ספדו לו מפקדו וראש המועצה ד"ר תאמר סעב שניחם את המשפחה. אחרון הספדנים היה בן המשפחה נסיב עבאס שהודה לצה"ל על עריכת החילוצים המבוררת ולאלוף הפיקוד על המאמצים שצה"ל עשה כדי לגלות את גופתו של פרשי. כן הודה לחברי קיבוץ עין יהב שעשו מאמצים גדולים וסייעו למחפשים.

אחמד פרשי שהיה בן 26 במותו היה הבן הצעיר במשפחה של 7 נפשות. הוא התייתם מאביו, כשהיה ילד. שניים מאחיו משרתים בשורות בתי הסוהר ויש לו שתי אחיות נשואות, הגרות בכפר.

בצעירותו למד בבית הספר היסודי באבו סנאן ואחר כך עבר לבית הספר התיכון בכפר שם סיים את לימודיו. לפני 7 שנים התגייס לצה"ל. תקופת מה שירת בלבנון ואחר כך עבר לשרת בדרום הארץ כקצין ביהודה ושומרון. הוא פיקד על פלוגת סיורים ואחר כך היה מפקד פלוגה לחוסמת ובעת האסון התמנה לקצין מבצעים של הגדוד בו שירת.

רב־בוחן ממשרד הרישוי בי"ם זוכה מאשמת שוחד

אברהם הולצמן, פקיד בכיר במשרד הרישוי בירושלים זוכה השבוע מכל אשמה מ־2 עבירות של לקיחת שוחד.

פרקליטות המדינה האשימה את הולצמן בכך שבשתי הזדמנויות, לפני כשנתיים, קיבל ממורה לנהיגה בירושלים, בשם אברהים סיאם, שוחד בצורת קופסת סמטקים ששוויים 60 ש"ח וגם קילו קפה, כדי שיעביר את תלמידיו של סיאם במבחני הנהיגה המעשיים.

סיאם הפך ל"עד מדינה" נגד הולצמן ולא הועמד לדין בפרשה.

השופט ד"ר יעקב צמח קבע בפסק הדין, כי קיימות סתירות מהותיות ביותר, בין עדותו של סיאם בבית המשפט לבין עדויותיהם של 2 התלמידים שהולצמן הואשם שקיבל מהם שוחד, תמורת העברתם בבחינת הנהיגה המעשית.

השופט קבע, כי גם בלעדי עדויות התלמידים, לא עוררה עדותו של עד המדינה אמון. "סיאם העיד עדות פתלתלה מתוכננת ומשוננת היטב, הוא התחמק והתחכם בחקירתו הנגדית ונהג בערמה בפרשה זו במיוחד. עשה כך כלפי תלמידיו כדי להפיק מהם במירמה ולהוציא כספים נוספים על דמי השעורים ולשם "כיבוס". לדברי השופט, לקח סיאם את כל הכסף שלדבריו התכוון לתת להולצמן הבוחן, כשהוא — "ישר לכיסו". לפיכך, זיכה השופט את הולצמן זיכוי מוחלט.

הולצמן הוא רב בוחן בכיר המפקח על בתי ספר לנהיגה במשרד הרישוי. במשך תקופת משפטו, המשיך לעבוד כרגיל. בשמעו את פסק הדין אמר: "עברו עלי שנתיים קשות מאד. עכשיו, שוב אוכל להלך בראש מורם, כשאני יודע שלא חטאתי". את הולצמן יצג בבית המשפט עו"ד יגאל שמיר.

שר החקלאות הורה להשהות משפטי קרקעות נגד בדואים כדי לנסות לפתור בעיותיהם

"מאז כניסתי לתפקיד, לא הוקם ישוב חקלאי אחד, כיון שאין לנו קרקע" — אמר אתמול שר החקלאות, אריק נחמקין, בפגישה בכאר שבע עם נכבדי הבדואים מהנגב.

השר ביקר בישובי הבדואים, שמילאו בפניו בקשות שונות ובין היתר הוא הודיע על השהיית הליכים משפטיים נגד בדואים, בעניני קרקעות, כדי לאפשר מציאת פתרונות ללא משפטים.

שר החקלאות נפגש תחילה עם ראשי הבדואים מאזור עוד, ירוחם ומצפה רמון והציע להם נקודת מים מוסדרת באיזור ופתרון לבעיית הקרקעות. השייחים לא הסתפקו בהצעה והעלו דרישות נוספות. כיון שכך, הודיע השר על השהיית ההליכים המשפטיים נגד בדואי האיזור, כדי לאפשר לשייחים גיבוש הצעה משלהם לפתרון הבעיות, שלא תחת לחץ משפטי.

פגישה עם כל נכבדי הבדואים באיזור נערכה לשר במינהלת חבל הנגב של משרד החקלאות וגם שם העלו נציגי השבטים דרישות רבות. נחמקין סירב בתוקף לדרישה להגדיל את מכסת מירעה הכבשים. השר אמר: "מאז כניסתי לתפקיד לא נתתי לייבא אפילו כבש אחד מרומניה, כיון שמחיריהם נמוכים ופוגעים בכם. אם תגדילו את העדרים, לא יהיה מספיק מרעה לכולם והענף ייפגע". לדבריו, במצב הנוכחי של איסור ייבוא בשר כבש, גבוה מחירו מבשר הבקר המיובא ובעלי העדרים יוצאים נשכרים מכך.

לאחר הפגישה, סייר נחמקין בעיירות שבע שלום ולגייה ובעיירה חורה הוא חילק, במקום הכינוס, תעודות בעלות לעשרות רוכשי מגרשים לבניה, שבמרביתם כבר מתגוררים בישוב. הממשלה מעודדת מעבר בדואים לעיירות ובחורה רכשו בדואים מגרשים לבניה, בגודל של דונם אחד ובמחיר של 5,000 ש"ח בלבד, שכלל גם את עבודות הפיתוח בישוב.

עובדי נתב"ג התחייבו לא לשבש העבודה עד לסיום המו"מ

דיוני המו"מ בין הנהלת רשות שדות התעופה לבין ועד עובדי הרשות, בקשר לדרישות העובדים לתוספות שכר, יחודשו בעוד שבועיים. ואולם חברי ועד העובדים הודיעו בהחלטה חד משמעית, כי הם מתחייבים לקיים שקט תעשייתי בנמל התעופה בן גוריון, עד לסיום המו"מ.

כזכור, הפעילו העובדים עיצומים שהתבטאו בהאטת העבודה שגרמה סבל רב לנוסעים היוצאים והבאים.

הולך רגל נפצע קשה בצומת קדימה

הולך רגל, בן 32, נפצע אתמול בצהרים, מפגיעת מכונית פרטית.

המכונית נסעה מכיוון חיפה לכיוון חדרה ופגעה בו כאשר עבר במעבר חציה, בצומת קדימה בשרון.

הפצוע הועבר במצב קשה לבית החולים הלל יפה בחדרה.

זמני קבלת קהל
(נשים וגברים בנפרד)

ORS בני־ברק
עבודה זמנית וקבועה

נשים
ימים א',ב',ג' 14.00-8.30
16.00-19.00

גברים
ימים ב',ד',ו' 14.00-8.30
ג־א',ג',ה' 16.00-19.00

בני ברק, רח' ירושלים 10
(פינת רח' רבי עקיבא 65) טל. 03-702148

"אמונה" פתחה מועדון לפנסיונרים בפ"ת

מועדון לפנסיונרים נפתח השבוע בהשתתפות אישי ציבור, אורחים, חברי המועדון וקהל רב, בקריית הרב סלומון בפתח תקוה.

מועדון הפנסיונרים יפעל בשלב זה ליד המועדון לנוער שבקריה, בניהולה של תנועת "אמונה" ובהשתתפות האגף לשרותים חברתיים של העיריה והעמותה למען הקשיש בפ"ת.

ברכה שטרנברג מראשי סניף אמונה בפ"ת שהביאה את ברכת "אמונה" עמדה בדבריה על הצורך בעזרה הדדית בכלל ובדאגה לקשיש בפרט. "אמונה" פועלת ברוח זו בכל התחומים, ציינה. א. מרמורשטיין — חבר מועצת העיריה ויו"ר סניף המפד"ל פ"ת הביא את ברכת העיריה והתנועה והבטיח את עזרתו לקידומו ולהרחבתו של המועדון. הוא שיבח את "אמונה" על פעולותיה המבורכות למען הקשיש בכל העיר.

המרכזת צפורה פוסר ושולי ביתן עובדת סוציאלית באגף לשרותים החברתיים וצוות פעולה למען המועדון שבאחריותם יפעל המועדון הסבירו לחברים את תכנית הפעולה של המועדון.

הפועל המזרחי תומך בתיקון שכר עובדי המשקם

מאת חיים פיקריש סופר "הצופה"

המחלקה לאיגוד מקצועי בהסתדרות שמעה פרטים מדוד ציצוביץ מחזיק תיק חברת המשקם בהסתדרות, על דרכי מאבקו בעניין עידכון שכרם של עובדי המשקם.

"לצערנו גורמים מסויימים הפכו את המאבק הצודק למאבק פוליטי שאין לו קשר עם נושא עובדי המשקם", אמר.

המחלקה לאיגוד המקצועי של הפועל המזרחי החליטה לחזק את ידיו במאבקו הצודק ועניני זה, ותומכת בכל תוקף השקפות והצרת צעדיו בקרב מפעלי חברת המשקם.

"אנו קוראים להנהלת המשקם ולכל הגורמים לראות באורח ענייני את תביעותיו ודרישותיו של ציצוביץ ולשבת על המדוכה כדי לתקן את המעוות ולא לנהל את המאבק על גבם של עובדים הזקוקים לתמורה הולמת לעבודתם. המדינה לא תצא נזוקה אם עובדי המשקם יקבלו תוספת של 25 שקל לחודש. משכורתם כיום בסך 250—300 לחודש.

הברפלד, יו"ר האגף לאיגוד מקצועי דורש לשים קץ לקיפוח עובדי המשקם והוא מתכוון להופיע ביום ד' הבא בפני ועדת העבודה של הכנסת כדי לדרוש אישור עדכון שכרם של 4,200 עובדי המשקם, הזכאים לדבריו לשכר בשיעור של 8% משכר המינימום.

במרכז דיוני כנס "תנועת המגשימים"

לנקוט מהפך בנושא העלייה וקליטתה

המאזן השלילי בעלייה והירידה כבישה מדאיגה והרשנית, כלפי נושא העלייה וקליטתה בישראל, עמדו במרכז הדיון, בכנס היסוד של המועצה הציבורית של תנועת המגשימים, בחסותו של יו"ר הכנסת מר שלמה הלל.

בכנס שנערך ביום ד' בערב במשכן הכנסת, השתתפו שרים, חברי כנסת, ראשי ההסתדרות הציונית, שופטים, פרופסורים, רבנים, סופרים ונציגי כל תנועות הנוער החלוציות, מבני עקיבא ועד לשומר הצעיר.

משתתפי הכנס נענו לקריאתם של יו"ר הכנסת וראשי התנועות החלוציות המגשימות, להוות את גוף המועצה הציבורית, כחברים מן המניין בו.

בדברי הפתיחה שלו ציין יו"ר הכנסת שלמה הלל, כי נוצר קונצנזוס לאומי לגבי נושא העלייה, בו שותפים כל גווני הקשת בתנועות הנוער החלוציות המגשימות. הוא הציע לפיכך לא לעסוק בתיאור מצב העלייה, המודע לכל המשתתפים, אלא להחליף מחשבות ורעיונות בדיון: כיצד להשיב ולקדם את נושא העלייה וקליטתה, להעמקת התודעה הציונית בגולה או בישראל.

אריה דולצין, יו"ר התנועה הציונית העולמית ואברהם הרבנבי, יו"ר המועצה הציבורית של תנועת המגשימים, שפתחו את הדיון, התייחסו להתארגנות תנועות הנוער החלוציות, צעד קדימה — להתחדשות הציונות.

הדוברים בדיון, נציגי כל הזרמים בציונות ובחברה הישראלית, היו תמימי דעים במסר ובקריאה לעם בישראל ובתפוצות בנושא העלייה, שהוא "בחזית המצוק המקיים את המדינה, הרי שהיא ממילא גם בשימת אפו של קיום העם היהודי".

היתה תמימות דעים לגבי מחוייבות אישית של חברי המועצה, להקדיש מזמנם בארץ ובחו"ל, להעמקת מודעות העלייה ולעשות לקליטתה, תוך מעורבות אישית בתחומי פעילותם הממלכתית והציבורית.

הרעיונות וההצעות המעשיות שהועלו על ידי הדוברים, יורכזו בכתב, במגמה ליישם אותם הלכה למעשה, בפעילות היום־יומית של המועצה הציבורית.

נדחתה בקשת מנהלי חברת הפניקס למחוק תביעת מפרקי פ.י.ט נגדם

בקשתם של דוד זיופף חכמי ושלמה אגרה למחוק על הסף את תביעתם של מפרקי פ.י.ט. להורות לחכמי ולחברת הבטוח הפניקס לשלם 12 מיליון דולר ללקוחות פ.י.ט., נדחתה אתמול בבית המשפט המחוזי בת"א.

חכמי ביקשו למחוק על הסף את תביעת מפרקי פ.י.ט. לפני מספר חודשים. נשיאת ביהמ"ש המחוזי בת"א, השופטת חנה אבנור, דחתה אתמול את בקשתם זו, והחליטה כי תביעתם של מפרקי פ.י.ט. תתברר בבית המשפט המחוזי בפברואר 1988.

כמו כן, דנה השופטת אבנור בבקשתם של חכמי והפניקס, לפיה מפרקי פ.י.ט. ישלמו אגרה בסך למעלה מ־2 מיליון דולר, על תביעתם זו. כזכור, לא שלמו המפרקים כל אגרה, בעת הגשת תביעתם, בנימוק שכמפרקים, הם מהווים את זרועו הארוכה של ביהמ"ש ואינם כאזרחים רגילים שחייבים בתשלום האגרה.

השופטת אבנור קבעה, כי אם וכאשר יקבע שכל אחד מהיה חכמי או שניהם יחד, או הפניקס או כולם, חייבים בתשלומי חובות לפ.י.ט. יידרשו המפרקים לשלם את האגרה, בטרם יודון ביהמ"ש במתן הוראות תשלום החובות לפ.י.ט.

10 פקחי עת"א החשודים בשחיתות — היום לפני שופט

עשרה פקחים עירוניים בעיריית תל־אביב, נעצרו ביום ד' בחשד שקיבלו טובות הנאה, הפרו אמונים וגנבו בהזדמנויות שונות במשך תקופה ארוכה ויובאו היום לבית משפט השלום בתל־אביב.

עשרת החשודים, הם בשנות ה־30 המוקדמות לחייהם ועובדים בסיירת פיקוח עירונית הנקראת "מרחב הסיירות". המונה כ־30 פקחים. פקחי הסיירות עוסקים במלחמה ברוכלות ובסחר ללא רשיון, בסינדרל הכנויות, בשמירה על הפעלת עסקים בהתאם לרשיון וכן כעדובות באירועים בעיר, כגון מופעי פארק ועוד.

הפקחים חשודים בכך שבמקרים רבים גנבו סחורות שהחרימו מרוכלים, קיבלו טובות הנאה מבעלי עסקים שלא פעלו בהתאם לרשיון ועוד.

כמו כן, קיים חשד שהפריעו לחבריהם בעבודת הפיקוח ומנעו מלרשום דו"חות לאנשים שקיבלו מהם את טובות ההנאה.

החקירה החלה לפני כשנה בעקבות תלונות שהגישו אזרחים ופקידי עיריה למבקר העיריה. לאחר חקירה פנימית, פנה המבקר למשטרה והחקירה הופקדה בידי בפלג ההונאה במשטרה.

צעיר נפל לתוך מערה עמוקה וחולץ במבצע מסובך

במבצע חילוץ מסובך ביותר, שנמשך שעות רבות, חולץ בראשית השבוע צעיר כבן 19 שהר קוזרנה, מקיבוץ ארז שנפל למערה בעומק של עשרות מטרים.

הצעיר סייר במערות עלמה, בלווית בני משפחתו. תוך כדי הסיור הם הגיעו למערה מיוחדת במינה, הידועה בשם "מערת היתומים". הצעיר התקרב, כדי להאיר בפנס את חלל המערה ואולם הוא מעד והחליק פנימה.

בני משפחתו הזעיקו עזרה מהכפר ריחניה הסמוך. תריסר צעירים חשו למקום וניסו לחלץ את הצעיר, אך ללא הצלחה.

למקום הוזעקו גם כוחות בריא, משטרה כיבוי אש וכעבור כמה שעות נאלצו שני צעירים מריחניה, סעיד סלים סויק וסעיד חרשוק, לרדת אל תוך המערה באמצעות חבלים ולהעלות את הבחור, שהיה מחוסר הכרה ופגוע ראש.

הוא הועבר לטיפול בבית החולים בצפת ומשם לבית חולים רמב"ם בחיפה והיום הוא יצא מכלל סכנה.

מפקד משטרת צפת רב פקד יוסף מנחם המליץ להעניק כתבי הוקרה לצעירים שנטלו חלק במבצע ובפרס לשניים שהסכימו להיכנס לתוך המערה.

"מקפת" עורכת ימי עיון לקראת פרישה לגמלאות

קרן מקפת לגמלאים בהיותה את פעילותה בתחום והכנה לפרישה לפנסיה ועורכת סדרה של סמינרים למתעניינים לפרישה, מסר אתמול מנכ"ל הקרן עו"ד יצחק שילון במסיבת עתונאים בבית סוקולוב בתל־אביב.

הוא אמר, כי הכנה לפרישה היא נושא רציני, בהתחשב עם ההרדה של מתעדים לפרישה. את הגימלאים לעתיד מעניין לא רק הצד הכלכלי.

היועץ לעניני פנסיה בקרן, בדע הבר מסר על מחקר שנעשה ע"י פרופ' שמבון בראנן מאוניברסיטת תל אביב בשנים 1982/83 וסיכם ב־1984. לפי המחקר, נקבעו הציפיות של הגימלאי ונקבעה הכנת ביצוע להדריך אותם. קרן מקפת החלה לפני שנה וחצי בקורסים לחברי הקופה, העומדים לצאת לגימלאות בעוד 1—6 חודשים. הקורס מתקיים באווירה של נופש ומעבים בעלות על 205 ש"ח עבור 4 ימים.

5 ש"ח!! קנס על חברת בניין שעברה על חוק הקבלנים

קנס בסך 5 ש"ח נגזר אתמול על שני הקבלנים של חברת "ש. י. נשיא קבלני בנין בע"מ", לאחר שהורשעו עפ"י הודאתם בבית משפט השלום בת"א בעבירה להפרת הוראות חוק רישום קבלני עבודות, מבלי להיות רשומים בפנקס הקבלנים, והפעלת ביצוע עבודות בהיקף העולה על הרשום בחוק רישום קבלנים.

התביעה טענה, כי העבירה בוצעה ע"י הנאשמים — דוד נשיא 45, ויחזקאל נשיא 53, בחולון ב־1982, בעת בניית בניין ברחוב דוד חושה 118 בת"א. הדבר התגלה ע"י הנציג של הבודק, כי הוא בונה דירות יוקרתיות. [illegible] מבלי שהיתה רשום בפנקס הקבלנים.

בגזר הדין ציינה השופטת שות גדות, כי היא גזרה על כל אחד מהנאשמים את הקנס הסמלי [illegible] להטיל עליהם — בסך 5 ש"ח על אחד.

סיור צה"ל מנע עסקת סמים בגבול לבנון

עיסקת סמים בשווי עשרות אלפים דולר נמנעה הודות לערנותו של סיור צה"ל על גדר המערכה, ליד המושבה מטולה.

שני צעירים, אחד ממרגליות והשני ממטולה, טיילו סמוך לגדר הגבול. הסיור הבחין בהם והורה להם לעצור. לאחר חיפוש קצר, הם הועברו למשטרת קרית שמונה. בלשי קריית שמונה חשו למקום בו היו השניים ובדיקה קצרה בשטח גילתה שקית ובה 10,000 דולר וכן כמה שקיות ריקות בהן הובא לפני החודש להביא את הסם.

הצעירות בבסיס הבחינה, כעבור זמן מה, בסוחר לבנוני, המתקרב לגדר. הוא המתין זמן קצר וכשלא הגיע איש חזר על עקבותיו ובכך נמנעה עיסקת החשיש.

קורס מטאורולוגי בינ"ל נפתח אתמול בבית־דגן

בשירות המטאורולוגי בבית־דגן נפתח אתמול הקורס "אגרומטאורולוגי ה־13", בשיתוף בין משרד התחבורה, משרד החוץ ובתמיכת הארגון המטאורולוגי העולמי.

הקורס נפתח בהשתתפות 28 משתתפים מ־21 ארצות בחבר העמים ומיועד לבעלי דרגות אקדמאיות המעורים בארצותיהם בתהליכים העוסקים במטאורולוגיה חקלאית.

בטקס הפתיחה של הקורס נשאו דברים מנהל השירות המטאורולוגי יהודה כ־קאשלי ונציג משרד החוץ מר קוסיי.

התאוששות בבורסה

מאת מרדכי זפט

המפולת נבלמה גם בבורסה של ת"א. ביקושים הוזרמו אתמול למרבית המניות. בסיכום נקבעו ב"תיפשוחים" 329 עליות, מהן 107 ב־5% או יותר, לעומת רק 17 ירידות ו־74 מניות שנסחרו ללא שינוי בשער.

אתמול בבורסה

במרבית ענפי המניות היו עליות עד 10%, זאת לאחר השחיקה החדה שהיתה בשוק ביומיים הקודמים.

יצויין כי הכהזה בבוקר ב"בשתנים" נפתח בפאניקת קניות והעליות עלו עד 7% תוך מספר רב של עסקות.

במסחר הרב־צדדי נמשכה המגמה החיובית אך במ.ר.צ. כבר סופקו ביקושים ללא שינוי בשער.

יש לציין שהרגישות צויין רבה ובכלל אין בטחון כיצד ייפתח המסחר בשבוע הבא.

המחזור אתמול הסתכם ב־20 מיליון שקל. במניות ההסדר נקבעו עליות עד אחוז במחזור של 5.3 מיליון שקל.

בשוק אגרות־החוב היו בדי"ב עליות.

הודעות הבורסה

* דלק — ישולם דיבידנד ביניים בשיעור 20%, "אקס" 27.10 והתשלום 10.11.

* הפניקס — רווח של 6.1 מיליון שקל, לעומת 6.6 מיליון שקל.

* מירב — רווח של כ־2.1 מיליון שקל ב־9 חודשים, לעומת כ־1.9 מיליון שקל, — גידול של 13.9%.

* עצמיות רווח של 1.1 מיליון שקל לעומת 718 אלף שקל, גידול של כ־57%.

* ציז — הפסד של 187 אלף שקל במחצית 87', לעומת 94 אלף שקל.

לוח מועדים בבורסה

25.10.87 נפטא — אקס הטבה 28.10 הקצאה 434300%.

27.10.87 דלק — אקס דיבידנד 20%, תשלום 10.11.

28.10.87 מועד פקיעת הצעה רכש של ישראלום.

31.10.87 מלווה 3502 פדיון סופי.

1.11.87 גליל 3617 — ברירת פדיון מוקדם. מלווה 3503 פדיון סופי.

4.11.87 מהדרין — אקס דיבידנד 100%, תשלום 26.11.

9.11.87 ת.י.ל.ן. — מסחר בזכויות.

15.11.87 ספנות שיה 1 — מועד אחרון לבקשת פדיון מוקדם / הפדיון המוקדם 30.12.

17.11.87 שגיא 4128 — פתיחת מסחר בקבוצה 370.

26.11.87 כלל ליסינג אג"ח — יום מסחר אחרון, פדיון / המרה סופי 30.11.87.

בנק המזרחי המאוחד בע"מ
אגף ניירות־ערך —
מדור ייעוץ השקעות

שערי המניות

המניה	השער	השינוי בנק'	ב־%
ספנות 0.1			ה.מ.
הבינלאומי	7483**	+ 17	+ 0.2
פי.בי.	8230	+400	+ 5.0
אי.די.בי. רגי	107250	+1350	+ 1.3
אגוד	75150	+700	+ 0.9
דיסק' א'	1[illegible]00	+1300	+ 1.0
מזרחי ש	42100	+300	+ 0.7
[illegible] ש	69250	+700	+ 1.0
[illegible]	175950	+1650	+ 0.9
[illegible]	44050	+300	+ 0.7
מימון 1.0	58400*		
אדנים	25250	+250	+ 1.0
לאו' משי' ש	8920	+530	+ 6.2
פרבי"ש	2301	+121	+ 5.6
מיבכן	3405	+135	+ 4.1
ציבאות			ה.מ.
כיהות ש	19062*		
מירב			ה.מ.
קיטון	880	+ 40	+ 4.8
לאו העצ' ש	12550	+550	+ 4.6
הסנה	249**		
סקור־סם	1140	+ 50	+ 4.6
שופרסל א'	12300	+600	+ 5.1
דלק	2353**		
אזורים	905**		
אפריקה 1.0	3721U**		
נכסים	2868**		
גב ים 0.5	3589	+240	+ 7.2
הכשרה	64565**		
ישפרו	3344	+304	+10.0
ישרס	18508	+1683	+10.0
כלל נדל"ן	654**		
מגרב	1468	+100	+ 7.3
נאות אביב	3890	+315	+ 8.8
פולגת 4	857**		
פולי־גן	10300	+900	+ 9.6
אורדן 1.0	8663*		
כבלים	375	+ 8	+ 2.2
קופ' פה 1.0	3935**		
אלקו ש	4300	+100	+ 2.4
אלקטרה 5.0	1520	+ 60	+ 4.1
כלל אלק'	2210	+ 50	+ 2.3
אי.פי.	177	+ 55	+ 3.2
תעש' מחזור	568	+ 28	+ 5.2
דשנים 5	1545	+ 10	+ 0.7
חיפה כימיק'	910	+ 36	+ 4.1
טבע	10320**		
ים המלח	2601**		
פטרוכימים	805**		
פרוטארום	52165*		
מפעלי נייר	323648**		
פולק 5	1242*		
מרכזית	12156**		
כלל העש'	218**		
אי.די.בי. פת'	8209**		
התכרה ג	4057**		
אכפא	22900*		
פועלים השק'	849	+ 62	+ 7.9
דיסק' השק'	2356**		
מזרחי השק'	29500*		
יצוא	12600	+500	+ 4.1
ירדן	1466	+133	+10.0
כלל ישר' 10	1125**		
פז השק'	2413	+ 70	+ 3.0
צוז 0.5			ה.מ.
פנה 0.5	5830	+160	+ 2.8
פז נפט	24700	+1100	+ 4.7

* ללא שינוי

** השינוי הוא לעומת שער הבסיס למ.ר.צ. השערים של היום במניות אלה משקפים עליות של 4—7 אחוזים שנקבעו ב"משתנים", לעומת שלשום.

בתנועה

אמונה — תנועת האשה הדתית לאומית

פרשת השבוע:
במושב שינקין רח' המערכת 40 תל־אביב המרצה: הרב בר.
במניין הנוער הדתי קרית שלום המרצה: הרבנית סגל.
בדרך הנצחון בבית הכנסת בשעה 11.15 לפנה"צ ע"י הרבנית גולדשטיין.
חוג התנ"ך עם הרבנית גולדשטיין יתקיים ב' חשון תשמ"ח 26.10.87 בבצרון בשעה 8 בערב.
יום שלישי: שעור התנ"ך [illegible] יתקיים ד' חשון תשמ"ח 27.10.87 בשעה 4.30 אחה"צ במועדון אמונה רח' דיזנגוף 209 תל־אביב.
יום רביעי: שעור התנ"ך עם הרבנית [illegible] יתקיים ביום רביעי ה' חשון תשמ"ח 28.10.87 בשעה 4.30 אחה"צ בסניף [illegible] אחד העם 110 תל־אביב. הנושא: יום פטירת רחל אמנו. פרשת השבוע.
אמונה — [illegible] אשקלון — יום שלישי בשעה 17.30 אחה"צ.
בסניף מתנדבות מאשקלון קרית מלאכי ומשואות יצחק בהשתתפות [illegible] ליבוביץ.

לוח "הצופה"

● לחברה ארצית בתחום שיווק חומרי בנין דרוש מנהל מחסן לסניף הדרומי בבני־ברק. [illegible] טל. 08-5792555.

● להשכרה בבני־ברק דירה מרוהטת 3 חדרים ק"א + טלפון + מזגן ליד העירייה. טל. 03-700280.

● דרוש לנשים מרפאה באבי גב ורגלים בעזרת שמן ועיסוי. [illegible] טל. 03-795380. לבקש את יוספה.

לוח ירושלים

● למכירה ברוממה ג', 4, מחסן, ארונות [illegible] ק"א גמיש. טל. 02-867127.

שערי חליפין במט"ח

בנק המזרחי המאוחד בע"מ

שערי קניה ומכירה של בנקנוטים והעברות במטבע־חוץ ליום 22.10.87 עד למחרת בשעה 12.30 לעסקות בדולרים עד לסך 1,000 דולר ובהמרת המטבעות עד שווי 500 דולר, יהיו במפורט להלן:

בנוסף לשערים דלהלן יש לגבות עמלה בשיעור של 0.75%

המדינה	המטבע	יחי'	שער קניה (שקים והעברות)	שער מכירה (שקים והעברות)	שער קניה (בנקנוטים)	שער מכירה (בנקנוטים)
ארה"ב	דולר	1	1.5895	1.6094	1.56	1.64
בריטניה	ליש"ט	1	2.6266	2.6595	2.57	2.71
שוודיה	כתר	1	0.2487	0.2519	0.24	0.26
שווייץ	פרנק	1	1.0568	1.0701	1.03	1.09
קנדה	דולר	1	1.2099	1.2251	1.17	1.25
פינלנד	מרק	1	0.3638	0.3684	0.35	0.38
גרמניה	מרק	1	0.8772	0.8882	0.86	0.91
דנמרק	כתר	1	0.2281	0.2311	0.22	0.24
הולנד	גולדן	1	0.7796	0.7894	0.76	0.80
איטליה	לירה	1000	1.2170	1.2323	1.14	1.26
דרא"פ	רנד	1	0.7740	0.7838		
אוסטרליה	דולר	1	1.1396	1.1539	1.07	1.19
אוסטריה	שילינג	10	1.2432	1.2588	1.22	1.28
צרפת	פרנק	1	0.2625	0.2659	0.24	0.27
נורווגיה	כתר	1	0.2389	0.2420	0.23	0.25
יפן	ין	100	1.1038	1.1176	1.08	1.14

מגן דוד

טלפון חירום 101 · ירושלים, בית־שמש, תל־אביב, חיפה, נהריה, עכו, חדרה, הרצליה, כפר־סבא, נתניה, קרית־שמונה, צפת, ראשון לציון, באר־שבע, אופקים, דימונה, ערד, אילת.

ירושלים — טל' 523133, בית־שמש — 811268, תל־אביב — 460111, רמת־גן, גבעתיים, בני־ברק — 781111, פתח־תקוה — 9231112, קרית־אונו — 344442, חולון — 803133/4, בת־ים — 512233/4, חיפה — 585555/6, נהריה — 923333, 979333, עכו 912333, קרית־טבעון 931401, קרית־ביאליק — 721817, חדרה — 063-22333, הרצליה — 541333, כפר־סבא — 33222, טבריה — 067-90111, קרית־שמונה — 067-44334, בית־שאן — 065-8722, עפולה — 065-93333/4, יוצר הגלילית — 067-36333, קצרין — 067-61333, נצרת עלית — 065-73333, מגדל־העמק — 065-4006, רחובות — 054-451333, אשדוד — 055-51332/3, אשקלון — 051-23323, לוד — 054-229133, רמלה — 054-221022, קרית־גת — 051-881333, קרית־מלאכי — 055-8233, ראשון־לציון — 942333, שדרות — 051-97074, באר־שבע — 057-78333, אופקים — 923022, נתיבות — 941033, דימונה — 59333, ערד — 957222, ירוחם — 80133, מצפה־רמון — 88333, אילת — 059-72333, צפת — 067-30333.

רדיו

גלי צה"ל

05.45 פרקי אבות; 05.05 באופן מילולי; 06.00 את פתיחת השידור; 06.05 "פוקחים עין"; 07.07 תרבות בוקר; 08.00 בוקר טוב ישראל; 09.05 "בילוי נעים"; 11.05 קולה של אמא; 12.05 "סנדלים"; 14.05 "עד לם קטן המדינות שמעבר לים"; 15.05 "הדרך"; 16.05 "שיר בשקט בשקט".

מוצאי שבת

18.05 "גלגלי צה"ל"; 20.05 מצעד הפזמונים הלועזי; 21.00 מבט לחדשות; 21.30 "לילה לא שקט"; 22.05 "מסורת מסורת"; 23.05 "עושים מדינה"; 00.05 "ציפורי לילה"; 02.00 מבזק ידיעות; 02.05 לא רוצים לישון.

טלוויזיה

טלוויזיה לימודית

08.00 סלטקסט; 08.05 שעת כישר; 08.15 קשת ועגן; 08.40 ספרות; 09.00 מוסיקה; 07.20 לשון; תקשורת; 09.45 הגיל הרך; 10.15 חשבון; 10.40 מדעי הטבע; 11.00 חברה ותרבות; 11.30 אזרחות; 12.00 חברה ותרבות; 12.30 מוסיקה; 13.15 האוניברסיטה הפתוחה; 13.45 סלטקסט; 13.50 זהו זה; 14.30 פאי־ביאן; 15.20 ספסל בראשית; 16.00 [illegible]

בתי מרקחת

תל־אביב:
שהר (ברנדס) פנקס 27 טל. 441449.
ארלוזורוב ארלוזורוב 76 טל. 230746.
ירושלים:
נוה יעקב מרכז מסחרי נוה יעקב טל. 852243.
פתח תקוה:
קופ"ח הכללית רח' חיים עוזר טל. 905271.
חולון:
אסותא סומפלדור 4 טל. 5058197.
חיפה:
הנשיא שד' הנשיא 33 טל. 333312.
ב"ב ר"ג:
רש"י רש"י 13 ר"ג טל. 7510971.

שבת

תל־אביב:
בזל בזל 25 טל. 5461806.
מעין חיים סניף צהלון שד' ירושלים 98 יפו טל. 814939.
מוצ"ש: בזל בזל 25 טל. 5461806.
מוצ"ש: מעין חיים סניף צהלון שד' ירושלים 98 יפו טל. 814939.
ירושלים:
קופ"ח של ההסתדרות מרפאת רוממה רח' המ"ג 28 טל. 523191.
מוצ"ש: רמות אלון מרכז מסחרי רמות טל. 861071.
פתח תקוה:
קופ"ח הכללית חיים עוזר טל. 905271.
חולון:
כזור חביבה רייך 20 טל. 583360.
חיפה:
הנשיא שד' הנשיא 33 טל. 333312.
ב"ב ר"ג:
יהלום קריניצי 63 ר"ג טל. 721968.

שערים יציגים

יהלך השערים היציגים ל־22.10.87

סל:	1.6797
דולר ארה"ב:	1.5993
מ"ג:	0.8819
ליש"ט:	2.6407
פר"צ:	0.2640
ין יפני: (100)	1.1080
פ"ה:	0.7836
פר"ש:	1.0620
כת"ש:	0.2505
כת"נ:	0.2405
כת"ד:	0.2297
מר"פ:	0.3660
דולר קנדי:	1.2190
דולר אוסטרלי:	1.1463
רנ"ד:	0.7770
פר"ב: (10)	0.4231
שיל. אוס': (10)	1.2526
לירה איטלקית: (1000)	1.2217
לירה אירית:	2.3630
פזטה ספרדית: (100)	1.3620
יחידת מטבע אירופית:	1.8306
דינר ירדני:	4.5660
לירה לבנונית: (10)	0.0426
לירה מצרית:	0.7517

חיפה

בבית הכנסת לנוער בבתיהם "יבנה — נצח ישראל" התפילות בליל שבת לפי זמני הדלקת נרות, ובשבת בבוקר ב־8.15 לפני התפילה, ב־7.30 שעור בתלמוד מפי הרב ישעיהו גגר, רבו של בית הכנסת לפני הקריאה לימוד משניות לזכרם של תלמידי ביה"ס שנפלו במערכות ישראל.

בית הכנסת הפועל המזרחי (רח' החלוץ 59 חיפה)
בשבת בשעה 7 בבוקר יתקיימו 2 שיעורים בתנ"ך ובגמרא מפי מנחם הכר, בשעה 10.30 שיעור בחוג רמב"ם מפי יוסף קריצר.

תל אביב

בבית הכנסת הגדול
השבת, ר"ח מרחשון, בבית הכנסת הגדול בת"א, יעבור לפני התיבה חזן אורח בליווי מקהלה בניצוח [illegible] לפני קבלת השבת, השעור [illegible] מפי נשיא בית הכנסת הרב אברהם [illegible] שת הקרבנות [illegible] "נכית לאדם להקריב". מנחה 4.45 [illegible] 8.00 אחרי התפילה קידושא רבה.

אהל שם
השבת בבית הכנסת [illegible] בשעה 10.30 — הרצאת הרבנית [illegible] רבינוביץ בפרשת השבוע.
באוהל שם [illegible] בשבת 4.00 — עונג שבת, הרצאת הרב א. כהן [illegible]

בתי חולים

יום שישי

ירושלים: הדסה עין כרם (ילדים, פנימית), הדסה הר הצופים (נשים), שערי צדק (כירורגית, אורטופדית, עיניים). ביקור חולים (א.א.ג.).
תל־אביב: ריקת (ילדים) איכילוב (פנימית, כירורגית).
נתניה: לניאדו.

שבת

ירושלים: שערי צדק (ילדים, נשים, כירורגית, אורטופדית, עיניים) ביקור חולים (פנימית, א.א.ג.).
תל־אביב: ריקת (ילדים) איכילוב (פנימית, כירורגית).
נתניה: לניאדו.

הצופה
עיתון יומי
HATZOFE
DAILY

המו"ל הצופה בע"מ. העורך משה אישון. מערכת ומנהלה תל־אביב, רח' המסגר 66 טל. 336056 ת"ד 3045 תשבון בנק הדואר 441144 סניף ירושלים [illegible] ת"ד 1148 טל. 02-234910 בערב טל. 02-639524 סניף חיפה: רח' ארלוזורוב 7, טל 04-663628, 04-717145

דפוס העצמי בע"מ ת"א
אין המערכת אחראית
לתוכן המודעות ולמענן

הנציגים הדתיים בעת"א יפרשו אם לא יגיע ה„שינוי המיוחל"

ראש העיר שלמה להט הודיע על נכונותו „לפתוח דף חדש במערך היחסים", אך שלושת הנציגים הדתיים אומרים: „שבענו הבטחות"

מאת חיים פיקרש כתב „הצופה"

„איננו מעוניין בעזיבתם של הנציגים הדתיים את הקואליציה [illegible]

העיריה בתל־אביב" — זאת אמר ראש עיריית תל־אביב שלמה להט לכתב „הצופה", בהתייחסו לידיעה ששלושת הנציגים [illegible]

[illegible]

במלאת 40 שנה לשחרור מחנות העולים בקפריסין:

מפגש בין שליחי הפוהמ"ז למחנות ובין חניכיהם יערך בשבת הבאה בקיבוץ לביא

מאת חיים פיקרש — כתב „הצופה"

מפגש ראשון, מסוגו ובמלאת, בין שליחי הפועל המזרחי במחנות העולים בקפריסין, לבין חניכיהם משנות ה־יישוב, במלאת 40 שנה לשחרור המחנות, יערך בשבת הבאה, פרשת „לך לך" בבית ההארחה של קיבוץ „לביא". את המפגש יזמו פעילי „עדת יהודי בני עקיבא כרמי אייסה", בהשתתפות צפיה של כ־150 חברים יוצאי [illegible] בקפריסין.

[illegible]

קרובי מסורבי עלייה לשגריר ארה"ב:

תועלה בעיית יהדות בריה"מ בפגישתו של שולץ עם שוורדנזה

[illegible]

נציגי מפלגת „הירוקים" הגרמנית בישראל:

מאבק ציבורי מתנהל לשימור אתר גטו פרנקפורט

במקום נבנה מגרש חנייה ובניין מסחרי

[illegible]

שטרות מזוייפים נוספים של 100 ש"ח נתגלו בצפון

[illegible]

יוקם גשר על הכנרת

[illegible]

אסיר נרצח בכלא איילון

[illegible]

תושב ג'נין חשוד במתן שוחד למנהל משרד מס הכנסה

[illegible]

נערה נספתה ואימה נפצעה קשה במלכודת אש בבית מגורים ברמלה

[illegible]

החזן שמואל ויגודא יגיע להופעה בארץ

מאת עקיבא צימרמן

[illegible]

אישים ומוסדות

[illegible]

מחאה על ההחלטה לגבות דמי כניסה לספריה הלאומית

[illegible]

למכירה
מגרש דו משפחתי
[illegible]
051-898812

צפיה
ארגון שידוכים לדתיים משכילים
סניפים:
בתל־אביב ובירושלים
טלפון: 02-823261
בשעות 7.00—4.00 אחה"צ

בית החולים בקור חולים ירושלים

ברכות מזל־טוב

להולדת הבנים/הבנות

אלטמן משה ושרה	בן	יצחק זכריה ורבקה	תאומים
אמסלם פרוספר וסתן	בת	יוספי יוסף ורוקי	בת
אסיג מסעוד ועליזה	בת	ימין שלמה ואביגיל	בת
אבשין ישראל ובת־שבע	בת	כרמלי בנימין ויסל	בן
אבוטבול יהודה ורחל	בן	כהן דוד ואביטה	בן
אודיז אברהם ורוני	בן	כהן מאיר וסיגלית	בן
איזנברג יחזקאל ודליה	בן	כהן נסים ושולה	בן
אהרונוב ירון ואורית	בן	כהנוביץ אהרון ואולה	בן
אלבז משה ויהודית	בת	כהן נסים ועופרה	בת
אילוז יצחק ובת־שבע	בן	כהן שלמה וברטה	בת
אריה יעקב ונחמה	בת	לייפר יוסף ושרה	בן
ביטון שמואל ומרים	בת	לוי אריה ולילי	בן
בן דוד יונתן ושמחה	בת	לבל שלמה וטובה	בת
בק דב וחנה	בן	לייפר יוסף וברסה	בת
ברוש יהושע וחוה	בת	לן אריה וחוה	תאומים
ברוש דוד ואורה	בת	משה מנחם ומזל	בת
בנישו יוסף ואסתר	בן	משה אבנר ועליזה	בת
בן ציון שלום ורחל	בת	משיח נחשון ושלי	תאומים
גוטמן דוד ובלה	בת	מלכה ציון ומרים	בת
גלינסקי בצלאל ובלה	בן	ניסטוב אריאל ודינה	בת
גקובס לאונרד ואסתר	בן	סבג שלום ורחל	בת
דרוק שאול וחיה	בן	סימונוב בוריס ואלינגם	בת
דוידוב איגל ואולגה	בן	סבג משה ואסתר	בת
דהאן רפאל והנה	בן	סלע פרץ ותמר	בת
הופמן חיים ותמה	בן	עמדי אברהם ורבקה	בן
הגולד צבי ופנינה	בן	פריימן חיים וגלה	בן
הופמן חיים ונחה	בן	פריגנר שמכון וגולדה	בת
הרוש תלמיס ויקטוריה	בת	פולק יהודה ורחל	בת
הורוביץ נתן וצאלית	בת	פילבר רפי ושמחה	בן
היזל משה ושרה	בת	פרנקל עקיבא ותמר	בן
וינגרטן יהושע ודינה	בן	צפריר גיל וגלית	בן
וגשל יהודה וורדה	תאומים	קסלניץ אלימלך וגולדה	בת
זרציקי יוסף ומרים	בת	קיבוביץ חיה וברוך	בן
זלצמן דב ותהלה	בת	קבלו רות ויוסף	בן
זהבי שלמה ושרה	בן	קליינר חיים ושרה	בת
חוטר פרגה ושולמית	בן	רוזנבאום צפורה ושמעון	בן
חשין אברהם ונחמה	בת	רביבוביץ אלחנן ודבורה	בן
חשין מרדכי ומרים	בת	ראובן שם טוב ומזל	בת
חיי[illegible] ואולגה	בן	שיינין יעקב ותהבה	בן
חזן [illegible] ורחה	בת	שמש אליהו ואורית	בת
חן [illegible] ואורנה	בת	שטינברג ישראל ורבקה	בן
טבריסקי מתתיהו ורבקה	בת	שושן לוי ונאוה	בן
טום אברהם ושרה	בת	שורוזי דניאל ושרה	בת
טקיזה יאיר ומירב	בת	שמעוני נדב וחוה	בת
יוחנן מאיר ויפה	בן	שוכלי יואב ומרים	בן
יוסף חיים ובתיה	בן	שבתאי יעקב ושושנה	בת

יזכו ההורים לגדלם לתורה, לחופה ולמעשים טובים

ההנהלה

בס"ד

ברכה לבבית לבר אורין ובר־אבהו
להרב **חיים פרנקל** שליט"א
חתנו של ידידנו
הרה"ח ר' **נתנאל רדזינר** ומשפחתו שיחיו
משרידיו המובהקים של דודי האדמו"ר הקדוש
המנגר זמורה לזרעות לנער ישראל
מחבר של הספרים: חובת התלמידים ואש קודש ועוד
מוהר"ר קלונימוס קלמן שפירא מהוסטנה הי"ד
לרגל התמנותו כרב בבת־ים
עלה והצלח בשם ד'
אלימלך
במהר"ר ד"ר ישעי' שפירא זצ"ל

אמונה
דרושה פקידה כתבנית דתית לחצי משרה
משעה 8.00 עד לשעה 12.00
ידיעת השפה העברית על בוריה — והדפסה מעולה
*
נא לפנות לטל' מס' 441193 או 444151, שלוחה 268

בית־הכנסת הגדול

רח' אלנבי 110, תל־אביב, ישראל
טלפון 614905 — ת.ד. 1511

הזמנה לאסיפה כללית שנתית

אסיפה כללית שנתית של אגודת בית הכנסת הגדול בת"א תתקיים אי"ה **ביום שלישי**, ג' בכסלו תשמ"ח (24.11.87), בבית הכנסת בשעה 6.00 בערב.
במקרה ולא יהיה מנין חוקי, תדחה האסיפה לאותו יום, באותו מקום בשעה 7.00 בערב.
סדר היום:
א. בחירת יו"ר ומזכיר האסיפה.
ב. דין וחשבון כספי ומנהלי לתקופת כהונתה של ההנהלה היוצאת ואישורו.
ג. בחירת הנהלה, ועדת ביקורת ובית דין.
ד. רישום האגודה כעמותה.
ה. רשימת מועמדים למוסדות ההנהלה צריכה להיות מוגשת עד 20.11.87 למשרד ביהכ"נ חתומה ע"י 30 מתפללי ביהכ"נ הזכאים להצביע.
ו. הרשימה שתזכה ברוב קולות תנהל את ענייני בית הכנסת לתקופה שנבחרה.
ז. מינוי רואה חשבון.

בכבוד רב
הנהלת בית הכנסת הגדול בת"א

התנועה הדתית לאומית

הודעה

לכל נבחרינו ברשויות המקומיות ראשי המועצות הדתיות וסגניהם

נבחרים שטרם נרשמו להשתתף בכנס המוניציפלי הארצי של התנועה, שיתקיים אי"ה בניר עציון בי"א־י"ב מר־חשון תשמ"ח (3-4.11.87) — מתבקשים לשלוח את טפסי ההרשמה ללא דיחוי ו/או להודיע טלפונית לגב' מרים בוגרד בבית התנועה, טל' 03-444151.
במסגרת הכנס יעברו המשתתפים סדנה להכשרת מסבירים ומעצבי דעת קהל באמצעות מחלקת ההסברה של התנועה, הבהנהות, אנשי מקצוע.
בתחום יחסי ציבור — הרצאה אנוש ופסיכולוגיה הרצחית.
תכנית מפורטת תישלח לנרשמים ו/או תפורסם ב„הצופה"
ההרשמה מסתיימת בימים אלה.

אורי אליצור
ראש מחלקת ההסברה

בברכת חברים
דוד בוחניק
יועץ התנועה לעניינים מוניציפליים

ישיבת בני עקיבא אדר"ת
רחוב בר־אילן 40 בת־ים

בס"ד

הזמנה

ידידנו, מכרינו, בוגרי הישיבה וציבור ההורים מוזמנים בזה לטכס חנוכת בית המדרש „יד אברהם" ע"ש אברהם ארנולד זיאמנשטיין ז"ל. הטכס יתקיים אי"ה ביום שלישי, ד' מרחשון ש.ז. (27 אוקטובר) בשעה 17.00

בתוכנית:
הסרת הלוט
העברת ס"ת להיכל החדש
ל„דוד מזמור" — מר דוריטש, יו"ר ההנהלה.

ברכות:
הרב הראשי לבת־ים הרה"ג י. בר־שלום שליט"א
הרב הראשי לבת־ים הרה"ג ש. י. וינגרטן שליט"א
ראש העיר בת־ים מר א. קנמון.
חבר מועצת העיר מר א. פלח.
נשיא המזרחי העולמי — ח"כ ד"ר יוסף בורג.

דברים:
שר לענייני דתות — השר ז. המר
יו"ר מרכז יב"ע — הרב א. צוקרמן שליט"א
ראש הישיבה — הרב יעקב רוזיה שליט"א

פותח ומנחה:
יו"ר המועצה הדתית — מר י. טורק.
ברוכים הבאים בשם ה'.

לארכיטקטים, ליצרני עבודות אלומיניום ולרכזי בנייה

עידן חדש בענף האלומיניום

קומפלט + הדרכה + מידע = הכל תחת גג אחד

1 קומפלט
קיימים במרוכז - פרופילים, אביזרים, אטמים, מבלטים, קטלוגים ותצוגת דגמים בבתי המסחר המורשים למכירת פרופילי קליל.

2 הדרכה
קליל הקימה 4 מרכזים-ליעוץ טכני והדרכה - תצוגה במקום, אפשרות לייצור דגם, חופשי - ללא תשלום. הביקור בתיאום מראש.
איזור המרכז — ארפל 03-808734, 805320 | איזור ירושלים — אלמיר 02-654468 | איזור הדרום — רופל 057-73124, 33124/5 | איזור הצפון — קליל 04-700424, 710957

3 מידע
קטלוגים הכוללים שרטוטי הרכבה, פרופילים, אביזרים, אטמים ומבלטים ניתן לקבל במפעלנו, במרכזי ההדרכה, ובבתי המסחר המורשים למכירת פרופילי קליל.

מוצר איכות נוסף של קליל

פתרון חדשני לבנייה יוקרתית

קליל 7000

דלת/חלון הזה 2—3 נתיבים
דלת/חלון הזה לכיס

קליל 7000 מתאפיין ב:
• איכות, יציבות וחוזק מירביים
• אטימות ונוחיות בתפעול לאורך שנים
• פירזול חדשני
• קל לייצור ולהרכבה

החלונות עמדו בבדיקות התאמה של מכון התקנים הישראלי לדרישות ת"י 1068 "חלונות אלומיניום"

פרופילי קליל 7000 מוגנים כמדגמים רשומים
סימן הזיהוי הבלעדי של פרופילי קליל = 3 פסים

קליל פרופילי אלומיניום

קליל תעשיות בע"מ ■ ת.ד. 210 קרית מוצקין 26114 ■ טל: 700424, 719957 (04) ■ טלקס 471537 KLIL IL ■ פקס: 711159 (04)

בס"ד

פניה נרגשת לעזרה

בימי ערב החג נתפרסמה כאן בקשה נרגשת לבוא לעזרת משפחה אומללה שאביהם נפטר בגיל צעיר אחרי מחלה קשה והשאיר אחריו אלמנה ושבעה יתומים, בניהם ילדים קטנים, ונשארו בלי שום מקור לפרנסתם עם חובות רבים ממחלת אביהם וגם דירה אין להם ומצבם קשה מאוד, **ויש צורך דחוף לבוא לעזרתם ולשקם אותם.**
הננו פונים פעם נוספת לאלו שבגלל טרדות החג לא עלתה בידם להרים את תרומתם למען מטרה נשגבה זו. אנא, עשו זאת עכשיו ובואו נא לעזרת משפחה זו.
זכותכם תהא גדולה מאוד בהשתתפות שיקום והקלת סבל האלמנה והיתומים ותתברכו בבריאות טובה וחיים טובים ארוכים, אמן.

הועדה להצלת המשפחה

כספים אפשר לשלוח לפי הכתובת דלהלן:
● לציין עבור הצלת המשפחה ●
1) הועדה להצלת המשפחה, ת.ד. 686 ירושלים.
2) הרב יהושע נויבירט, ת.ד. 5468 ירושלים.
3) הרב אביגדור נבנצל, ת.ד. 5422 ירושלים.
כן אפשר להפקיד בכל בנק לזכות חשבון הקרן בבנק דיסקונט גאולה י־ם, מס' 64—732990.

האגודה להתנדבות בעם
שרות לאומי מתנדב

שבת עיון

מפקחי האגודה מוזמנים בזאת לשבת עיון, שתתקיים אי"ה בירושלים, בימים ז'־ח' חשון תשמ"ח (30-31.10.87)

על סדר היום:
דרכי הסברה לשרות לאומי

הרצאות:
• חינוך לזוהרה — כתורם ל„כשלון התפישה"
• תפישת השרות הלאומי כ„עשיית־חסד" ולא כחובה
• מוסדות חינוך כתורמים ל„כשלון התפישה"
• התחרות והקנאה בין הבית, המוסד הלימודי והבת
• שיטות הסברה למניעת „כשלון התפישה"

מרצים:
עו"ד **דב פרומן** — יו"ר האגודה
מר **אברהם רענן** — מפקח ארצי
מר **מאיר בראון** — מפקח ארצי פרטני
מר **אברהם כהן** — מפקח מחוזי

בברכה
הנהלת האגודה

בית הכנסת הפועל המזרחי
ע"ש קדושי השואה והגבורה
קרית אליהו - חיפה

אנו משתתפים בצערם של:
בית אסתר אדלר ולהוריה
בהילקח מהם בטרם עת אחותה־בתם

מרת רחל קיים ע"ה

רה"ל משולם שוארמן ורותי רנרט
בהילקח מהם אביהם היקר

ר' בנימין שוארמן ז"ל

ומביעים להם ולמשפחותיהם את תנחומינו הכנים

הועד ומתפללי בית הכנסת

במלאת שלושים לפטירתו של
בעלי, אבינו וסבנו היקר

ר' נחמן צלקו ז"ל

תתקיים ביום שלישי ד' מרחשון (27.10.87)
בשעה 15.30
אזכרה וגילוי מצבה
בבית העלמין כפר סמיר — חיפה

אוטובוס יוצא בשעה 15.00 מביהכנ"ס פא"י, רח' צה"ל 69, קרית אליעזר, חיפה.

הצופה

„מיהו ישראלי ?" / מאת משה אישון

„מיהו ישראלי ?" — שאלה זו עולה מדי פעם בפעם על סדר יומנו הלאומי. יש נבוכים המחפשים את הזהות שלהם ויש חסרי דרך אשר מרוב עיסוק בסוגיה זו אינם מסתפקים בהצגת יתרונם ושבחם כ„ישראלים" אלא גם מוסיפים אגב-אורחא דברים בגנות הזהות היהודית. אלה כן אלה תועי לבב הם, בהבדל אחד — הראשונים נמנים עם מחפשי הזהות, בעוד האחרונים מפגינים את הנתק מעברו המפואר של העם היהודי ובעת ובעונה אחת אף את אי שביעות רצונם מארבעים שנות זהות ישראלית המכבידה על נפשם הקוסמופוליטית העייפה.

הם אינם רבים, אך ברוב קולניותם, לא אחת מצליחים ליצור את הרושם כאילו הם מהווים דגם מייצג של דעת הקהל הארצישראלית. זוהי תרכובת של קצת כנעניות, קצת קוסמופוליטיות מהולה עם הרבה שנאה עצמית כלפי תרבות החיים היהודיים.

רוח רעה מהלכת בקרבם. יעדם המוצהר הוא לזעזע את היסודות הלאומיים של עם ישראל ששב אחרי אלפיים שנות גלות לחדש את קוממיותו בארץ ישראל. את הקו המנחה אותם ניתן לסכם במשפט קצר אחד המזכיר את הארמי שביקש לעקור את הכל כן הם עוקרים — את הזהות היהודית ואת שיוכם הלאומי לעם ישראל, בהבל פיהם.

את ה„אני מאמין" שלהם המבוסס על כפירה בעיקר, הציגו בגליון ראש-השנה של כתב העת „פוליטיקה". מעל במה זו חברו יחדיו אנשי עט ופוליטיקה, מחזאים וסופרים, לצידם מופיע מומר אחד — „האח דניאל" הזכור לטמצה, אף הוא לבו קשה על הדת היהודית הקשורה בטבורו של הלאום היהודי.

הכותבים חילקו את המלאכה ביניהם. כל אחד מהם תוקף את הנושא הנדון מזווית ראייה אחרת, אם כי בכוללם יחד, אינם אלא חוזרים על עצמם במטבע הלשון האופיינית להם.

היהודי והישראלי המצוי — שניהם מונחים על שולחן הניתוחים. שניהם מוצגים בשליליותם, כל עוד לא ניתקו את עצמם מתפיסת עולמם ה„לאומנית" שאצל חלק מהם קשורה, בהגדרת הכותבים, במשיחיות ובפונדמנטליזם. מנקודת ראות זו, גם הציונות חלפה שעתה וחוק השבות הקיים אינו אלא ביטוי „לגזענות" המושלת במדינת ישראל.

סיסמתם היא: פנו דרך, על הציונות להסתלק מנוף החיים הישראלי. את חוק השבות הם מבטלים כעפרא דארעא ואת הדת היהודית מוחקים מהלכסיקון הישראלי החדש. על הריסותיהם מבקשים לבנות מדינה חדשה.

כיצד עושים זאת ?

„הדרך היחידה לפתרון הסבך — כותב בועז עברון — העתיד בהכרח יום אחד להביא לפיצוץ המדינה, היא הקמת מדינה מהטיפוס המערב אירופי המנותקת מכל הגדרה אתנית או דתית...".

והסופר אנטון שמאס — הערבי הנוצרי מציג ב„פוליטיקה" את השאלה: „אנחנו (מי זה ?)" והוא מוסיף בשאלה: „האם ראוי לנו שנמתין בסבלנות לוואגנית, ליהודי הראשון שיקרא בראש המגמה, בתקווה שהמהגר כילד היהודי-יהודיק אחריו: הציונות מתה, יחי הלאום הישראלי ?".

אנטון שמאס אינו מאמין שזה יקרה בקרוב, בפרט שטרם נתגשמו משאלות לבו לביטול חוק השבות והפיכתו לחוק הגירה רגיל „כנהוג במדינות העולם המערבי...".

גם יורם קניוק היהודי מתבטא באותו סגנון: „ויתור על חוק השבות והמרתו בחוקי הגירה נורמאליים עם ספה ליהודים ולערבים נרדפים. הוויתור על מדינה יהודית כהלכתה, היא קריעה, אבל מחוייבת המציאות, אם בחרנו בחיים ולא בבוות...".

הדברים משמשים בערבוביה, כפרזות שדופות שאין להן ולא כלום עם מסות הגותיות המוקדשות לבירור סוגיות השנויות בוויכוח.

העובדה שהיהודי, דתו ולאומיותו מוצגים כמי שאין בהם כתום, אף היא מוכיחה שלא מדובר בוויכוח המבוסס על כללי תרבות המקובלים בעולם המערבי, אלא בסתם קיתונות של שופכין. אלה נשפכים בזעם ובחימה על בני אומה שהעניקה לעולם את ספר הספרים ואורחות חיים מוסריים מפי נביאי האמת והצדק.

לאמיתו של דבר, לא ביהודים, גם לא ביהדות הם פוגעים בדבריהם. בכך שהוציאו את עצמם מן הכלל — הם הנפגעים העיקריים.

חסרי זהות המה, הם אינם יהודים, גם לא ישראלים מבחינה לאומית.

מי הם ?

ברצונם להיות סתם ישראלים, כמו צרפתי — בצרפת, אנגלי — באנגליה, שוודי — בשוודיה וכו', אם כי גם בתחום זה אינם שלמים. יש ביניהם שהמלה ישראל מרתיעה אותם. הם רוצים להיות כחסרי זהות ומחויבות לעבר. גם העתיד אינו לנגד עיניהם. ההווה — במרכז הווייתם בנוסח הידוע: „חטוף ואכול"...

הלכך, אין כל דמיון ביניהם לבין גויי הארצות אליהם הם מבקשים להידמות. האנגלי אינו בז למורשתו. הוא שומר עליה כעל בבת עינו. גם אינו מפריד בין הדת למדינתו. השוודי שומר נאמנות לכתר. הצרפתי אינו ניתק מעברו. הוא גאה במורשתו רבת השנים. כולם, כמעט ללא יוצא מן הכלל, גאים על לאומיותם.

לא כן הישראלי, נוסח „פוליטיקה". הוא בז גם לישראליות שבו. „אי אפשר להיות ישראלי וגם אדם מוסרי על-פי תפיסות בערביות בעת ובעונה אחת..." — כותב ידידיה סגל ומוסיף אגב אורחא: „הישראליות שלי מתעצבנת על כך מאוד. היא רוצה כמה שפחות מדינה בתוך נפשי. היא חפצה לצמצם ככל האפשר את נוכחותה בתוכי...".

ובכן, „ישראליות ומוסריות הם, לדבריו, תרתי דסתרי. אינם יכולים לדור בכפיפה אחת, לא זו בלבד, אלא גם הקשר הנפשי בין הישראלי למדינתו למורת רוחו.

במלים אחרות: יש לפרק את העם, את המדינה היהודית, את הציונות וכל הגלולים אליהם, כדי להשתחרר לא רק מ„היהודי המכוער", אלא גם מ„הישראלי המכוער".

ומי יבוא תחתיהם ?

לכך יש תשובות מוכנות; למשומד היושב במנזר הכרמליתי בחיפה הקורא ליהודים לחסות בצילו של הצלב, ולסופר הערבי-נוצרי אנטון שמאס שעל חורבות „הציונות המתה" מבקש לבנות את הישראלי החדש, מעין תרכובת יהודית-ערבית, אך גם זאת בגבולות „הקו הירוק" בלבד. „כל הנ"ל יכול להתממש רק כשתשוב מדינת ישראל לגבולות מדינת ישראל" — מדגיש שמאס.

שניהם עורכים „רקוויאם" למדינת היהודים. למצער, לא הם בלבד. רוב המשתתפים בגליון זה של „פוליטיקה" פניהם למדינה חסרת זהות יהודית-ישראלית מקורית.

*

חסרי הזהות — זורעים פורענות. יש קשר ביניהם לבין פריקת עול האחריות כלפי העם והמדינה. מי שמנתק את עצמו מכלל ישראל, גם אינו מוצא טעם חיים במדינת ישראל. מי שלגביו „הציונות מתה", אף הוא כמת מבחינה יהודית לאומית.

ולא המתים יבנו את מדינת ישראל.

השאלה איננה איפוא מיהו „ישראלי" — השאלה היא מה אומרת מדינת ישראל בשביל העם היהודי ומה נדרש מכל יהודי ויהודי לעשות למען עמו ומדינתו.

זאת השאלה הנוקבת ביותר שעלינו לחזור ולשאול אותה, השכם והערב, כדי לנבש את זרעוני הפורענות מכרמו של ישראל בטרם נבטו.

המלאכה אינה קלה, אפילו אם מדובר במיעוט מבוטל המתרכז סביב מפלגה שהיא המוליות של „פוליטיקה". מיעוט זה אינו מסוכן כל כך, בפרט עתה אחרי שהציג את התעודה חסרת הזהות שלו. הסכנה האמיתית אורבת דווקא מצד אלה הפוסחים על שתי הסעיפים: מצד אחד הם נוהגים להציג את זהותם הלאומית—הישראלית ומצד אחר, במעשיהם היומיומיים עוקרים שורשים יהודיים שבלעדיהם אין לאום יהודי, גם לא ישראלי.

* „מיהו ישראלי" — המציגים שאלה זו, לרוב אינם בטוחים בישראליות שלהם * פניהם למשהו חדש „ככל הגויים" * אחרי שניתקו עצמם מעברו המפואר של עם ישראל, גם ההווה והעתיד שלהם מעורפלים * העברי, היהודי והישראלי — חד הם, מי שמפריד ביניהם — עוקר שורשים * זרעי הפורענות שיש לעקור אותם בטרם ינבטו * המנתקים את עצמם מהעם היהודי, מנותקים גם מארץ-ישראל ומטילים ספק בזכות קיומה של מדינת ישראל — כמדינת היהודים *

אמנם, יש בתוכנו הנוהגים להרבות דברים על שלוש תקופות בחיי העם — תקופת העברים, היהודים והישראלים, כאילו כל אחת מהן היא יחידה בפני עצמה ואין ללמוד ממנה על חברותה. הם מדגישים את השוני שבין העברי הקדמון ליהודי. על סמך זה גם מבקשים להצדיק את ההבדלים המתחייבים בהצגת הישראלי כנגדל מהיהודי הגלותי. אולם החוט המשולש המקשר ביניהם לא במהרה יינתק, כשם שנצח ישראל לא ישקר לעולם. עובדה היסטורית היא, כי העברי הקדמון, היהודי הנושא על שכמו את עול הגלות והישראלי בן ימינו — שלושתם משלימים זה את זה. הם מייצגים עם אחד. דברי ימיהם — יחד הם. כן זהותם הלאומית וזיקתם הדתית וההיסטורית לארץ-ישראל.

מי שבא להפריד בין הדבקים אינו אלא עוקר שורשים. מסלף את דמותו וצלמו של העם בתוספת סימני שאלה מרובים לגבי עצם זכותו על הארץ שהוא יושב עליה ובונה על אדמתה את מדינתו העצמאית.

העם היהודי שב אל ארצו, כדי לבנות מדינה יהודית. כנאמר במגילת העצמאות. ההדגשה ברורה ביותר: להקים בארץ-ישראל מדינה יהודית — מדינה השייכת ליהודים ולא לבני עם אחר.

זה היסוד של מדינת היהודים. כל שינוי בהגדרה מסכן את עצם קיומה.

מובן שיש מקום במדינה יהודית לבני לאומים אחרים אבל אין בזה כדי להפקיע מידי היהודים את הזכות על מדינתם, כדי לרצות מי שאינם נמנים עם הלאום היהודי.

הכלל של „ואהבתם את הגר, כי גרים הייתם בארץ מצרים"... — הוא נר לרגליה של מדינת ישראל. חוקיה מבטיחים שוויון מלא לאזרח ולגר. אבל אין בזה כדי להתיר לטשטש את הזהות של מדינת היהודים.

למרבה הצער, לא רק אויבים מבחוץ מערערים את זכות היהודים על ארץ-ישראל, לפעמים גם מבית עולים סימני שאלה לגבי היהודיות של המדינה שקמה בחסדי שמים ובדם האבות והבנים שהוקרבו כשה על מזבח קוממיות ישראל.

וקולות הזנות מבית לא אחת קשים לאין-שיעור מקול צחצוח חרבות של אויבים מבחוץ. סכנה קשה זו רובצת כיום לפתחה של מדינת היהודים. לא כולם חשים בה. רבים מתעלמים ממנה. בכל זאת היא קיימת. גם מכרסמת ביסודות הקיומיים של מדינתנו רכת השנים. אמנם מדי פעם בפעם יש המתעוררים ומזעיקים נגד הסכנות מבית, אך לרוב באותה מהירות הם נרדמים, בלא לראות את הנולד.

דבר זה מוצא את ביטויו בכל אחד מתחומי החיים בפוליטיקה, בתרבות, בחינוך, בספרות ובתקשורת. חלק מתעלמים מהבעיות מתוך היסח הדעת. וחלק בכוונה תחילה. פרט לערעור האמונה בזכותו של עם ישראל על ארץ-ישראל. התוצאה אינה מאחרת לבוא. היא מולידה מבוכה.

ומורה נבוכים — אין!

*

הנבוכים בעם, מרוב מבוכתם, אינם סובלים את המאמינים בצור ישראל ואף שוללים את זכותו על ארץ-ישראל. הם כנטע זר ולכלאומנים בעיניהם. וכה במקום להטות שכם לבונים, יש ביניהם המושיטים יד למהרסים ומחריבים...

פנים הרבה למהרסים. פעם אלה מופיעים בלבוש של נוטרי הדמוקראטיה. פעם אחרת בשם אחוות עמים, כאשר בכל אחת מהופעותיהם — היהודי הנאמן לעמו ולארצו מוצא את עצמו על ספסל הנאשמים. הוא מוצג ככובש, כנוגש, כמגרש ושולח יד בנפשם של בני מיעוטים. כך בדיוק תקשורתי. וכן במחזות ובסרטים — מעשי ידי יהודים שאין בהם כדי להתפאר.

ולא אחת, למקרא ולמשמע הדברים אנו תוהים: האמנם כך מדברים יהודים ?

חס וחלילה, לא יהודים, אלא ישראלים — ישיבו המחזאים והסופרים.

ומה מידת ישראליותם, גם על כך קראנו ב„פוליטיקה"... זו אינה לרוחם, הואיל וריח של מדינת ישראל עולה ממנה. והם, כאמור, רוצים מה שפחות מדינה בנפשם...

אם כן, מי הם ?

התשובה היא: בכל זאת יהודים, כלשון הנביא: „מהרסיך ומחריביך ממך יצאו...".

הם נמצאים בתוכנו, בתוך עמם זב יצ-בים, כל עוד לא נפלטו מתוכו.

וכל עוד הם שורשים מבית, אין להתעלם מקיומם — מנוכחותם. יש להזהיר מפניהם ולמרוק מעלליהם בטרם מאוחר מדי.

כי מתוגי האמן אינם עומדים במקום אחד. גם הגלגלים הפוליטיים אינם נעצרים. הזמן עושה את שלו, אם מניחים הכל להכרעתו.

דרוש זעזוע, כדי לפקוח עיניים רדומות, כדי ללמד תועים בינה על מנת להחזיר לעם את זהותו היהודית והישראלית שחד הן.

יש להשתיק את קולות הזנות — בקולות של אמונה הנובעים ממעמקי הנפש היהודית המקשרת בין הדורות — מדור אבות האומה ועד דורנו, בני בנים של האבות השבים אל נחלת אבות מכח ההבטחה השמימית: „לך ולזרעך אתננה".

ואין זה משנה כלל כיצד ייקראו השבים — יהודים, או ישראלים. מי אם לא היהודים גם בהיותם בחשכת הגלות שרו בעוז רוח: „עם ישראל חי".

עם ישראל חי מכוח אמונתו וערבותו ההדדית המקופלת בדברי חז"ל: „ישראל ערבין זה בזה".

וחוק השבות — הלא הוא אחד הביטויים היפים ביותר לאותה הערבות היהודית ההודית.

הלכך, מי שמניף יד נגד חוק זה, כמניף ידו נגד שלמותו של עם ישראל.

יש להשמיע את הדברים, בל תתפרש השתיקה כהודאה... כהשלמה עם דברי המהרסים.

הוויכוח אינו מצטמצם עוד בין דתיים למי שאינם שומרי תורה ומצוות, כפי שהכתבנים מנסים להציגו במסעם המפותל בעקבות הזהות הישראלית, כאילו „כל עוד לא יותר הסבך בין דת ולאום...".

עיקרו של הוויכוח נסב על תעודת הזהות של עם ישראל ומדינת ישראל. זאת איננה שאלה „מיהו יהודי" אלא מהי מדינת היהודים בשביל עם ישראל ?

והתשובה הנדרשת חייבת להיות ברורה וחד-משמעית, שלא להניח מקום לספקות ולספקנים שמרוב הרהוריהם מעוותים את דמותה וצלמה של מדינת היהודים.

*

בכל זאת האוזניים כרויות לשמוע. הלבבות פתוחים להבין. על אף הכל ולמרות הכל — השעה שעת רצון היא. אל נחמיצנה. יש התעוררות. הגחלת היהודית הלוחשת מציתה לבבות. תנופת התשובה היא מגילוייה הגדולים. ואם-אם, אף הרחוקים — החלו מתקרבים.

גם „הקדיש שהתייתם" לפתע קם לתחייה. מספר אריה פלגי ב„על המשמר": על קברו של אבא קובנר, אירע דבר יוצא דופן לגבי הלוויות הנהוגות בקיבוצי השומר הצעיר... על קברו של אבא קובנר נאמר „קדיש"...

כי כך ציווה הסופר את בנו מיכאל.

„אני מרשה לעצמי להניח — מדגיש פלגי — שלו אפשר היה לשמוע מפי אבא קובנר את בקשתו שלו, הוא היה מונה אולי כראשון בחשיבות את המשקל הרב, הגורלי כמעט שהוא מייחס לכל כביטוי שבאמצעותו אפשר להדגיש ולהנחיל רציפות הסטורית-יהודית ושייכות לאומית-שורשית... אי-אפשר להיות ציוני בלי לדאוג לסיפוח הרציפות ההיסטורית היהודית הספוגה באלמנטים דתיים רבים...".

הבאנו את הדברים, בשם אומרם. אפילו אם לכאורה אינם מתקשרים לעניין הנדון הואיל וביסוד יש בהם בשום תשובה מוחצת לחסרי הזהות השואלים מרוב מבוכתם, „מיהו ישראלי ?".

ההווה הנצחי שלנו בארץ-ישראל קשור בדברי ימי ישראל. ומי שמתכחש לעברו, גם העתיד מכנו והלאה.

לפנינו מערכה על הציונות ועל יהודיותה של מדינת ישראל, כמדינתו של העם היהודי.

נשנן זאת לעצמנו בכל יום תמיד, כי בהם סוד היסוד קיומנו כעם יהודי בן חורין בארץ-ישראל.

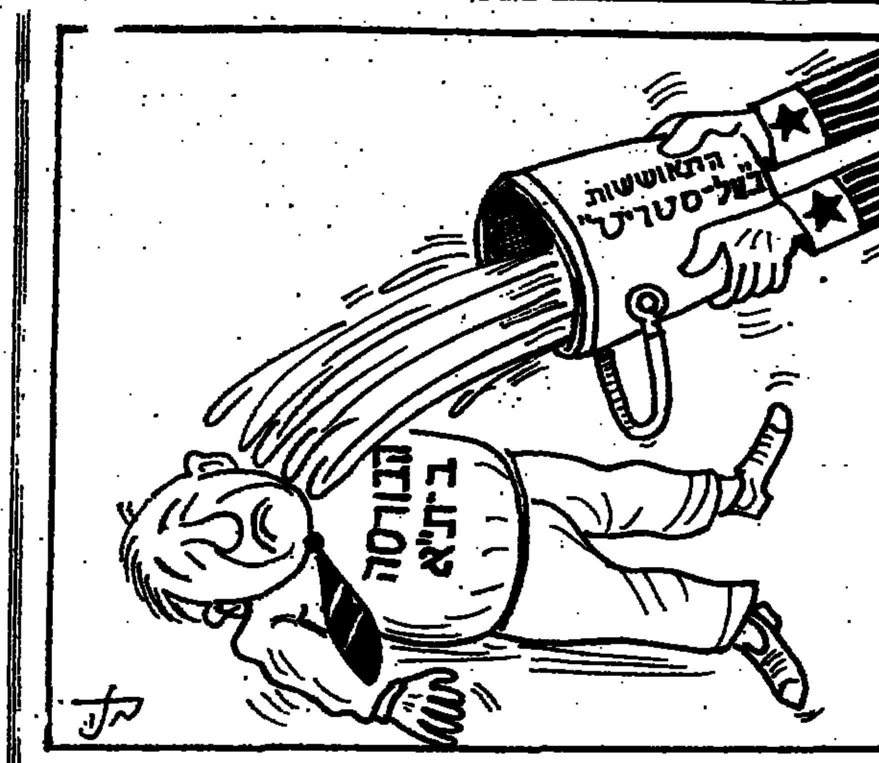

בשולי אירועים

הבעיה הישראלית בעקבות הנפילה ב„וול סטריט"

מאת יצחק דויטש

ההתרחשויות בבורסה האמריקאנית לאחר המפולת הגדולה ביום שני השבוע מצביעות, כמעט בברור, כי איננו עומדים בפני חזרה על המשבר הגדול של 1929. אין זו חזרה לא מבחינת האירועים בבורסה עצמה ולא מבחינת התגובה של המשק העולמי.

היקף הסכומים שבהם פועלת הבורסה ב„וול-סטריט" הוא היום גדול בהרבה, במקביל גם ההפסדים. אז דובר במיליוני דולרים; היום באלפי מיליארדים. שיעור הירידה בשערים גדול בהרבה היום לעומת מה שהיה בשלבים הראשונים אז.

ביום הרביעי ה־24 לאוקטובר 1929 ירדו השערים מהשיא של ספטמבר אותה שנה ב־33 אחוז. ביום שני השבוע הסתכמה הירידה ב־40 אחוז, לעומת ספטמבר השנה. אלא שאז הנפל העמוק התמיד ונמשך זמן רב. כאשר ביולי 1932 ירד מדד דאו־ג'ונס — זה המדד המבטא את הערך הממוצע של מניות התעשיה — ל־41 נקודות לעומת השיא של 381 נקודות. אין אומנם לדעת מה יקרה בעתיד הקרוב, אבל ביומי המסחר שלאחר הנפילה הגדולה היתה התייצבות ואף נרשמו עליות שכבר החזירו חלק ניכר מהירידה הדרסטית.

השוני העיקרי הוא בלימוד הלקחים. מאז המשבר ב־1929—1932, בעקבות אותו משבר פותחו בידי הממשלות והבנקים המרכזיים כלים מוניטריים שביכולתם למתן ואף לעצור משברים סוחפים באמצעות הזרמת סכומים גדולים לשוק ולחברות. בשוק הכספים מעורבים היום יותר גופים מוסדיים גדולים המעוניינים במוסד זה. יש חשיבות רבה של החברות התעשייתיות עצמן שמניותיהן נסחרות בבורסה כיוון שבתחום זה אין משבר בסיסי הרי זה גורם העשוי לעצור בעד הסחף.

מה שהביא להתמוטטות, הוא הניפוח הגדול שהיה בשערים והעובדה כי „יצר לב האדם רע מנעוריו" גרם להיסחפות המונית בוול-סטריט בלי בקרה. ברור שבכל מקרה שרבים מאוד יצאו בשן ועין בדרגה זו או אחרת; אך תגובת הנשיא רונלד רייגן וההתנהגות במדינות אחרות יוצרות את הסיכוי להתייצבות בדרגה זו או אחרת, אף כי אין כל ודאות שלא יבוא המשך, או גל נוסף של ירידות שערים.

ההשלכות על ישראל עדיין אינן ניתנות להערכה ברורה, קודם כל כיוון שעדיין לא ברור מה יקרה במשק האמריקאני ובמשק העולמי. גם התנהגות הישראלים אינה ניתנת לחיזוי.

לא היה מקום לנפילה הדראסטית בבורסה הישראלית ביום שלישי. מבחינה כלכלית לא התבקשה תגובת התאמה לארועי ה„וול-סטריט". אך פעלו כאן גורמים פסיכולוגיים; אולי זכר הנפילות הגדולות של אוקטובר 1983 בישראל (איזה חודש הוא אוקטובר בבורסות ?!). מכל מקום לא היתה כאן התנהגות רציונאלית מבחינה כלכלית.

הבעיות הבסיסיות שהמשק הישראלי יצטרך להתמודד עימן, בעקבות ההתרחשויות בבורסה האמריקאנית תהיינה בתחום מאזן התשלומים. אם המשק האמריקאני ובעקבותיו המשק העולמי יכנסו למיתון עמוק יותר, סחר החוץ הישראלי ייפגע מכך וזאת דווקא כאשר המשק הישראלי שואף עכשיו לצמיחה. השפעה ישירה עלולה להיות אם הממשל האמריקאני יבקש לטפל בגרעון הגדול שלו בתקציב ובמאזן התשלומים באמצעות קיצוץ בסעיף סיוע חוץ. הממסד הישראלי בוודאי יעבור לכוננות גבוהה נוכח אפשרויות אלה, אך בשלב זה לפחות אין לצפות למהלכים חפוזים, ואף אסור שיהיו כאלה. המאמצים צריכים להיות מופנים יותר לביסוס הפנימי של המשק כדי שיוכל לעמוד בפני זעזועים חיצוניים, נוסף לבעיות שלו עצמו. אך אין להגיב בפאניקה, כי עדיין לא יודעים על מה מגיבים. מה שצפוי כמעט בבירור הוא שישראל תיפגע בהכנסות מהמגבית ומלוות הפיתוח („הבונדס"), תסריט מוכר היטב בתקופות קשות בכלכלה בארה"ב והפסדים גדולים של משקיעים בבורסה.

ציפיות מחודשות לפיחות

שוב ניתן לשמוע דיבורים על פיחות. הנושא עלה בכותרות בעיתונים (לרוב בנוסח „מכחישים פיחות"), בדיונים של „מומחים להשקעות" ובשיחות של „צבר" אין מדובר על פיחות גדול, אלא על מה שנקרא „התאמה קטנה בשער החליפין". הדבר מתבטא גם בעלייה בשער הדולאר השחור, למרות שער הדולר בעולם יורד.

ל„מסכת שמועות" לא צריך בדרך כלל להיות כיסוי של ממש, אלא שהפעם יש הגיון מסויים להערכה כי מבחינה כלכלית יש מקום להתאמה הזו בשער החליפין. פרסום מדד המחירים לצרכן לחודש ספטמבר ותשלום תוספת היוקר בעקבותיו הם המניעים את הגלגלים.

רווחיות הייצוא

המאזן המסחרי מאותת זה מכבר. בתשעת החודשים הראשונים של השנה הסתכם הגירעון המסחרי ב־2.3 מיליארד דולאר, תוספת של 600 מיליון דולאר לעומת התקופה המקבילה אשתקד, או גידול בשיעור של שליש. היבוא גדל באותו זמן ב־21.5 אחוז (וב־1.5 מיליארד הדולאר), כאשר ההתפתחות היצוא היתה בצהדות: עליה ב־900 מיליון דולאר שהם 17.4 אחוז. ההתפתחות זו של היצוא יש בה כדי להסב קורת רוח. אלא מה ? בינתיים ישנה שחיקה ברווחיות היצוא. לאחר הפיחות בינואר עלתה רווחיות היצוא לרמה של כ־13 אחוז, וזו איפשרה פעולות לקידום היצוא. ברבע השני של השנה ירדה הרווחיות ל־9 אחוזים בלבד, וברבע השלישי היתה ירידה נוספת ל־7 אחוזים.

בעקבות מדד ספטמבר יש לשלם תוספת יוקר בשיעור של 5.5 אחוזים. יש כמובן צד מבחיד בכך שתוספת היוקר משולמת לאחר תקופה של ארבעה חודשים שבהם לא שולמה תוספת יוקר. זהו המירווח הארוך ביותר מזה זמן רב. בתקופת האינפלציה הגדולה שולמה תוספת יוקר חודשית, ואף לאחר מכן היו פערי זמן של פחות מארבעה חודשים. העובדה שהצטרפות המדד אפשרה התייצבות בתשלום תוספת יוקר, תקופה כזו מעידה על בלימה בסוויכה של האינפלציה. אבל, וזה מה שקובע, עכשיו יש לשלם תוספת יוקר. ממילא כושר התחרות של הייצוא הישראלי בשוק העולמי נפגע. התעשיינים יעמדו גם בפני הצורך להתאים את מחירי מוצריהם בשוק המקומי בעקבות עליית הוצאות השכר.

פיחות כפתרון רגעי

פיחות השקל עונה לכאורה על הבעיה של רווחיות הייצוא. שער חליפין גבוה יותר בתמורה המתקבלת בעבור הייצוא מאפשר ליצואנים להוסיף ולהתחרות בשוקי העולם ולהגדיל את יצואם. אך זהו פתרון ארעי מאוד. הפיחות גורם לעליית מחירים בשוק המקומי; ממילא יש שוב צורך בתשלום תוספת יוקר, ולאחר מכן עולה שוב הצורך בפיחות נוסף. זהו איפוא מירשם לערעור היציבות ולחידושה של האינפלציה הגדולה יותר. משום כך אין רוצים באוצר ובבנק ישראל בפיחות שכזה.

שורש הרע: המשך האינפלציה

קיימת שביעות רצון רבה בירידת שיעורי האינפלציה במשק. רמת אינפלציה של כ־20 אחוז בשנה מבחינות בהשוואה לאינפלציה התלת-ספרתית, שהגיעה ל־445 אחוז בשנת 1984, כאשר קיצבה עלה לשיא בסוף התקופה בלימה זו של האינפלציה מוערכת כהישג במישורים בינלאומיים: הדבר בולט בהשוואה לתוצאות בארצות דרום-אמריקה. שם האינפלציה חזרה וגאתה בתוך זמן קצר מאוד לאחר הפעלת תכניות ההבראה. אולם ככל הנראה אי-אפשר להתמיד במצב זה של אינפלציה הגבוהה בהרבה מזו של ארצות הסחר שלנו. בדרך זו מצטבר פער מחירים, ובסופו של דבר אין מנוס מלבטאו באמצעות פיחות שיפצה את המעסיקים על תוספות השכר ועליות יצרי אחרות. כך נוצר סחרור מחודש של שכר — מחירים — פיחותים. לכן האפשרויות הן לפעול באורך להוריד את האינפלציה. ולהשוותה לזו של בארצות הסחר שלנו, או להסתכן בחידוש אינפלציה מגדלת.

פיחות מועיל

במצב כך אין האוצר ובנק ישראל נוטים לפיחות לחדש הסחרור האינפלציוני והוויה תרופת הרגעה זמנית מאוד. שונה המצב אם יבוצע פיחות בתוספת צעדים נלווים כמו בינואר 1987. אז היה הפיחות בהסכם על עיקר תוספת היוקר: המחירים יוותרו על 2.7 אחוזים בתוספת היוקר, הממשלה השתתפה ב־2.7 אחוזים בתוספת היוקר על־ידי הגדלת הוצאות בפיקויים לביטוח לאומי. המעסיקים מצדם התחייבו לא לייקר על המחירים. ואכן כתוצאה מהסכם זה, פיחות ינואר 1987 היה

(סוף בעמוד 10)

קצה החוט שבידי שולץ

מאת יעקב אדלשטיין

ראש הממשלה, יצחק שמיר, נתן בידי שר החוץ האמריקני, ג'ורג' שולץ, קצה חוט להמשיך את המו"מ על הסכם שלום עם ירדן, אבל לא בחסות ועידה בינלאומית, אלא בחסות שתי המעצמות הגדולות — ארה"ב וברית המועצות, תוך הגבלת מעורבותם של הסובייטים. שמיר הסכים, ששולץ יברר עם חוסיין ושוורנדזה, אם יש מקום לניהול שיחות שלום תחת מטריה של שתי המעצמות. כאשר המו"מ יהיה ישיר. זוהי למעשה חזרה לוועידת ג'נווה משנת 1973. באותה ועידה כיהנו שתי המעצמות כבעלי חסות, אך בסופו של דבר נוטרלה ברית-המועצות מן המו"מ. התיווך נערך על ידי שר החוץ דאז הנרי קיסינג'ר באמצעות מסע דילוגים באיזור.

שמיר רמז על כך בנאומו בכנסת, באמרו, שישראל מכירה בכך שלברית המועצות יש אינטרסים לגיטימיים במזרח התיכון, והיא תהיה מוכנה להחליף דעות עם ממשלתה כדי לסלק אי הבנות, לקרב את העמדות ולהכשיר את הקרקע לשלום אמת באיזור. אך שמיר התנה זאת בחידוש היחסים עם ישראל ובפתיחת שעריה ליהודי בריה"מ. הנעימה החיובית שבה נקט שמיר כלפי ברית המועצות, היתה בעקבות ההתרשמות שלו מדברי שולץ ומידיעות אחרות, שלפיהן במסגרת ה„גלסנוסט" יש כיום פתיחות כלפי ישראל בנושא היחסים ובנושא ההגירה. באותו נאום בלל שמיר את הרעיון של הוועידה הבינלאומית. שמיר תבע גם, שהיהודים יקבלו אשרות יציאה על סמך רפטריאציה, שיבה למולדת, ולא על בסיס איחוד משפחות, כפי שזה נהוג היום. כדי לבסס תביעתו התבטא שמיר בנוסחה חדשה. „כל זה בתנאי שברית המועצות תשנה עמדתה לגבי זכות העם היהודי בברית המועצות לשוב למולדתו." יש כאן הדגשה על „העם היהודי" בברית המועצות ולא רק על „יהודי ברית המועצות".

ידידות ולא לחצים

בניגוד לחזויות קודמות, לא הפעיל שולץ לחצים על שמיר בשיחות אלה. הוא נתגלה כידיד גדול של ישראל. בהתבטאויותיו הפומביות אמנם טען שאי עשייה יש בה סיכון, אבל גם הרגיש את הצורך לרכך את הסיכון שבוועידה בינלאומית ולהתחשב בהשגות מפני גוף כזה. הוא היה בהחלט מאוזן בוויכוח שבין שמיר לפרס בנושא הוועידה הבינלאומית. שולץ ידע, כי לחצים רק יגרמו לסיבוך פנימי בממשלה. הוא התחשב בקיומה של ממשלה בעלת שני ראשים. וניהל שיחות נפרדות עם שמיר ועם פרס, במקום לנהל שיחות משותפות עם ראש הממשלה ועם שר החוץ כפי שמקובל בכל ממשלה מתוקנת.

האמת ניתנת להיאמר, כי לא הוועידה הבינלאומית מטרידה את שמיר, אלא מה יקרה במו"מ עצמו. שמיר תובע מו"מ ישיר, אבל השאלה היא: האם הוא בהחלט מוכן למו"מ שבו צריך כל צד לתת ולקחת?

מה שישראל תצטרך לתת, אינו פשוט בכלל לא בשביל שמיר וגם לא בשביל פרס. חוסיין יתבע את כל השטח של יו"ש, תמורת הסכם שלום עם ישראל. ומה יציע שמיר לחוסיין? האם הוא יכול להציע לו את יו"ש? יש להניח שבמו"מ כזה יציע שמיר את תכנית האוטונומיה.

תכנית זו כבר נדחתה על ידי חוסיין וגם על ידי מצרים. חוסיין יתבע לא רק את הריבונות על יו"ש אלא גם את הריבונות על ירושלים המזרחית. המאבק על הוועידה הבינלאומית הוא מאבק על עמדות מוקדמות, ולא על הבעיה עצמה. זהו המאבק על המסגרת אבל לא על התוכן. המאבק על התוכן הוא הרבה יותר קשה ומסובך.

ייתכן ששמיר יציע הסדר ביניים, שהוא דומה לתכנית האוטונומיה. האמת היא, שאילו הערבים היו מקבלים בשעתו את תכנית האוטונומיה, הם היו כבר היום בדרך למדינה. שכן תכנית זו היתה מוגבלת לחמש שנים בלבד שאחריה צריכה היתה לבוא אולי הריבונות. זו אחת הטעויות של הפלשתינאים שדחו כל הכנה, החל בתכנית החלוקה ועד תכנית האוטונומיה ורוצים הכל את מילוא היה. ובבת אחת.

החדשים הקריטיים

פרס טוען, שלפנינו חדשים קריטיים לגבי ירדן ויש לו הסברים לכך. פגישת הפסגה בין שתי המעצמות עשויה לקבוע דרכים אחרות להסדר במזרח התיכון, ממשל רייגן עומד בפני סיומו, כאשר נותרו לו 14 החודשים בלבד. שמיר צודק, כי ה„סטאטוס קוו" כיום אינו רע כל כך. ואין להיבהל גם מן הפגישה הצפויה בין שתי המעצמות. כי עוד במוסכה המלהבה הבטיח ישראל ברוב הכרה, ייתן זמן להיאבק על עמדותיה המדיניות. האמת היא, שבעיית חילופי הממשל בארה"ב צריכה מן החסיד אותנו. שר החוץ האמריקני, ג'ורג' שולץ, נתגלה כאחד הידידים הגדולים של ישראל, בניגוד לחששות קודמים. ממשל רייגן מוכן לתת לישראל הגורה ביטחון במדיניות לכל מסורה של מו"מ בצורת מוזכר הבנה בדבר זהות עמדות במו"מ. אבל אין הוא מוכן לתת מזכר הבנה בדבר זהות עמדות בתוכן המו"מ. תכנית רייגן הישנה עדיין קיימת ולא בוטלה. היא נוגדת את העמדות של ישראל. היא מבטאת את המדיניות הבסיסית של ארה"ב בדבר ההסדר בעתיד. מדיניות זו אומרת, שעל ישראל להחזיר את כל השטחים תמורת שלום, להוציא סידורי ביטחון באזורים מסויימים. זוהי המדיניות הבסיסית. אבל אין לחצים. שולץ הרבה יותר זהיר במערכה הלחצים מאשר קיסינג'ר שהתריע על הסיפת „הערכה מחדש". כאשר בממשלת ישראל לא הסכימה להתרכך במו"מ שהוא ניהל.

הכדור נמצא עתה בידי חוסיין ובידי ברית המועצות. חוסיין צריך להסכים למסגרת שונה של הסות בינלאומית כזו שהוא דורש. מסגרה זו צריכה לספק את שמיר. המסגרת יכולה להיות שיחות בינלאומיות מקדימות, חסות של שתי המעצמות, מטריה אמריקנית-סובייטית. הבעיה היא שברית המועצות נכוותה כבר בועידה ג'נווה, כאשר קיסינג'ר ריקן מתוכן את הוועידה בועידה, באמצעות מו"מ, שנעשה במסע דילוגים בינו לבין ישראל למצרים ולסוריה. גם סוריה לא הרוויחה בשנת 1973 מעורבות סובייטית בתיווך, משום שהבינה שמעורבות כזו יכולה רק להפריע לה במו"מ. נר־

(סוף בעמוד 10)

הטכ' מן הארשון

אוקטובר הסוער - מהו מבשר?

מאת נ. גולן

ויליאם שקספיר כתב באחת ה־סוניטות המפורסמות שלו על „אפריל המתעתע / האכזר בחודשים" לו חי בישראל היה מעדיף ודאי לכתוב על אוקטובר המתעתע ובהחלט גם אכ־זר. והשבוע האחרון יוכיח. קשה ל־תאר שבוע זיגזגי יותר, קפריזי יותר, משונה יותר, מבחינת מזגו ההפכפך מזה שעבר עלינו.

זה התחיל בסופת רעמים וברקים איומה שהרגה ארבעה אנשים והמשיך בגשמים עזים שגרמו להפישה בצדדים. בוואדי באר־שבע שעלה על גדותיו התהפכו מכוניות, נלכדו ילדים, קצין צה"ל נסחף וטבע בשטפונית ומי שראה את המים השוטפים ויוצאים בו — נזכר ב„אפיקים שבנגב" המוזכרים בספר תהלים.

השטפונות בערוצי הנחלים החלו עוד בשבת בלילה, כביש הערבה נשטף ומי שניסה לעבור בו — סיכן את חייו.

שני טרנספורמטורים של חברת החשמל יצאו מכלל שימוש. בבני־ברק, רמת־גן, פתח־תקווה וצפון תל־אביב נקלעו הנוסעים לפקק תנועה אדיר, בגלל שיבושי הרמזורים. בבתים הדליקו אנשים נרות, פנסים ואמצעי תאורה לשעת חירום — בגלל הפסקות החשמל. תיירים קשישים כמעט טבעו בשיטפון במפל דויד שבעין גדי. טייסים הוזעקו לחלץ לכודים שונים ברחבי הנגב. ירד ברד כבד. בחלקת הפלפלים של כורדי איקרם במושב אחד ירד ברק בין הערוגות ופגע למוות בשני עובדים.

התחושה של מהפכת סדום שעיד התגברה כאשר הגיעו דיווחים דומים מהארצות השכנות. בסיני — עשרים הרוגים בשטפונות ושלושים פצועים(!). בסואץ — חמש מאות בתי אוכרים התמוטטו ברוח ונהרסו בגשם. בירדן — ששה אנשים נהרגו ושכונות שלמות בעמאן ועקבה נפגעו. בלבנון — ארבעה אנשים נספו בשטפונות בצפון הבקעה. ביירות מוצפת מים. דמשק רועדת ברעמים.

עובר יום — אנשים מתעוררים בליל הסופה והנה שמש קיץ צהובה אליהם משמים תכולים ונקיים מעב. מי שהוציא בסריות הוריד מעילים ואפודות בין ה„בודעבי" — שב ומפשיל שרוולים. מדליק שוב את המזגן והאוורר ומתלונן: „איך, איזה חום!". ואכן היה חם כמעט חמסין של אמצע קיץ וכך עוברים להם שני, שלישי, רביעי, אתמול, יום חמישי, פתאום עננים והגשם החוזר לא הותיר ספיקות — שוב חורף.

הקפריזיות של מזג האוויר

האם מזג האוויר השתגע, שאלתי את יוחנן פקטלי, מנהל השירות המטאורולוגי. מה זה יום גשם ישפה יום שמש ושוב סופה? השפעה מאחורי של אסון צ'רנוביל? איך תסבירו קפריזיות כאלה?

„הקפריזיות היא של האדם ולא של מזג האוויר", עונה פקטלי בשלווה. „מזג האוויר השבוע התנהג בהתאם לאופי. לכן תכנים אחד מזג ואקלים ויש הבדל מהותי ביניהם. מזג אויר היא בא הליפתי ובאוקטובר. כבכל סתיו חלף, הרי מדובר בתקופת חילוף בין עונות באמצע הם יחלף באוויר קר. תנועת המערכות ושפלה הגיגליון שבין הקר והחם, מסבירות זה סערה. בראשית השבוע חדר אלינו אוויר סוער אי יציבות אטמוספרית גדולה. בלשון עממית — סופה. גלגל הסופה כמו גלגל תמים — חלף עבר לו, במהירות גדולה. ואז שוב חזר הקיץ אלינו".

היתכן שסופה כזו תחלוף בלי להשאיר עקבות על הטמפרטורה? כיצד זה שלמחרת יהיה שוב חם כל כך?

פקטלי: שפיך. החום יורד בחמש מעלות. אבל אם מתחילים בעשרים ושמונה או שלושים מעלות צלזיוס, הירידה לעשרים וחמש כמעט שאינה מורגשת.

ומה קרה שעוד תקף אותנו גשם הזה ביום חמישי?

פקטלי: בחורף ישראלי טיפוסי — זוהי ההתפתחות הצפויה. הגשם בא ומחליף בסדירות. שקעים ברומטריים מתפתחים בצל הים, כתקופים, חילופים, שוב שמש, בהירה וכך עד השקע הבא.

כלומר צפוי לנו חורף ברוך, וגשום כאלה, כמו זה של השנה שעברה?

פקטלי: התחזית, אפילו נכונה, של החורף הנוכחי, איננו יכולים להכין לפני אמצע נובמבר. צריך לעקוב אחרי ההתפתחויות של כל אוקטובר, לפני שניגשים למלאכת החישובים. אבל אני הולך על הבעיה שהחורף שעבר היה ברוך וגשום. לא כך. חודש נובמבר שעבר היה גשום. כל כך גשום עד שהכמות של הגשמים שירדו בו „הספיקו" לנו למכסת המים כאילו בכל החורף ירד גשם. בפועל: בינואר, בפברואר ובדצמבר, שהם חודשי החורף העיקריים בישראל — היה גירעון בגשמים ביחס לממוצע הרב־שנתי. אף שהחורף כבר על הרוח של נובמבר. במצב זה באפיק מאד את האחרים שבגל. הפה באלות ימי השעבה, ביום ראשון בבוקר של — גשם שבשפח בלי דיוסים בה בכסף שנה שלמה. איש לא יתפלא אם אחרי יום ראשון יעבור את כל הקבה בלי טיפת גשם אחת נוספת...

זקני צפת — והעובדות

מדוע, אם כן אומרים זקני צפת שגשם באוקטובר פירושו חורף גשום וברוך?

פקטלי: זקני צפת וירושלים עם הבדואים בנגב, בנבוני, התבונו לא פעם ולא פעמים. פיסבוני הם את שבעה. איזה, פגשתי אנשים שאמרו לי: הקיץ היה קשה יותר מהקיץ הקודם. בעטער — העדויות האינטואיטיביות לא מוכיחות את נכונתם. לא פעם אנשים אומרים דברים כאלה פשוט משום שבקיץ הזה הם זוכרים בשנה או בשנתיים שלפני כן.

בניה צפוחי, כבה, בדרך אל בית הכנסת או לביול של אותו „היגלי", תופסת אותנו שוב סופה, ברקים, רעמים. פחד אלוקים. איך להתנהג, מה לעשות?

פקטלי ממליץ שלא ללכת בשדות בזמן סופה וברקים אלא לעבור מתחת לעץ בעת ברקים. יש שני סוגי ברקים. האחד: התפרקות של מטען (חשמל) בין שני עננים. השני — ההתפרקות של ברק גבוה בין ענן לאדמה. והוא המכוון לאדם. הכולת הברייה להדף עצים של אויר (רצפי) מתפרק אל העצם הגבוה ביותר בשטח ובמבשם פתוח — פוגע בעצים.

ומה לעשות אם בהירה נתפשים בסופת ברקים אל מקום פתוח?

עדיף לשכב ולא לעבור על הרי הסופה!

נו, אחרי שנבהלתי כהוגן מפני הברקים והרעמים לא נותר לי אלא להרגיעם שמחר, בשבת, בכל זאת, לא יהיה גשם כל כך. שאלתי את הרבנים אליעבסקי, החזאי התורן והוא אמר לי שבשבת יהיה רק מעונן חלקית בכל הארץ וכך גם יהיה מזג האוויר ביום ראשון. על יום שני הוא אינו מוכן להתנבא.

משבר הבורסה — טוב לחנויות

כי שכן כוכן להיות נביא בציון הוא יהושע נהרי, יו"ר התאחדות הסוחרים. בהתייחסם הזור־בים אליו מפית, נתניה, אפילו יבנה. למובן תל־אביב מתברר שחנויות הנעליים ובגדי הילדים גדולות ובלאות. הגשם המוקדם התם רבים רבים שאף זה סייע לקדם את הקניות לקראת החגים וצריך אין להם סטייה. מגפים, מעילים ואפודה.

גם בחנויות לדברי חשמל שמח. כי שישב להיות את קניות להצטבר — הכל כבר עכשיו תנודים ומחכבים לפיצויים.

משבר מניות הבורסה, מתנבא נהרי בטיפוס, שגם פריון הבנקאות — יוריד את הקונים אל המחרים. אם הקיץ היה חלש — החורף יהיה טוב מאוד לעסקים.

נימה של שביעות רצון מתנגנת גם בקולו של יעקובוביץ מחברת מקורות. היורים הראשונים (ששי שבת) של תחילת השבוע כילאו את הכבר שליך נהל נקרות בשני מיליון קוב מים. שם גם סבע הסרן הדרומי. כבה מים נוספו למאגרים ולברכות בגשמים של יום אתמול היום — עוד קשה לבדוק, אבל כבהיר איש מקורות. קיבלנו הכוונה במבקה ליעילת של תפילת הגשם. ערב זה ביום שבו החיל עם ישראל להגיד „משיב הרוח ומוריד הגשם" — נפתחו השמים...

הפסיקו את ההשקייה

המגע עם האדמה ועם כחות הטבע — גורם כנראה אפילו לאנשים שאינם שומרי מצוות להכיר עם שמים ולהתפלל לחסדי הבורא. עיבוד שאפילו מנכ"ל משרד החקלאות, מאיר בן־מאיר מזכיר בעיתותו צבי את תפילת האיכר והשיבותה. הברד הכבד וסופת הרעמים, עד כמה שידוע לי, השאירו אמנם כתם אבוקה בפרוזדור ירושלים עירום ועריה מפירותיו — אבל החקלאים שמחים ושכחים להודות לעובדה שהם יכולים להפסיק את ההשקייה כליל, חיסכון ברבבות שקלים. כל עץ זקוק לאלף ומאתיים קוב מים בשנה, ובשנה טובה המכסה מתחלקת חצי וחצי, שש מאות קוב בידי שמים ושש מאות — שבכלים החקלאי.

האם אפשר כבר לבשר לחקלאים שהמתצית של הקב"ה מובטחת?

בן־מאיר מסופק. בינתיים ירדו רוב הגשמים באזורים הדרומיים בהם אין חקלאות רבה, כך ששבוע טוב אחד עוד לא מבשר חורף טוב. גם במקורות אומרים שבבחינת מצב המים הארצי — השבוע הגשום הזה אינו משמש שום אינדיקטור. רק שלושה ארבעה ימים רצופים של גשם שוטף משנים את המאזן.

צריך וכדאי עוד הרבה להתפלל, אומרים במקורות ומי אנחנו שלא ניענה להם?

שיחות השבוע

*

מאת מוטי זפט

פרופ' יוסף גרוס

הזעזועים ב„וול סטריט" משפיעים על ישראל

שערי המניות בבורסה „וול־סטריט" שבניו־יורק, התמוטטו ביום שני. מדד דאו־ג'ונס, המבטא את השינויים במניות המובילות, צנח ביום זה בכ־22 אחוז. גם המפולת בשנת 1929 לא היו ירידות כה תלולות בפרק זמן כה קצר.

הבורסות הגדולות בשאר מרכזי העולם הגיבו אף הן בצורה דומה. כמו בטוקיו, לונדון ועוד.

גם בבורסה שלנו „לא הכזיבה". מבול הצעים [illegible] כמעט את כל המניות. רבות מהן ירדו ב[illegible] אחוז תוך יומיים.

גם הרקע הסכני שהיה השבוע ביטים שלי של יריביי בבורסות בעולם, לא היה בו כדי לספר את האווירה בת"א. רק בסיום המסחר ביום רביעי, נראו סימני התאוששות קלים אך עדיין הענבבות הוראות היו רבים.

על הקוי בין תל־אביב לניו־יורק ובה צפוי במסכן, שוחחנו עם פרופסור יוסי גרוס, מומחה בעניני חברות, שמשרדו טיפל בהנפקותיהן של עשרות חברות בבורסות בישראל ובארה"ב.

ש. מה הקשר בין הבורסה ב„וול־סטריט" לזו שבתל־אביב, שמפולה בראשונה הביאה להתרחשות אצלנו?

ת. זו הופעה די חדשה. אך יש לציין שלא הבורסה בניו־יורק כשלעצמה היא שגרמה לבהלה כאן, אלא תגובת השרשרת לבורסות הזרות בעולם. ולראיה, חרף הירידות ב„וול־סטריט" ביום שישי, המסחר בתל־אביב ביום א' היה מאוד חיובי. כשהסוחרים בישראל ראו את תגובת השרשרת אמרו לעצמם שיש חשש שה„דומינו" יגיע גם לכאן.

ש. מה יכולות להיות ההשפעות הכלכליות על ישראל?

ת. אין לשכוח שאנו בקשרים מסחריים לא מעטים עם ארה"ב. אם שם ייכנסו למיתון זה ישפיע על היקף היצוא שלנו לארה"ב, אבל לדעתי — לא בצורה מהותית, שכן היצוא שלנו לארה"ב בהרכבו יותר בתעשיות ובציוד מתוחכם.

נוסף לכך, חלק ממאזן התשלומים שלנו נבנה ע"י תרומות ומענקים. אם הפרה מתחילה לרזות, יהיה לה קשה לתת חלב.

ש. האם גם המשבר עלול להיות קטסטרופלי כלפי ישראל?

ת. אם יהיה בארה"ב מיתון, ייתכן שהממשל יקפוץ ידו. אך אינני בטוח בכך, שכן הסכום שארה"ב מסייעת לנו מזערי ביותר בהשוואה לאינטרסים שלהם בישראל. מה שכן עשוי לקבוע את מידת הסיוע הוא מי יישב בממשל אחרי הבחירות הקרובות.

ש. בבורסה בעולם כבר היו יומיים של עליות, שהיקנו במחצית מה[illegible] ואילו אצלנו נמשכות הירידות. (נכון לשעת הראיון — יום ה' בבוקר).

ת. אצלנו תמיד התגובה מאוחרת. יש ריאקציה איטית מדי.

ש. אתה רואה סימן להתאוששות מהירה גם בבורסה שלנו?

ת. אני חושב שכן. וההבדל הוא שבארה"ב היו עליות בקצב מסחרר זה ארבע שנים ולכן התגובה היתה כה חזקה, בעוד שאצלנו הירידות נפלו על בורסה שממילא התנהלה בכבדות. ולכן לבבורה אפשר לאמר שאת ה„מכות" כבר קיבלנו קודם.

מה שקרה הוא, שהציבור ובעיקר קרנות הנאמנות שהן הדומיננטיות בשוק, נתפסו לבהלה.

ש. ודוקא מהן הייתי צריכים לצפות ליותר מומחיות ושיקול דעת?

ת. הקרנות פשוט מנצלות מצבים אלה כדי לשפר את מצבן. את אותו הנייר שהן מכרו בירידות חזרו ע"י הפדיים, הם קונות כעבור תקופה קצרה יותר בזול.

קרנות הנאמנות לצערי אינן גורם מווסת למרות שהיו צריכות להיות כאלה.

ד"ר איתן גלבוע — האוניברסיטה העברית

פגישות שולץ במזה"ת והעמדה הסובייטית

שר החוץ האמריקני ג'ורג' שולץ סיים שיחותיו בישראל, סעודיה ומצרים, והמשיך ללונדון לפגישה עם חוסיין ואחריה המריא למוסקווה לשיחות עם עמיתו הסובייטי שוורדנדזה.

האירועים במפרץ הפרסי ובבורסת ניו־יורק דחקו מהכותרות את המשך מסעו של שולץ. אולם ייתכן מאוד שתוצאותיו עוד יתפסו כותרות.

ביום רביעי בצהרים הגיע לישראל במפתיע עוזרו של שולץ, ריצ'ארד מרפי, לדווח לשמיר על השיחות של ה„בוס" בלונדון ובמוסקווה.

מה, נכון לעכשיו, ידוע על תוצאות הביקור במזה"ת?

על כך שוחחנו עם ד"ר איתן גלבוע, מומחה לארה"ב, מרצה באוניברסיטה העברית בירושלים.

ש. האם ביקורו של שולץ באיזור קידם משהו בתהליכים במזה"ת?

ת. ביקורו קידם, אולי, את ההבנה בין פרס לשמיר, אך עדיין מוקדם לראות איך יבוא הדבר לידי ביטוי בהמשך המגעים תחילה עם חוסיין בלונדון ואח"כ בבריה"מ.

גם האמריקנים אמרו כי לא היתה בביקורו של שולץ פריצת דרך וכי לא נוצרו תנאים למהלך ממשי.

מה שכן היה כאן במהלך ביקורו, הוא ששמיר נקט עמדת ביניים. הוא שלל ועידה בינלאומית במתכונתה המקורית, כלומר ועידה בהשתתפות שתי המעצמות והחברות האחרות הקבועות במועצת הביטחון של האו"ם. אך מצד אחר שמיר לא שלל אפשרות למתכונת של ועידה כפי שהיה בקמפ־דייוויד בתוספת בריה"מ בתפקיד משני.

הסכמה זו יכולה להביא למעין קמפ־דייוויד עם שתי המעצמות במעמד שווה, כפי שהיה בוועידת ז'נווה ב־1973.

מבחינה זו הראה שמיר נכונות לגמישות מסוימת. בדיוק בשביל זה הגיע שולץ לכאן והוא עשוי להשתמש בכך כקלף מיקוח בשיחותיו בבריה"מ. הוא בחן ללא ספק, הצעה זו גם עם מובארק וחוסיין.

ש. וכפי שהדברים נראים, בריה"מ הפכים לכך?

ת. בריה"מ בהחלט מעדיפה ועידה עם מעורבות של שתי המעצמות בלבד ואולי על העדפה זו בנה שולץ בשיחותיו במוסקווה. אולם, כלל לא בטוח שבריה"מ תסכים, בנקודת פתיחה, לתנאים האחרים, הקשים מבחינתה, שישראל מציבה: חידוש כינון היחסים הדיפלומטיים, היתר עליה לכל יהודי הרוצה בכך והכרה בזכויות הדתיות והלאומיות של היהודים שיישארו בבריה"מ — וכל זאת תמורת תפקיד משני של בריה"מ בוועידה.

ש. באיזו מידת עדיפות ישוחח שולץ עם מארחיו הסובייטים בנושא המזה"ת?

ת. שולץ אמר במהלך סיורו באיזור, כי אחרי ששמע את הצדדים הוא יעלה את הנושא בסדר העדיפות גבוה יותר. השאלה היא עד כמה. אין ספק שיש לו נושאים בוערים יותר מבחינתו לדון בהם.

גם האירועים האחרונים במפרץ הפרסי ובכלכלה האמריקנית מחלישים את ממשל רייגן. מצד אחד הוא זקוק בדחיפות להישגים במדיניות החוץ, אבל מצד אחר, הממשל לא יוכל להסתכן במהלכים שהצלחתם מוטלת בספק.

יש הסבורים שגם בנושא המפרץ הפרסי, המבחן עדיין עומד בפני ארה"ב. יש לה בעיות גם בנושא אספקת הנשק לערב־הסעודית, כך שהוא לא ילך על מהלך שסיכויו המוצלח לא נראה ודאי.

ש. סוכנויות הידיעות פרסמו בתום שיחתו של שולץ עם מובארק, כאילו אמר מזכיר המדינה האמריקני, שייתכן שיחות ישירות בין ישראל למדינה ערבית. לאיזו מדינה התכוון?

ת. הכוונה היא לירדן.

ש. מאין האופטימיות בנושא?

ת. פגישתו של שולץ עם מובארק היתה לפני ששוחח עם חוסיין בלונדון. ייתכן ששמע ממובארק דברים שעודדוהו לחשוב, שחוסיין יסכים כאמור למען ועידת „קמפ־דייויד".

מיכה ינון — יו"ר רשות השידור

לא נראה סוף לשביתה בתקשורת האלקטרונית

שביתת העתונאים ברשות־השידור נמשכת זה יותר משבועיים. בעת כתיבת שורות אלה, עדיין לא נראה סיומה באופק.

מנכ"ל רשות־השידור אורי פורת הנחה את המנהלים ברדיו ובטלוויזיה להגיש לו עד סוף השבוע את ממצאי הבדיקות שעשו על ההשלכות הצפויות בשירות כתוצאה מפיטורי 320 איש, שההנהלה עומדת לבצע.

ברשות השידור הוכנה גם „תוכנית הצלה", כאלטרנטיבה לסגירת הרשות, שתציע מספר גורמים, ביניהם שר החינוך.

בשלב זה התארגנו כ־100 עתונאים מרשות־השידור לקבל עבודות פרטיות בזמן השביתה, כל עוד תימשך.

על שולחנו של שר החינוך מונחת כבר זמן רב הצעת חוק שהכינה ועדה בראשות שסרית להוסיף פרק בחוק רשות־השידור בו ייקבע שבשעת משבר, אפשר יהיה לסגור את הרשות ולבצע ראורגניזציה. השר, משום מה „שכח" מהעניין.

בנושאים אלה שוחחנו עם יו"ר הוועד המנהל של רשות־השידור עו"ד מיכה ינון.

ש. הרדיו והטלוויזיה מושבתים כבר שבועיים. הרושם הוא, שהציבור מסתדר טוב מאוד גם בלעדיהם. בהנהלת רשות־השידור מרגישים זאת?

ת. הרושם בחלקו נכון אבל נותרה בעיה רצינית בעיקר לקשישים ולאנשים הרתוקים לבית. זו כנראה אינה קבוצת לחץ חזקה ולכן אינה יכולה להניע את הגורמים הפוליטיים למצוא פשרות.

אינני בטוח שהמצב שנוצר קורא לפשרות סתם שרק יחזירו את המצב לקדמותו ולא יביאו פתרון אמיתי לתחלואי הרשות.

לכן, אם העובדים העתונאים הביאו לשביתה ממושכת שהציבור התרגל לה, זו הזדמנות נאותה להנהלה ולמערכת הפוליטית לשתף פעולה כדי לערוך ריאורגניזציה בעיקר ברשות־השידור ולא להסתפק בהוספת טלאים נוספים.

ש. אדישות הציבור נוכח השביתה, אינה צריכה להחטיא להנהלת רשות־השידור. אולי הגיע הזמן לעשות רוויזיה גם בתכנים?

ת. אין ספק שעובדי רשות השידור הצליחו להמאיס את עצמם על חלקים רבים בציבור. בעיקר בגלל העיצומים התכופים, אך אין גם להתעלם מכך שחלקים רבים בציבור, בעיקר בלאומי ובדתי ולאחרונה גם בקרב שוחרי התזמורת הפילהרמונית, נקעה נפשם מתכנים רבים ברשות־השידור. צירוף כל אלה מביא לאדישות הציבור ובחלקו אף לשמחה לאידם של העתונאים.

גם המערכת הפוליטית שבכל ימות השנה מתחננת על נפשה לפני העיתונאים, מנצלת את פסק הזמן ונהנית בזקיפות קומה יחסית. אך אינני בטוח לכמה זמן יספיק למערכת הפוליטית התמכון.

אני רואה כבר שר החינוך בניגוד למדיניות האוצר, מנהל שיחות עם ועדי השובתים תוך כדי השביתה.

ש. היו פרסומים בדבר ההתעניינות של גופים מסחריים לרכוש את הבעלות על הרדיו והטלוויזיה. יכול לבוא מזה משהו?

ת. לפי חוק רשות־השידור סעיף 42, אסור לרשות להעביר תפקיד מתפקידה לגורם אחר אלא באישור הממשלה המליאה. כך שזה אפשרי רק אם הממשלה תחליט על כך.

ש. היכן עומדים כיום המגעים עם השובתים?

ת. המגעים מתנהלים רק באמצעות המתווך הרשמי עו"ד נחמן אורי. חשוב להדגיש שבכל נושא השכר, עפ"י החוק, אין להנהלת רשות השידור ולשר החינוך סמכות לסכם דבר בלי אישור שר האוצר ובשלב זה הוא אינו מוכן לאשר תוספת מעבר למה שסוכם במגזר הציבורי. אבל במסגרת זו קיימת אפשרות של צמצום כוח־אדם תמורת תוספת שכר. ההנהלה הציעה זאת לעובדים אך הם דחו את ההצעה.

השאלה היא באיזה שלב תיתן הממשלה גיבוי להנהלה לבצע מהלך של התייעלות באופן חד־צדדי.

ש. אתה רואה את סוף השביתה באופק?

ת. לא.

היד המלטפת אותיות עבריות במוסקווה

מאת חיים פיקדש

אותו נער סמוק הלחיים, חבוש הקסקט, שנסע למעלה מאלף ק"מ, כדי לראות את הביתן הישראלי ביריד הספרים הבין־לאומי, שנערך במוסקווה, ותחנוניו בפני דני ברס, חבר קיבוץ סעד שנמנה ממקימי הביתן, שיאפשר לו „לזרוק מבט" על התצוגות, גם לאחר הנעילה ושאיר בידיו את השי, מזכרת מארץ הקודש, מסמל אולי יותר מכל את מה שעובר עתה על יהדות ברית־המועצות.

ברגע האחרון ממש באה ההתעוררות הזו, קרוב לנעילת השער, והתעוררות מקיפה את כולם, מנער ועד זקן, שאלפים רבים מהם זכו להגשים חלום של שנים — לראות בתוך מוסקווה כמה מאות מטרים מהכיכר האדומה, את הבבואה המוחשית של מדינת ישראל, באומר, בצליל, בצבע של המגמה העיקר — בספרים הכתובים עברית, בספרי תנ"ך, סידורים ומשניות, ובתדפיסי האותיות העבריות שנתלו על הקירות ונחטפו, וכשנגמר המלאי, לא נותר לאלפים הרבים אלא לגעת באותיות, ללטף אותם בחיבה עמוקה, בגעגועים ———„אינך יכול לתאר לך מה שהתחולל והתרקם שם. בביתן הישראלי. קשה להאמין למראות שנגלו שם" — מספר דני ברס, בנם של מייסדי קיבוץ סעד, הנרעש ממה שעבר עליו ואינו יודע מרגוע. „קשה, קשה לתאר את הדמויות הללו של היהודים המגלים לפתע יהדות חשים בחזותה של ציון וירושלים".

לא קל „להשתחרר" מחזותו של אותו יהודי בא בימים, שסיפר, כי בא מעיירה קטנה רחוקה ממוסקווה, שבה נמצאים הרבה יהודים הרחוקים מיהדות, והוא, בזכות ה„גירסא דינקותא" שומר עדיין על הגחלת. יהודי שלמד בגימנסיה „תרבות" בפולין עוד לפני מלחמת העולם השניה, יודע על ישראל אך לא ראה אותה, וכשניתנה לו ההזדמנות לכך בתצוגת הביתן — שוב לא עזב את הביתן והיה מתייצב בו מדי בוקר ועוזב רק בשעות הערב, כשכל היום היה מסתכל על הספרים הכתובים בעברית, מעיין בהם. לא פסק מלבכות...

„טוב שזכיתי לזה, לראות כאן פינה כארץ־ישראל. כי מי יודע אם אזכה עוד לעלות לארץ־ישראל" — נאנח אותו יהודי אלמוני ביום הפרידה, שהיה גם יום הנעילה של הביתן.

דני ברס היה חבר המשלחת של מכון היצוא הישראלי שהגיע לארץ בינהלה, ומלבד מהפעילות השוטפת של הביתן בכל ימי התצוגה שהמה באלפים רבים של מבקרים, מרביתם יהודים שהגיעו גם ממרחקים, הסתייעה המשלחת להגיע גם אל בתי יהודים, אל פעילי עלייה, לפגישה בלתי אמצעית עם מחוללי תנועת התחיה הדתית־ציונית, ובכל מקום פגש אנשים צעירים ש„נדלקו" לרעיון חיפוש השורשים.

„אין לך חוויה גדולה מזו, לפגוש ילדים קטנים הממללים מלים בעברית" — מספר דני. ואת ניצני ההתעוררות הוא חשים יותר בבתי היהודים, [illegible] ולאו דווקא בין כותלי בית־הכנסת הגדול שברחוב „ארכיפובה" [illegible] תנועת [illegible] חוששים לפרט את הישראלים ונרתעים מיצירת קשר איתם.

ניצנים של תחיה דתית

גם נוכחותו של יוסף בגון, למשל, בין קהל המתפללים לא שינתה את האווירה, וחרף העובדה שצעירים מתקוממים נגד הרדיפות ונושאים בגאווה את דגל המאבק הזה, אין הדבר משפיע על הזקנים שבחבורה. אפשר שפחד השנים נוהג בהם אותותיו...

אך התחיה הדתית ניכרת ברחובות מוסקווה. אמנם לא מקובל, למשל, להלך שם עם כיפה על הראש, ועוד כיפה סרוגה, אך יש מי שמרהיב עוז ועושה כן. כך, למשל, התוודע דני ברס אל אריה וולבובסקי, פעיל עלייה, שלא נרתע מלשמש מורה לעברית „לכל המעוניין" ועל העזה זו שילם בישיבה בצינוק בבתי כלא, כשבמהלך משפטו דרש התובע לגזור עליו עונש מוות...

המעניין, מוסיף דני ברס, שאריה וולבובסקי, תוך כדי המאבק הזה על לימוד השפה העברית וקבלת זכות העלייה לישראל, נעצה לחזור בתשובה בנוסח היהדות הדתית לאומית, ולא בכיוון של חרדיות שאותה מטפחים כל מיני „תיירים" זרים הסובבים בקרב יהודי בריה"מ ומשדלים אותם להגר לארצות־הברית, אם יקבלו היתרי יציאה.

„מציאות זו הפכה להיות מעיקרי בעיותיהם של יהודי ברית־המועצות כיום, וחבל שאין נותנים הדעת על כך" — אומר דני ברס, ומוסיף כי אותם שליחי סאטמר ואנשי אגודת ישראל מנצלים היטב את ההתעוררות בקרב היהודים בבריה"מ לחיפוש המקורות, והם „מיעצים אותם" לכיוון שלהם.

אריה וולבובסקי יושב בגלות גורקי, ומאז שחרורו מהכלא בחודש מרס פעל בכיוון ציוני־דתי לצאת שער ראשי בפאתרת כיפה סרוגה שחובש אותה גם „כשיורד שלג מחוצות מוסקווה"...

פעיל עלייה זה מנסה לעצור את הסחף בכיוון של ההתחרדות מצד אותם יהודים שנדלקו לרעיון השיבה אל המקורות, ואין זה כל כך קל, כשאתה נתון עוד למיקוחם של „הרואים ואינם נראים" שם, במוסקווה...

אלה, אגב, לא ראו בעין יפה כל כך גם את ההגירה ההמונית של היהודים אל הביתן הישראלי בתערוכת הספרים הבין־לאומית, ולא אחת רצו להתנכל, פיסית, לביתן, אם על־ידי ניתוק הכבלים שסיפקו לו את זרם החשמל ובכך התכוונו גם לשתק את הסרט שהוקרן על מסכי הטלוויזיה במעגל הסגור והראה את נופה של ישראל בצבעים ססגוניים, חיים שריתקו את הנוכחים, וכן „להמהיק" את תוכנת המחשב [illegible] בו פיזוז אותיות עבריות והמוני האנשים ממללים את האותיות ולומדים אותם על רגל אחת...

הישראלים בביתן הזהירו את הגורמים הסובייטיים שיכנסו מסיבת עתונאים „כדי להוכיח את ההתנכלויות לביתן", ואזהרה זו פעלה כנראה. הסובייטיים השלימו עם מה שנעשה ואיפשרו את אספקת החשמל ללא כל תקלות...

המתמידים בביקורים

בברכות קיומו של היריד הספיקו אנשי הביתן הישראלי להכיר, מבין האלפים הרבים, את אלה ה„מתמידים" בביקורים. היו כאלה שלא פסחו אפילו על יום אחד, היו מגיעים בשעת בוקר ונשארים עד לצאת לילה כאוחרות — מספר דני ברס, ובין אלה בלטו במיוחד הצעירים ואפילו הילדים, דוברי עברית — מציאות חיה שבמוסקווה לא ידעה בעבר. המבקרים התעניינו בכל אחד ואחד מהספרים, אך במיוחד ביקשו ספרים מקוריים. וכך קומץ הספרים (וחבל שכל כך מעט ספרי קודש הובאו לביתן, מביע דני ברס) שכלל ספרי תנ"ך, משניות וסידורים, ספריו של הרב קוק זצ"ל, ריכזו את מירב תשומת לבם של הבאים, אם אלה אחזו ברטט והרבו ממש להיפרד מהם!... לרכוש את הספרים לא יכלו, כי היריד נועד לתצוגה ולא למכירה, אך די היה באפשרות של „הצצה" לעולם שלא הכירו ולא ידעו.

מסתבר, כי המדיניות החדשה הנקוטה במוסקווה בימי שלטונו של גורבצ'וב, נותנת אותותיה גם ביריד זה. בכל שעת הירידים שהתקיימו עד כה לא נתנו, למשל, להניף את דגלה של המדינה המשתתפת בו. ועתה הותר להניף את דגל ישראל. „זה מרגש לראות את הדגל הכחול־לבן יותר כאשר מבבע אנטבה" — אמר אחד היהודים, שלא גרע עיניו מן הדגל המתנוסס במשך שעה ארוכה.

גם הפעלת מחשבים לתצוגת המלים העבריות כמו הסרט הצבעוני של מראותיה של ישראל, לרבות המקומות הקדושים בה, היה בבחינת חידוש, אם כי כמה מ„אנשי המשטר" לא יכלו להשלים עם כך. אגב, מספר דני ברס, יש הרבה מהסמליות בכך, שלאחר ניתוק זרם החשמל, כתום ה„דין ודברים" שהיה לאנשי הביתן עם הסובייטים, הופעלה שוב מערכת החשמל. ובאותה שניה ממש חזר הסרט לפעול כשברקע נשמעת שירתה של שושנה דמארי — „עם ישראל חי"!... כל הנאספים מסו ספונטנית בפיים חוזר ומלמל בדביקות את מלות השיר, שהיה כל כך כמלי בשבילם.

דני ברס, יחד עם עוד עמית, שנמנה על המורים בארץ שהותר להם לבקר ולשהות במוסקווה בתקופת קיומו של יריד הספרים, ביקש גם להיפגש עם יהודים בבית הכנסת הגדול, לשם פגר בשלוש השבתות ששהו בבריה"מ. אך אכזבתם היתה רבה בשל „חוסר הכימיה". אך נחמה באה להם ממקום אחר, במהלכי הפגישות שקיימו עם יהודים, בביקורים בבתי פעילי עלייה.

אגב, בכניסתם לברית־המועצות צריכים היו לתת הסבר לגבי זוגות התפילין ותשמישי הקדושה שנשאו עימם, ואצל חלק מהבאים ה„מטען" זה בטענה שאין ידעים תוכנו. החפצים הוחזרו עם עזיבת המשלחת את ברית המועצות... כך היה גם לגבי המאכלים הכשרים שהביאו עימם מישראל, כגון קופסאות השימורים, שעליהם טבוע שם המפעל הישראלי, בעברית, כמובן...

הישראלים השתכנו במלון הגדול „רוסיה", שיש בו 3500 חדרים. המלון היה מלא אורחים, בהם משלחות מ„חצי תבל" וכן תיירים רבים.

חוויה בלתי נשכחת

על חדרי הישראלים שמרו שוטרים גלויים וסמויים, שהצטדקו על כך שהם נאלצים לפקוח עין מחשש להתנכלות מצד סטודנטים ערביים... פעם אחת ביקשו סטודנטים ערביים להפגין מול הביתן הישראלי. ולאחר כמה סיסמאות שהפריחו בגנותה של ישראל, הסתלקו, כמו על פי פקודה מגבוה...

כל ימי קיומו של היריד, חשו הישראלים ב„הוויה צוה ובלתי נשכחת של הפגישה הבלתי אמצעית עם היהודים. המגלים ההודים. זו תנועה הולכת וגוברת כמעיין מתגבר, הסוחף עמו את הרבים — מספר דני ברס. לדעתו, גם העלאה ארצה ומתן היתרי היציאה לפעילי העלייה המרכזיים ולאסירי ציון ש„הובילו" המאבק, לא תפגום בתהליך ההתקרבות ליהדות מצד הרבים, ומה גם שהשינוי ביחסו של המשטר לבעיה היהודית, מקל על הנושא.

השינוי לטובה בא לידי ביטוי מוחשי גם בהתכנסות של כמה מפעילי העלייה, שנועדה לציין את „פעילות היריד ופעילותו של הביתן הישראלי", בביתו הפרטי של אחד מאותה הבירה. שם התכנסו יותר מ־300 איש, ובמשך שעות ארוכות שרו בשירי ציון, בצוותא, בהתלהבות, כשהאורחים מישראל מספרים על ישראל ועל מה שמתהווה ומתחולל בה „על האורות והצללים", והמתכנסים, בהם גם צעירים ובני נוער, פסים אוזנם ומקשיבים לסיפורים. בין אלה שהשמיעו דברי ברכה היו גם אסירי ציון, יוסף בגון, ולאדימיר סלפאק ואחרים, שעודדו את הנוכחים בהמשך המאבק להתרת העלייה לישראל של כל היהודים.

את המסיבה סיימו בשירת „התקווה", כשחלונות הבית המארח היו פתוחים לרווחה. הדי השירה הדהדו למרחקים „חצי מוסקווה שמעה אותם" ללא פחד, ללא מורא. ואולי גם מציאות זו מלמדת על „משהו לטובה שהשתנה בברית־המועצות" — מסיים דני ברס.

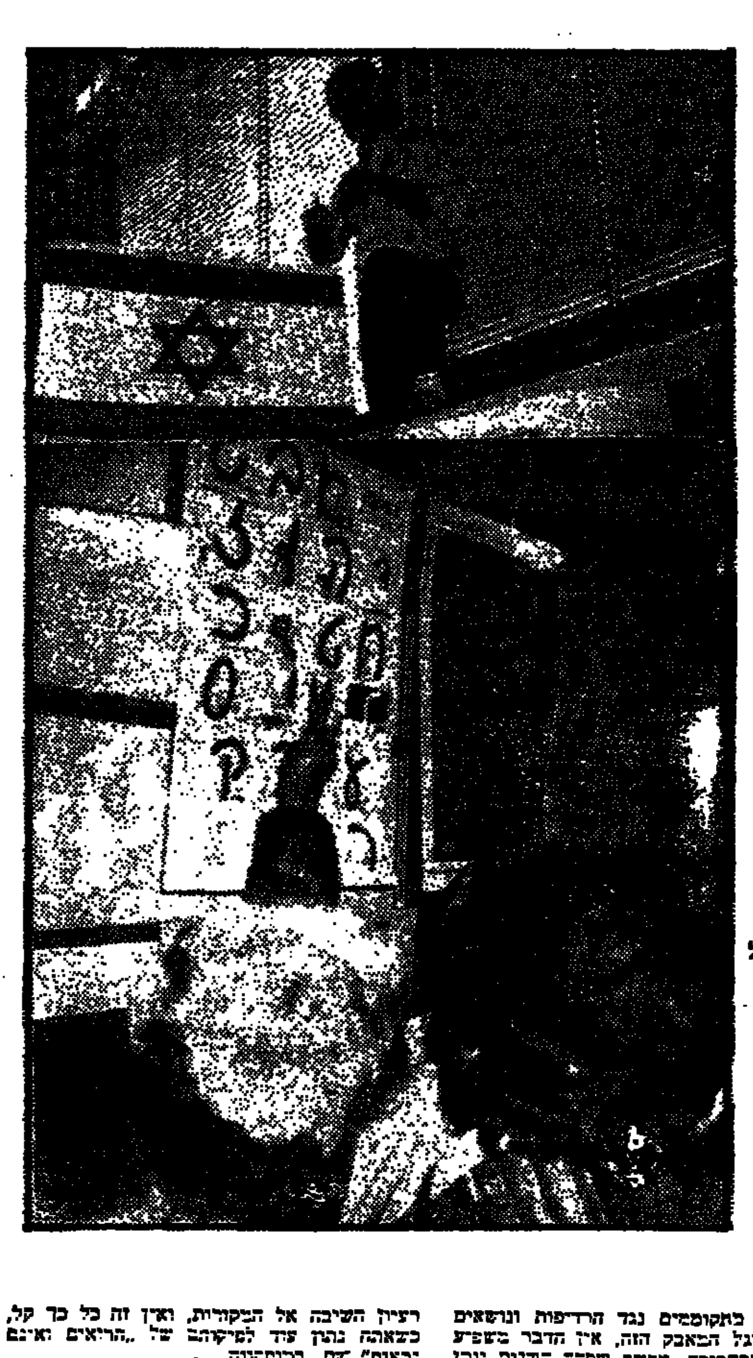

דגל ישראל בתערוכת מוסקווה (למעלה) * המבקרים בתערוכה מלטפים את האותיות העבריות (למטה)

רוב הח"כים סבורים: הבחירות יהיו במועדן

מצליף סיעת הליכוד בכנסת, ח"כ יהושע מצא, שיגר השבוע, יום לאחר פתיחת מושב החורף, מכתב נזיפה לחברי סיעתו. כתב להם מצא: „אמש בהצבעות לסיכום הדיון המדיני על הודעתו של ראש הממשלה, נעדרו ללא כל תיאום, רבים מחברי הסיעה ואף אתה בתוכם. בוודאי תסכים אתי, כי הצבעה לסיכום הודעת ראש הממשלה על חודם של קולות לא רק שאינה לכבודה של הסיעה, אלא אף עלולה להעמיד את הממשלה במצב מביך ואולי אף למעלה מזאת. מושב החורף שנפתח אתמול מטבע הדברים, בשל היותו האחרון לכנסת ה־11, נות ל־מארבים, ולמצבים פרלמנטוריים מפתיעים העלולים להביך ואף להכשיל יוזמות ממשלתיות, מה שמחייב את כולנו לערנות ולנוכחות יתר".

עד כאן עיקר מכתבו של מצא.

איש מבין הח"כים שקיבל את המכתב לא התרגש מתוכנו, שכן, סיבת היעדרם של ח"כים רבים מן הליכוד בעת ההצבעה על נאומו המדיני של ראש הממשלה, יצחק שמיר, בכנסת, מקורה באמונתם, כי דבר אינו צפוי במושב האחרון של הכנסת וכי הבחירות ייערכו במועד, על פי רצון צמרת מפלגת העבודה ובוודאי לרצונם של ראשי הליכוד.

עימותים בין „התחיה" ו„הליכוד"

רוב חברי הכנסת מתנבאים, כי צפוי מושב די משעמם ואם תהיה „הצגה" כלשהי

מאת שאול שיף

הרי ש„המחזה" יהיה על רקע עימותים בין „התחיה" לבין „הליכוד", ככל שמועד הבחירות מתקרב. יש ל„התחיה" עניין להבליט את ייחודה האופוזיציוני ואת הבדלי הדעות בינה לבין הליכוד. ההקצנה בהתנהגותה של „התחיה" באה גם לכסות על הבדלים הלוחשים בבית מפלגה זו. פעילים מרכזיים מאשרים כי ח"כ רפאל איתן, טרם השלים עם ההרכב המוצע של הרשימה לכנסת והוא מבקש לערוך בה שינויים. המאבק האידאולוגי עם הליכוד עשוי לאחד את הצמרת מבית ולהסיט את ההתמקדות של הציבור במאבק על הכיסאות.

קשה לראות היום את המערך מצטרף להצעת אי־אימון של „התחיה", אם זו תוגש, כדי ליזום מהלכים שיביאו להקדמת הבחירות.

הליכוד המבקש בכל מאודו להשלים קדנציה שלמה, ער גם ל„הריסות" בתוך שורות המערך, שאין בהן כדי לגרור אחרית בחירות. הביקורת על תיפקודה של המפלגה, שהועלתה בישיבת שרי המערך, אין בה כדי להחמיא למפלגה ערב בחירות, למרות שהסברי מזכירת המפלגה, מיכל כהן, לרגיעה בפעילות המפלגתית, מתקבלים כהגיוניים. חופשות הקיץ וחודש החגים, הם חודשים „מועדים" לחופשות המוניות מהבית ומהחוץ, וממילא הדבר נותן אותותיו גם בפעילות המפלגתית. עיסוקיו של ראש סיעת המערך בכנסת, ח"כ רפי אדרי, בעניניו האישיים, גם כן מבטיחה פחות חילופי „קוב־ניקסים" והצהרות בינו לבין יו"ר סיעת הליכוד ח"כ חיים קופמן.

אשר על כן, ההודעה של הנהלת סיעת הליכוד ביום פתיחת המושב היתה מגוחכת למדי: „...מצליף סיעת הליכוד יהושע מצא, קורא למערך לגלות אחריות לאומית, לחדול מתרגילים פרלמנטריים להפלת הממשלה" ואף יזהיר „מפני נסיונות של המערך להכשיל יוזמות ממשלתיות בתחום הכלכלה ובמישור הלאומי". התקשורת, למרות הבצורת, לא מצאה כלל עניין לצטט מתוך ההודעה הרשמית של סיעת הליכוד.

הנושא המדיני יתחמם בהדרגה

מ"מ ראש הממשלה, שמעון פרס, אמר השבוע בוועדת החוץ והבטחון של הכנסת, כי שלושת החודשים הקרובים הם קריטיים בכל הקשור ליציאתם של היהודים מברית המועצות, ואין ספק כי נושא כה חשוב, יהיה בו כדי לייצב את מסילת האחדות הלאומית בעתיד הנראה לעין.

במישור הכלכלי זוכה שר האוצר, משה נסים, לשבחים חסרי תקדים בהמימותם מצד אישים בולטים במערך. אפילו „יונה" מובהקת דוגמת ח"כ חיים רמון, המכיר את דעותיו „הנציות" של השר משה נסים, אינו חוסך מהמחמאות ממנו, אפילו בפומבי. מכאן ששורת ההגיון מחייבת כי יימשך התיאום בין הליכוד לבין המערך במישור הכלכלי. הנושא המדיני יתחמם לאט ובהדרגה עד למערכת הבחירות ונראה, כי הוא יעמוד במרכזו: כן ועידה בינלאומית, לא ועידה בינלאומית.

יו"ר ועדת חוקה חוק ומשפט, ח"כ אלי קולס, סבור, כי על שולחן הוועדה שבראשותו מונחים לא מעט חוקים נפץ „שבסך הכל הם פצצה גדולה" העשויים לחמם את האווירה במושב החורף. לדבריו, חוק יסוד זכויות האדם, החוק לשינוי שיטת הבחירות, שאלת העלאת אחוז החסימה, התיקון לחוק נישואין וגירושין (ח"כ אמירה סרטני — מפ"ם) חוק יחסי ממון בין בני זוג (ח"כ חיים רמון — מערך), טעונים חילוקי דעות חריפים והם מבטיחים כי אווירת השיממון לא תאפיין את המושב האחרון של הכנסת.

סיכוי קלוש לתיקון „מיהו יהודי"

ובתחום החקיקה הדתית? מבטיח לנו ח"כ אברהם ורדיגר, כי נושא מיהו־יהודי לא יירד מסדר יומה של הכנסת ומיד כשיתאפשר הדבר, יחזור להעלות את הצעת התיקון בחוק השבות על שולחן הבית. נציגי הרפורמים נראו השבוע במזנון הכנסת כשהם משוחחים עם בעלי בריתם ממפלגת העבודה ומפלגות אחרות. ההערכה היא, כי ביחסי הכוחות הנוכחיים קטן מאד הסיכוי שהתיקון המוצע יזכה ברוב. חוק אחר — „חוק החזיר" — „תקוע" זה זמן רב בוועדת הכלכלה שבראשה עומד ח"כ אליהו שפייזר. בשעתו הבטיח ח"כ שפייזר לזרז את הליכי החקיקה, אך נראה כי ה„לובי" של „מזרע" חזק מזה של המפלגות הדתיות.

סגן יו"ר הכנסת, ח"כ דן תיכון, מציע לכל השאננים הסבורים, שהכנסת תעסוק בקידום „חוקה לישראל" והכל יזרום על מי־מנוחות — לא לשגות באשליות.

אומר דן תיכון: „על הנושאים החשובים הגדולים אין חשש שהממשלה תיפול. היא תיפול על נושא לא חשוב ובלתי צפוי, ואני מוכן להתערב כי הבחירות יהיו טרם זמנן".

על משמר השבת בירושלים

מאת דוד ברגמן

— א —

בחודש מרס השנה נפגשתי עם מנכ"ל העירייה, בדבר חילולי שבת בירושלים, ע"י הקרנת סרטים, בבית אגרון.

הסברתי למנכ"ל, את תכנית הקרנת הסרטים בליל שבת ובשבת וכן זמני כניסה ויציאת השבת.

כמו־כן מסרתי בידו מכתב אישי ובו בקשה לסגור לאלתר את בית אגרון, בליל שבת.

תכנית הקרנת הסרטים העלתה בבירור שיש חילול שבת במקום.

מנכ"ל העירייה הבטיח לי לטפל בנושא ולעשות כל שביכולתו לסגור את בית אגרון, כפי שהדבר היה לפני כשנה, כאשר הוקרנו בו סרטים בשבת ובליל שבת. זאת אחרי שהזכרתי לו את הדבר במהלך השיחה, ואכן נסגר בית אגרון בשעתו.

מפעם לפעם הזכרתי למנכ"ל, כי לא נתקבלה תשובה לבקשתי. ואולם הדברים נשארו תלויים באוויר ולא זכיתי למענה כל שהוא.

— ב —

עכבות משמעות שונות, החלו להגיע אלי כי מתפשט היתר לחילולי שבת, ע"י הצמדת הרצאה לסרט ובכך להתיר הקרנת סרטים בליל שבת ובשבת.

כאשר נוכחתי לדעת שאינני מקבל תשובה וראיתי כי לא זו בלבד שבית אגרון לא נסגר, אלא מוסיפים חטא על פשע ופותחים גם את הסינמטק, להקרנת סרטים בליל שבת ובשבת, הגשתי שאילתא דחופה לראש העיר ביום 26.6.87 על חילולי השבת בבית אגרון ובסינמטק.

ואכן השמועות שהגיעו אלי התאמתו.

תשובת ראש העיר לשאילתא היתה בין השאר: „יש לציין כי סרטים המוצגים בהמשך להרצאה וכולל מנחה, וכן במסגרת פעולות תרבותיות חינוכית, ניתן לראות הצגתם כפעולה המותרת במסגרת החוק".

על כך הגיבותי, כי אני מגיש שאילתא זו, בידיעה מה צפוי לעיר בשבועות הקרובים, וכי תהיינה הפגנות שהעיר עוד לא ראתה כמותן. ועל־ידי כך, אני מבקש למנוע הפגנות אלה.

כמו כן אמרתי, שהקרנת סרטים כל שהיא בשבת, בין מסחריים ובין שאינם מסחריים מהווה חילול שבת והציבור הדתי לא יקבל זאת. הוספתי ואמרתי, כי יש בידי ידיעה ברורה שמחמת הקרנת סרטים רבים, גם לא מתקיימות הרצאות והעניין הפך לחילול שבת, שיביא בעקבותיו מלחמת אחים, בעיר.

למרבה הצער, גם שאילתא זו לא קיבלה התייחסות רצינית, וזאת על אף החלטת ראש העיר שיבדוק את הדברים.

ואכן באותם ימים היה מקום בצורה שקטה לסגור את הקרנת הסרטים בבית אגרון ובסינמטק.

בעקבות שאילתא זו, שהתפרסמה יום אחרי כן, ב„הצופה", בלווי מאמר מערכת, התקיימה ההפגנה הראשונה של הציבור הדתי. כעבור שבוע ימים.

בישיבת הנהלת העירייה שהתקיימה באותם ימים בדיון על הנושא, אמרתי מפורשות לראש העיר: „יהוי ידוע לך, כי הקרנת סרטים מסוג כל שהוא מהווה חילולי שבת, והריני חוזר ומציע לך עכשיו, כאשר עדיין שורר שקט ברחוב בנושא זה, אנא, סגור את בית אגרון והסינמטק בלילות שבת ובשבת ויבוא השקט והשלום על ירושלים". ראש העיר השיב „שמעתי", ולא יסף.

— ג —

בינתיים [illegible] העיר למרקחה וכל שלומי אמוני השבת הן ברחוב והן במועצת העיר: סיעות מפד"ל, אגודת ישראל, ש"ס ופועלי אגודת ישראל, אשר הכאב והצער על חילולי השבת נגע עמוק ביותר אל ליבם. חברו יחדיו והפכו למחנה גדול ומאוחד, הלוחם למען השבת, שהיא כדברי הכתוב: „ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם".

הייתי בין יוזמי פגישה בין הרבנים הראשיים לישראל, לבין ראש העיר, אשר בקשו מפורשות את ראש העיר, לעשות פסק זמן של חודש ימים, לביטול חילולי השבת וסגירת כל אותם מקומות אשר מקרינים סרטים בלילות שבת ובשבת, מתוך מגמה למצוא פתרון בחודש זה.

לדאבון הלב, בקשתם לא נתקבלה.

משלחת של ראשי המפד"ל בירושלים, שנפגשה עם ראש העיר בנושא זה, אשר פנו פעם אחר פעם, ובקשו לקבל עמדת הרבנים הראשיים, גם היא הושבה ריקם.

במצב דברים כזה, התכנסה מזכירות סניף המפד"ל בירושלים והחליטה להמליץ בפני מועצת הסניף על פרישת המפד"ל מהקואליציה העירונית.

מועצת הסניף התכנסה ביום 8.9.87, והחליטה כדלהלן:

1. המועצה רואה בכאב בחומרה ובחרדה, פריצת גדרי השבת ונסיונות לשנות את אופיה ודמותה של ירושלים ודורשת הפסקתם לאלתר.
2. מתוך אהבת ישראל ואחוות עם כלל הציבור, מתנגדת התנועה לכל פעולה המביאה לפירוד ולשנאת אחים.
3. אין התנועה הדתית־לאומית, יכולה להיות שותפה בהנהלת העירייה כשזו נותנת ידה או אינה מונעת חילולי שבת ציבוריים.
4. התנועה מצטרפת לפניית הרבנים הראשיים לישראל, אל ראש העיר, להביא לפסק זמן בחילולי השבת, לשם הידברות ומציאת פתרון. אם לא תיענה הפניה עד כניסת השבת, היינו: שבוע לפני ישיבת מועצת העירייה, תפרוש המפד"ל מהקואליציה העירונית.
5. גם אם תפרוש מן הקואליציה, תמשיך המפד"ל לפעול לאחדות העם ולשמירת קדושת השבת והצביון היהודי של ירושלים.

פסק הזמן שנקבע לפגישה, היה ראש השנה ויום הכיפורים.

גם בשבת שלפני ישיבת מועצת העירייה הוקרנו סרטים בקולנוע אורנע, הסינמטק ומועדוני מפים. בבית אגרון לא הוקרנו הסרטים, בגלל יציאת אמציית שלכן המספיק, למילואים, ולא בגלל הסדר זה או אחר.

עלי לציין, כי בפגישת ראשי הסיעות הדתיות במועצת העירייה, עם ראש הממשלה בנושא זה, אמר מפורשות כי הוא נגד הקרנת סרטים בכל צורה שהיא בליל שבת ובשבת.

אישים רבים, שאינם שומרים תורה ומצוות, כגון: הסופר אהרון מגד, העיתונאי שמואל שניצר ועוד, התבטאו בצורה מפורשת, בעד שמירת השבת כהלכתה בירושלים, שהיא בעלת ייחוד של קדושה, ייחוד של העיר שהיא סמל היהדות, ייחוד של הכותל המערבי. וכל יהודי באשר הוא, אשר בא לשכון בה חייב לדעת זאת.

מספר מלים על הטענות: „יש מתוק בעיר", „הנוער שעבר מלחמות יום הכיפורים ומלחמת לבנון רוצה בסרטים". שתי הטענות לשווא יחד.

דומני, שהנוער של תקופת מלחמת יום הכיפורים, כבר הפך להיות סב לנכדים.

אולם אם אמנם כך הם פני הדברים, מדוע נזכר ראש העיר בדאגותיו של הנוער אחרי כל כך הרבה שנים?

האם אפשר לאפשר לנוער כל מה שהוא רוצה? אם יקומו אלפי בני נוער וירצו סמים, האמנם יתן להם זאת ראש העיר? אם אלפי בני נוער ירצו לנסוע במהירות של 120 קמ"ש בכבישי העיר, האם ירשה להם זאת ראש העיר?

האם גם אז יטען ראש העיר, שהנוער עבר מלחמות ולכן כל החוקים נגד סמים ומהירות בכבישים שהיו טובים לתקופה של קום המדינה, או לכל תקופה אחרת אינם טובים להיום?

אנו קרובים אל הציבור החילוני ואוהבים אותו, לא פחות מחברי סיעת „ירושלים אחת", אבל הנוער שאתם מדברים עליו אינו מעוניין בסרטים בליל שבת. זאת יש לו בטלוויזיה ובווידיאו, נוער זה רוצה בפאבים ובדיסקוטקים ואינני בטוח כלל, אם זאת ראש העיר מוכן לתת לו בשבת בירושלים.

גם לגבי הסינמטק, שראש העיר מגן גדול שלו, אמר לי אחד ממנהלי הביטחון הבכירים בירושלים, שלא באים די אנשים אליו בלילות שבת, ובזה היה מלא משום שאנשי ר"ץ דאגו להביא מהקיבוצים אנשים רבים, כדי להוכיח שהאולמות הם מלאים בלילות שבת.

אפשר ואפשר לתת לנוער זה עד גבול החמישים אחוזים, פעולות תרבות בשבת ללא חילולי שבת, דבר שעשיתי בקדנציה הקודמת בשעתו, ביחוד עם חבל"י במחלקת התרבות ובמחלקה לנוער ספורט וחברה, כאשר הייתי ממונה על מחלקות אלה.

הצעתי: סגירת בתי קולנוע והקרנת סרטים בליל שבת ובשבת ופתיחת גופים תרבותיים, ללא חילולי שבת הוכח הדבר שזה לא בלתי אפשרי.

החינוך הממלכתי פשט את הרגל, אם נער חושב שהבילוי אצלו הוא רק ריקודים בפאב בליל שבת ותו לא.

היכן שולחן שבת, היכן זמירות שבת, היכן משחקי חברה, ושירים, היכן ספר טוב, היכן ויכוחים וטיולים, בליל שבת ובשבת?

גם אנכי הייתי נער, גם אני הייתי בתנועת נוער, ובהגיענו לגיל שמונה עשרה לא נזקקנו לחלל את השבת, כי קיבלנו חינוך טוב, דתי־לאומי, ערכי ולא סרטים וריקודים כל ליל השבת.

ולבסוף רצוני להסב תשומת לבם של ראש העיר וחברי המועצה לשני קטעים בנושא השבת שכתבו אנשים חילוניים.

כותב העיתונאי הפובליציסט המפורסם שמואל שניצר ב„מעריב" מיום 11.9.87, במאמרו „חולצה ספוגת דם": — — — גם מי שאינו מקפיד על קיום מצוות, אינו יכול להתעלם ממעמדה המיוחד של ירושלים בהסטוריה היהודית, מיראת הכבוד ותחושת הקדושה, שהיא מעוררת גם בלבות רבים, ששמירת המצוות אינה נחשבת בעיניהם כהכרח קיום. גם מן המעמד שיש לה בעיני מליונים רבים של לא יהודים ברחבי תבל. והנסיון להעמידה בשורה אחת עם תל־אביב, או עם כל מקום אחר בארץ, יש בו סילוף גלוי לעין, אולי לא פחות מן הנסיון לטעון שזכות מזכויות האדם היא ללכת לקולנוע בליל שבת.

— — — מי שבא לשנות מצב קיים כדי לממשה עכשיו, אינו פטור מן החובה לבדוק תחילה באיזה היקף ובאיזה עומק פוגע השינוי הזה ברגשותיהם ובזכויותיהם של המוני יהודים שירושלים היא להם עיר מגורים הרבה יותר מזה.

אינני סבור, כותב מר שניצר, שזכותו של אדם ליום מנוחה שבועי הקבוע בחוק, נופלת מזכותו למצוא בתי שעשועים ומופעי בידור, פתוחים לפניו שבעה לילות בשבוע, או שכל מקום שיש בו חוקים, המגבילים פעילויות שונות ביום המנוחה השבועי (יש מקומות כאלה גם מחוץ לארץ ישראל), יש בהם הצרה של זכויות האדם.

בעיני נראה הצורך להתחשב ברגשות הזולת ולקבל על עצמנו הגבלות באהבה, כדי שלא לצער ציבורים שלמים, חשוב וחיוני לא פחות מן ההליכה לקולנוע שבעה ערבים בשבוע.

(ומוסיפני: אם כל הנאבקים למען הקרנת סרטים בלילות שבת, אמנם דבקים כל כך בצורת בידור זה, בכל ימות השבוע, לכאורה נראה: שהצורך התרבותי הזה מתעורר בלבם בשבת בלבד, כאשר הוא יכול לשמש עילה להתנגשות עם ציבור היהודים שומרי המצוות. בשאר ימים אין בתי הקולנוע מתברכים בכוח משיכה יתר)— — —.

ובפסקה נוספת — — — אין עם ישראל, ואין לאום ישראלי, ואין בית לאומי עברי, בלי השבת. אנו מבקשים לשמור על קדושת השבת, על כבוד הארץ, על אחדות האומה ועל רגשות אחים.

בין החתומים על כרוז זה משנת תרצ"א, כאשר התחילו חילולי השבת בארץ, היו: המשורר הלאומי ח"נ ביאליק, הסופר אשר ברש, הסופר ש' בן־ציון, פרופ' הוגו ברגמן ועוד רבים אחרים.

— ד —

למען הציווי הנשגב של „שמור את יום השבת לקדשו", שניתנה לעם היהודי מסיני, שהיא חיותה של תנועתנו, ועקב הפרצות שנבעו בציווי זה, בתוקף הוראת הרבנים הראשיים לישראל, ובאישור מוסדות המפד"ל בירושלים המצטרפים להוראה זו. חדלה תנועתנו להיות שותפה להנהלת העירייה, כל עוד נמשכת הקרנת הסרטים בלילות שבת ובשבת.

תנועתנו תנועת תורה ועבודה אשר היתה שותפה נאמנה בבנין הארץ כל השנים ותמשיך בכך, לא תוותר על ערכי המדינה והעם היהודי — קדושת יום השבת.

(הכותב הוא חבר מועצת עיריית ירושלים מטעם המפד"ל)

פדיון המניות והנפילה בבורסה

סיכומו של שבוע

במשרד האוצר ובבנק ישראל ציפו לתפנית שתהיה במבצע זה. יום שלישי ה־20 באוקטובר, נקבע ליום האחרון להגשת מסירת הודעה על פדיון המניות הבנקאיות שבהסדר.

בסך הכל עמדו לפדיון על פי הודעה במועד זה מניות בסכום של כ־1.25 מיליארד דולאר, או כשני מיליארד ש"ח. הממשלה נערכה ליום זה במטרה להבטיח כי הסכום ברובו המכריע או שלא ייפדה או שיושקע מחדש. ואכן, ההערכות היו, כי בחלק גדול לא יימסרו כלל הודעות לפדיון וההשקעה תוארך אוטומטית לשנתיים נוספות עם תשואה דולארית גבוהה (9.5 אחוזים לשנה), ובחלק אחר אמנם יפדו את הכסף, אך ישקיעו אותו מחדש בתכניות החיסכון השונות, כסוג „ברירה", או בתכניות החיסכון צמודות המדד, או באגרות חוב ואפיקי חיסכון אחרים.

באוצר, כמו בבנקים שררה אופטימיות רבה בעניין המיחזור. ההנחה היתה, שהפדיון לא יגרום ל„התקפת צריכה" גדולה.

הנורות האדומות הדליקו כאשר הגיעו הידיעות על ההתמוטטות בוול־סטריט. החשש היה, כי תהיה תגובה פסיכולוגית בכיוון של יציאה מהשקעות דולאריות מחשש של צניחת הדולאר. כמו כן רבים יותר יעדיפו להחזיק כספים נזילים, כדי שיוכלו לקבל החלטות בעת הצורך במקום שכספם ייסגר לזמן ארוך בלא שיוכלו לשנות את המצב. ואכן חשש זה של הודעות פדיון מוגברות התממש, אך עדיין אין זאת אומרת שהכספים יילכו לצריכה.

עתה מצפים באוצר ובבנק ישראל, כי כספי המניות שייפדו יושקעו מחדש במגוון התכניות הקיימות.

אשר להשלכות הרחבות יותר של אירועי הוול־סטריט עדיין עוסקים בצמרת הכלכלית בלימוד הנושא, במעקב, בבחינת אפשרויות שונות ואולי גם בצורך באמצעי התאמה.

י. ד.

הסלמה במלחמת המפרץ

ארה"ב הגיבה השבוע בפעולה זהירה ומתונה על הפגיעה של איראן במכלית הכוויתית, שהניפה דגל אמריקני. היתה זו פשרה בין ההצעות השונות שהוצעו לו: האחת, לא להגיב כלל ולבלוע איפוק. השנייה להגיב בצורה דרסטית, והשלישית להגיב בצורה מתונה.

ארבע משחתות אמריקניות ירו כאלף פגזים לעבר דוברת קידוח נפט איראנית במים הבינלאומיים של המפרץ, 200 ק"מ מבאחריין, והשמידו אותה. אנשי צבא איראניים שהיו במקום הוזהרו קודם ונמלטו את המקום 20 דקות לפני תחילת ההתקפה. הנשיא רייגן אמר, כי הפעולה במפרץ היתה תגובה זהירה ומרוסנת. לדבריו היה בה שימוש חוקי בזכותה של ארה"ב להגן על עצמה. רייגן הוסיף, שאל לה לאיראן לטעות בנחישות ארה"ב להגן על האינטרסים שלה.

ארה"ב תגיב בצעדים נוספים אם תמשיך איראן להתנכל לאניות אמריקניות או לחופש השיט במימי המפרץ — הזהיר רייגן. מן המשטח הזה עקבו האיראנים אחרי תנועת האניות האמריקניות המלוות את המיכליות, וממנו יצאו סירות איראניות למשימות תקיפה במימי המפרץ ונעשו נסיונות לירות לעבר מסוקים צבאיים של ארה"ב. המשטח לקידוח נפט הפך למוצב צבאי. ארה"ב נמנעה מלתקוף יעדים בתחום איראן. בתקיפת המיכלית הכוויתית על ידי ספינה איראנית נפגעו 18 אנשי צוות, ובהם רב החובל האמריקני. איראן הודיעה, כי היא רואה בהתקפה הכרזת מלחמה. והיא תגביר פעולותיה התקפיות נגד הכוחות האמריקניים. אלה תוגברו בינתיים בארבע משחתות נוספות. הממשל האמריקני נועץ באנשי קונגרס בכירים לפני שקיבל את ההחלטה וכן דיווח לבעלות ברית באירופה. עיראק לא ידעה על הפעולה. מוסקבה הגדירה את ההתקפה „מעשה תוקפנות מזויין" „הרפתקה חדשה", לדברי סוכנות „טאס". „יש לקשור את ההתקפה הזו עם שערוריית „איראנגייט". „ברור כי חשיפת הפרשה של משלוחי נשק אמריקניים לאיראן העמידה את ואשינגטון במצב מביך מאד מול מדינות ערב". דברי טאס.

חוגים מדיניים בארה"ב אמרו שהפעולה אינה מספיקה ואינה מרתיעה. לכל היותר יש בה מסר קלוש באשר ליכולתה של ארה"ב ולרצינות כוונותיה. אלה הביעו חשש מפני הסלמה במלחמה זו, עד כדי עירוב ארה"ב במלחמת איראן—עיראק. מדובר במדינה בלתי שפויה שאין לדעת מראש את תגובותיה. הובע החשש מפני וייטנאם שניה. מבחינתה של ישראל, יש לראות את ההתערבות האמריקנית בברכה, ודובר משרד החוץ בירך על היוזמה לשמור על חופש השייט במפרץ.

י.א.

החורף בא עם מזג אוויר סוער

החורף נחת עלינו השבוע בעוצמה רבה. הופעתו לא היתה כמקובל, עם זרזיפי גשם היורדים בקילוחים דקים, באווירה קצת מגוריית, עם רוחות קלות המנשבות בעיקר לעת ערב, כפי שהורגלנו משך שנים.

גשמים, כמעט ראשונים, עם מטחי ברד, ברקים ורעמים, העתיר תחושה כאילו „גורל חורף" כופה עלינו. והיכן ירדו מימיו? בדרום היבש במרבית ימות השנה וחודשי החורף בכלל. באזורי אילת והערבה, במקומות שבהם אין המים מחלחלים וכך לא מעשירים את מי התהום ומונעים את סכנת המליחות המאיימת על המאגרים.

בדרום הרחוק משטחים הגדולים הצמאים למים, שטפו המים על גבי אדמת הלס הכבדה, ערוצים וואדיות עלו על גדותיהם וגרמו לשטפונות הרי אסון. המים כיסו את פני הארץ ושטפו את הכבישים המשתרגים עליה. מכוניות שקעו בבוץ או נסחפו אל תוך האגמים המלאכותיים, וסכנת מוות איימה על אלה שנלכדו בהן.

צה"ל גייס אנשים למבצעי הצלה, וחיל האוויר שיגר מסוקי חילוץ, קצין צה"ל שביקש לסייע ונסחף, גם נמצא אתמול. לבד מכך נהרגו ארבעה בני מיעוטים ממכות ברק.

„גורל חורף" פקד גם את שאר אזורי הארץ, ובמהלכה של יממה רצופה ירדו מימטרים מרובים, הציפו רחובות, שיבשו נתיבי תעבורה, הפסיקו פעילות רמזורים, וגם ברשת הטלפונים פגעו. אך במרכז הארץ ובצפונה דווקא בירכו חקלאים על הגשמים שבאו בעיתם, וחשבו כבר חסכון ההשקיות הנדרשות לעונה זו של השנה, כמו ראו גם את הצמיחה המלבבת על הגידולים באדמה הספוגה במים רבים..

אצל האחראים על משק המים ניכרת היתה במקום מה, אכזבה. גשמים אלה, אמר דובר חברת „מקורות", לא הוסיפו במעט למאזן המים של ישראל, ההולך ומצטמצם נוכח הגידול הניכר מדי כל שנה בהיקף השימוש במים. ההתחלה, יאמרו כולם, היתה זועפת, אך טובה, ולוואי ש„גורל חורף" יתמיד לפקוד אותנו — „לברכה ולא לקללה"!

חיים פיקרש

לקחים מהדיון המדיני

יפה עשו ראש הממשלה ויושב הכנסת בהחליטם לפתוח את כנס החורף של הכנסת בהודעת הממשלה בנושא המדיני ובדיון בנושא זה, שבלא ספק יעסיק אותנו במרוצת השנה

היה ששמעו בדברי ראש הממשלה, יצחק שמיר, נימה של מתינות כלפי בריה"מ, באמרו, שישראל מכירה בכך שיש לבריה"מ אינטרסים לגיטימיים במזרח התיכון. שמיר הוסיף שנהיה מוכנים להחליף דעות עם ממשלתה ונציגיה המוסמכים של בריה"מ לסילוק אי הבנות, לקירוב עמדות ולהכשרת הקרקע לשלום אמת באיזור. הוא התנה זאת בקיום יחסים נורמליים ובהכרה בזכות בני העם היהודי שבבריה"מ לשוב למולדתם, וכל עוד חיים היהודים שם, יוכלו לחיות כיהודים בכל הנוגע לדת היהודית.

בדיון זה בלט הניגוד בין שתי גישות לגבי הדרך לשלום. רה"מ, ורבים אחרים, הדגישו שלא ועידה בינלאומית, שבה יהיו נציגים אינטרסים זרים שונים ומנוגדים, ואף גם לחצים, תביא שלום, אלא רק שיחות שלום, ובתוך אחדות לאומית.

נקודה שניה, שהועלתה בדיון זה בכל חריפותה, היתה העמדה כלפי אש"ף. רה"מ וח"כים מסיעות שונות חזרו וקבעו בנחרצות שעם ארגון המרצחים, הקרוי אש"ף, לא נקיים שום מגע. המלך חוסיין נקרא שוב ושוב לבוא לשולחן הדיונים איתנו.

דברים צורמים של מתן „הכשר" לאש"ף, כאילו יש לדבר עמו, וכי הפתרון לבעיית הטירור הוא אך ורק בתחום המדיני, שמענו מפי מפ"ם. עם היותה מפלגה ציונית, ובעבר גם תנועה חלוצית, היא מתחרה בר"צ בהתנכרות לאומית ובנכונות לוויתורים העלולים לסכן את בטחוננו. מעניין, כי לאחר שנציגה, גרנות, סיים את דבריו לטובת אש"ף, התרוצצה מזכירת הסיעה בין הכתבים בבקשה „לגנוז ולא להדפיס" את הדברים על אש"ף. שוב ושוב קראו השמאלנים שבכנסת „להפסיק את ההתנחלויות".

יצחק שמיר
נוגד בין שתי גישות

השיבו להם פרופ' שאקי ואליהו בן־אלישר. הכרעת אש"ף תפתח בפניהם שער לוושינגטון ולמדינות נאורות אחרות. הכרה באש"ף תפגע בסיכוי של הידברות רצינית עם ירדן.

תמוהה למדי היתה הופעת נציגי חד"ש והמתקדמת, שהירשו לעצמם להתבטא בחריפות מרושעת נגד צה"ל וכחות הביטחון, ההולכים להגנת יהודים מותקפים ע"י מרצחים ערבים. לא נרתעו מלהשתמש במונח „פוגרום", שש ושבע פעמים. גם בפרלמנט של מדינה נאורה וגם בכל מדינה דמוקרטית, הנאבקת על בטחונה וקיומה, אין להרשות השמעת דברים הגובלים עם הסתה, בשימוש המונח „שלטון הדיכוי והכיבוש העורך „פוגרומים", וכדומה.

לכן הדגיש ח"כ עוזי לנדאו כיצד מגלה שלטוננו ביו"ש אוזלת יד, מרשה התנחלות ערבית על אדמות מדינה, בנייה בלתי חוקית, מטעי זיתים בדרום הר חברון, באזור הירדן, ועוד. ערביי יו"ש כמו רואים שישראל, בסופו של דבר, בחוץ ואש"ף בפנים. נמשכת הזרמת סכומי עתק לארגוני הטירור. נותנים כסף למחבלים שבתיהם נהרסו, לסטודנטים המפגינים נגדנו ולעיתונים שמפרסמים דברי הסתה.

עד היכן מגיעה סטייתם של כמה מנבחרי העם, הוכיח אלוף במיל. מתי פלד. שבדיון זה דיבר בשצף קצף נגד ההנחה שארץ ישראל היא מדינת העם היהודי. אין הוא מסכים לזה, אלא רק לכך שבארץ ישראל הוקמה מדינה יהודית בשם „ישראל".

בדיון המדיני השבוע שמענו הדי „יריות ראשונות" במערכת הבחירות לכנסת השתים־עשרת, בנובמבר שנה זו.

יונה כהן

עט לשחוק

סופת גשמים עזה גרמה להתנתקותה של אילת ולהפיכתם של כלי רכב במים הגועשים.

הסופה שניתקה גרמה לנהג — שנתקע...

✶

מפרשת השבוע למדתי שכשהחזאים מודיעים שצפוי מזג אויר נ ו ח, הם פשוט רוצים לרמוז שיהיה מבול...

✶

הבורסה, תמונת מצב: מכירה במחיר רע.

✶

„מפולת חסרת תקדים בבורסות העולם".
יש שאדם פושט את הרגל. יש שהוא מגיע אף לפשיטת יד. אך התלוי בחסדי הבורסה עלול גם לפשוט, לא־עלינו, את העור.

הגדרה מלונית: בורסי — מעבד עורות. הגדרה מעודכנת יותר — מאבד עורות...

✶

שמיר לשולץ: איך אודה לך על מאמציך לשחרר את אידה?

שולץ: אני התחלתי במחווה ועכשיו תורך לסיים; ועידה — חל גמור.

✶

ג'ורג' שולץ: איפה שמיר?
מקורבי שמיר: עובר ניתוח.
שולץ (מודעק): איפה?
המקורבים: בעינו.

שולץ: ומה עם סירובו לוועידה בינלאומית?
המקורבים: גם הוא בעינו...

✶

הרוקחים ועובדי המעבדות סירבו להפסיק את שביתתם, והשיבושים בבתי החולים יימשכו ואף יוחרפו.
תמונת מצב: מערכת הבריאות כמרקחה...

אילן בומבך

השבוע בקו

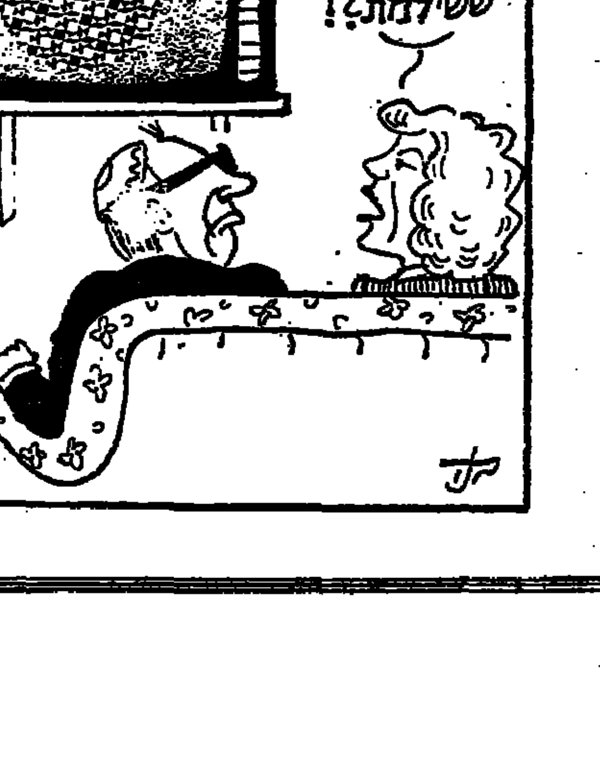

ליובל „סיני"

מאת אהרן בוידסקי

אלה דברים שאמרתי לפני ... בכינוס חגיגי לרגל יובל „סיני" ...

[illegible]

הגיעה הפעם גם ליהדות הדתית לאומית... כי תגדיר גם היא להשמיע את קולה, קול הוד, כי ארץ ישראל ותורת ישראל הן שתי קדושות הצריכות וזקוקות זו לזו.

חכמי ישראל, גדולי תורה, ואשר מילא ה' את לבם בחכמה לחשוב מחשבות, התייצבו ב„סיני" להגיד את חידושיהם בעניינים של תורה וגאולת ישראל. והיו חוברות „סיני" ...

*

על ברכת התורה בלשון הזה: „נותן התורה" ...

[illegible]

לאחר מלחמת העולם השניה הוציא משרד ה' חינוך ...

[illegible]

בביבליוגרפיא תחיא אכתוב את החיבורים של ...

[illegible]

בין חזות האובדן והתקומה

(שלושים לפטירתו של אבא קובנר)

מאת אברהם בלאט

מתהלות גיטו וילנה, דרך חולות המדבר בדרום, ועד קיבוץ עין החורש הולכת ו־נמשכת שירת הלוחם והשכול. אבא קובנר, שנפטר לפני חודש ימים — מאז צאתו ליערות כמפקד קבוצת הפרטיזאנים ולוחם במלחמת השחרור — שר שירה פתוסית בנוסח אלכסנדר בלוק של עימות היחיד עם הגוף והחברה, ולבסוף גם עם המוות האישי שלו. שירה זו היתה לרוב ספונטנית, רבת רבדים, ומגלמת השתות אוטוביאוגרפית של השואה והתקומה גם יחד.

[illegible]

בארות קדומים נקוות לפתע בעיניים
כל נהירות רמה, ערים בגולי אפוק
ולב נעול אז. מבוא, מבואה, מגשת
ורק שכסוף של מים אוורים וקול עתיק:
אל הפסף, רעף, מחרות ודולגו כאן

גרעינה על כל גבעה: — קשמני
אל דור
דור לא קם

[illegible]

עימות בין שני עולמות

[illegible]

גבוהה חומת נזירים
נשאת מנגה
חומת שתיקה

[illegible]

מתוך זיווך נשוקות
אבלו יתום
כשנתתה יותנו לרגלי החומה
קרועת בגה
הוי כפותיו אסופות

[illegible]

באכסניה ובהתפעמות

[illegible]

של הילדה שהתייצבה על פי המאגר כדי להינצל. היא ניצלה, אך:

בלי אם מבלי את
בידים משכלות על הזה עצמות
את אחותי האבודה
בשער ההוא.

[illegible]

דו־ערכיות מתמשכת

[illegible]

מסמך אנושי נוקב

אבא קובנר היה אדם ומשורר שנפתל עם עצמו בתוך חזות האובדן והתקומה. הוא ניצב על פי ה' ...

(סוף בעמוד 8)

שאלה על תפילת מוסף של שבת וראש־חודש

מאת אלכסנדר מלכיאל

— א —

בתפילת העמידה של שבת אומרים אנו ב־חלק האחרון של הברכה הרביעית: „קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך, שבענו מטובך ושמח נפשנו בישועתך, וטהר לבנו לעבדך באמת". וזאת הן בערבית, הן בשחרית, הן במנחה והן במוסף.

[illegible]

— ב —

דומני שבאמת אין הגיון להשמטה זו מתפילת מוסף של שבת־וראש־חודש. והדבר בא על תיקונו בסידור של חב"ד שלפי נוסח האר"י.

[illegible]

על כל פנים נראה לענות דעתי, כי עד אשר יתברר הדבר ויתגלה הטעם לכך, מוטב לנהוג בשבת־ראש־חודש כמנהג חב"ד ולהתפלל תפילת העמידה של מוסף לפי נוסח האר"י, המשווה את תפילת העמידה של מוסף בשבת־ראש־חודש לתפילות המוסף של כל השבתות המועדים.

לימוד קריאה: מן ה„חדר" אל המחשב

מאת נעמי גוטקינד

הצטרפו אלי למכונת הזמן ונחזור לרגע אל גיל שש הרחוק והמתוק. שוב בכתה אל"ף. שוב עם האלפון ביד. נרגשים ומתוחים לקראת ההרפתקאה הגדולה ששמה לימוד קריאה. שער אל עולם קסום של אגדות ושיפורי משע, מעשיות ושיפורי תורה.

[illegible]

באיזו שיטה ללמד קריאה?

[illegible]

גישה היסטורית

[illegible]

מחדשים ראשונים וזרמים

[illegible]

נסיונות, התלבטויות וחיפושי דרך

[illegible]

עם בשורה מרגיעה זו לציבור ההורים שילדיהם מתקשים בקריאה רציתי לסיים אבל לא אוכל לעשות זאת בלי להוסיף שבין קסמי ספרה של גיליס תמצאו את הצלומים של רבים מן האלפונים ההיסטוריים ולוחות האותיות של ה„חדרים" ושל בתי הספר השונים במושבות. ...

[illegible]

פרס שור לפרופ' לני יחיל

פרס שור להולדות ישראל לשנת תשמ"ח מוענק השנה לפרופ' לני יחיל, על ספרה „השואה", שראה אור לפני מספר חודשים בהוצאת שוקן ויד ושם.

[illegible]

פרס ברנר הוענק ליורם קניוק

פרס ברנר לשנת תשמ"ז הוענק לסופר יורם קניוק על יצירתו הספרותית עד הנה.

[illegible]

[illegible]

וישלח את העורב

מאת הרב חיים פרדס

וישלח את העורב, ויצא יצוא ושוב עד יבשת המים מעל הארץ (ח ז). ומפרש רש"י: יצוא ושוב, הולך ומקיף סביבות התיבה, ולא הלך בשליחותו (של נח). שהיה חושדו (העורב את נח) על בת זוגו, כמו ששנינו באגדת חלק. כוונת רש"י היא למה שאמרו במסכת סנהדרין קח ב: אמר ריש לקיש, תשובה ניצחת השיבו עורב לנח, אמר לו, רבך (שהוא הקב"ה) שונאני ואתה (נח) שנאתני. רבך שונאני, (שהרי ציווה להכניס לתיבה) מן הטהורים שבעה ומן הטמאים (רק) שנים (והרי העורב עוף טמא הוא). ואתה שנאתני, שאתה מניח (ונמנע מלשלוח עוף טהור) ממין שבעה, ושולח (אותי שאני טמא) ממין שנים. אם פוגע בי שר חמה או שר צינה (וממית אותי), לא נמצא עולם חסר בריה אחת. או שמא לאשתי אתה צריך (כלומר, שחשד בו העורב בנח מאשתו ובת זוגו).

אמר לו (נח לעורב), רשע, במותר לי (שהיא אשתו של נח) נאסר לי (חיי אישות), בנאסר לי (שהיא בת זוגו של העורב) לא כל שכן (שהיא אסורה עלי). ומנלן דנאסרו (נח ובניו בחיי אישות), דכתיב (שם, ו יח) ובאת אל התיבה אתה ובניך ואשתך ונשי בניך אתך (כלומר, האנשים לחוד והנשים לחוד). וכתיב (שם, ח טז, ביציאתם מן התיבה), צא מן התיבה אתה ואשתך ובניך ונשי בניך אתך (כלומר, האנשים עם נשותיהם כאחד). ואמר רבי יוחנן, מכאן אמרו, שנאסר (נח וביתו) בתשמיש המטה.

נמצאנו למדים, כי העורב היה לא רק עוף טמא ככל העופות הטמאים, אלא שכל הוויית אופיו ומהותו היתה טומאה ותאוה על כל משמעותן וגילוייהן. ולכן חשד בנח מבת זוגו, דבר שלא היה כלל מקום להעלותו על הדעת. משום שזו היתה כאמור כל מהותו מטבע בריאתו ויצירתו. ומשום כך שנינו שם בברייתא: תנו רבנן. שלשה שמשו בתיבה (וחיו עם בנות זוגם באיסור), וכולם לקו (ונענשו על כך), כלב, עורב, וחם (בנו של נח). נמצא איפוא, שהעורב היה היחיד בין העופות הטמאים שחרג מן האיסור ועבר עליו, ברוב תאוותו ושפלות־תועבת־זימתו. ואמנם, מצינו בפירושו של המהר"ל בחידושי האגדות שלו לסנהדרין שם חלק ג עמ' תד־תט, שהאריך והעמיק בפירוש דברי הגמרא שם ובהגדרת אופיו של העורב. ולכן פרש העורב מן הכלל השרוי באבל ובפרישות מהנאות העולם הזה הנחרב והנשמד, ושקע בתאוותו. עד שהפך העורב לסמל ולדוגמה לדבר אסור ופסול, שאין לו שום היתר בשום פנים שבעולם. שהרי הסבירו בסנהדרין צט ב את משמעותו של האפיקורוס, שאמרו עליו במשנה שם שאין לו חלק בעולם הבא. ואמרו שם, כי האפיקורוס הוא כגון אותם האומרים בלעג ובבוז, מה תועלת יש בהם בחכמי התורה, הרי מעולם לא התירו לנו באכילה את העורב, ולא אסרו לנו את היונה. כלומר, שאין שום חידוש בדברי החכמים, שהרי הכל מפורש בתורה. נמצא, שהעורב היה לסמל לדבר אסור שאין לו היתר. ונראה לומר, כי משום כך קרא אותו נח את העורב בשם רשע, כמו שאמרו שם בגמרא. שהרי העורב פרש מן הכלל האבל והשרוי בצער, וחי לו את חייו מתוך חוסר התחשבות בזולת. והרי שנינו במסכת אבות ה יד: האומר שלך שלי ושלי שלי (הרי זה נקרא) רשע.

ואמנם מצינו בכמה מקומות, שחז"ל הבחינו במידותיו המגונות של העורב. במסכת עירובין כב א: שחורות כעורב (שיר השירים ה יא), במי אתה מוצאן (את דברי התורה), במי שמשים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב. הרי מכאן, שהעורב אכזרי הוא אפילו על בניו ובני ביתו, וקל וחומר על אחרים. וכמו שאמרו במסכת כתובות מט ב, על אותו אדם שאינו חפץ לפרנס ולזון את בניו, שפסק רב חסדא כי יש להעמידו על גבי חבית ולכופו להכריז ולומר, כי אפילו העורב רחמן הוא ומפרנס את בניו, ואילו הוא עצמו אינו עושה כך. ושאלו שם, הרי העורב אכזרי הוא ואינו מפרנס את בניו. וכמו שנאמר בתהילים קמז ט: נותן לבהמה לחמה, לבני עורב אשר יקראו (ואין העורב זן אותם). ותירצו שם: הא בחיורי הא באוכמי. כלומר, כי העורב השחור אכזרי על בניו כשהם קטנים ולבנים, ורק כאשר הם גדלים ומשחירים הוא מרחם עליהם. על כל פנים, מידת האכזריות מאפיינת את דמותו ואת כל הוויית מציאותו, של העורב הטמא. וכך מצינו גם במדרש שמואל פרק ז: עין תלעג לאב ותבוז ליקהת אם, יקרוה עורבי נחל ויאכלוה בני נשר (משלי ל יז). ובא עורב שהוא אכזרי, ויקור (כלומר, וינקר) אותה. והגאון מוילנא בפירושו למשלי שם, האריך והעמיק בפירושו של הפסוק שם ובמידת אכזריותו המיוחדת של העורב. ובמסכת גיטין מה א, סיפרו על רב עיליש שנפל בשבי. היה עמו אדם אחד, שהיה מבין ויודע ובקי בלשונם ובציוצם של הצפרים, ועמד שם עורב וקרא לו לאותו אדם. שאל אותו רב עיליש, מה אמר העורב. ענה לו, כי העורב אמר: עיליש ברח מן השבי. אמר רב עיליש: עורבא שיקרא הוא. כלומר, העורב שקרן הוא, ואין לסמוך על דבריו. לאחר מכן עמדה שם יונה וקראה, והסביר לו אותו האדם כי אף היא אמרה לו לרב עיליש שיברח, והדבר יעלה בידו בדרך נס. שמע רב עיליש בקולה, וברח מן השבי. ויש אומרים, כי משום כך מצינו בכמה מקומות שנקטו חכמים לשון עורבא פרח, בנוגע לדבר שלא היה ולא נברא. שכן אי אפשר לסמוך על העורב, שהרי רמאי ושקרן הוא וטמא ואכזר.

אך כמה נפלאים הם דברי חז"ל במסכת בבא קמא צב ב, שאמרו: מאין המקור לפתגם השגור בפי הבריות, כי הדקל הגרוע הולך וגדל בקרבת אילנות הסרק הדומים לו שאינם נותנים פירות. והשיבו על כך, כי יש ראיה לדבר מן התורה, מן הנביאים, מן הכתובים, מן המשנה ומן הברייתא. מן התורה, שנאמר בבראשית כח ט: וילך עשו אל ישמעאל וכו'. מן הנביאים, שנאמר בשופטים יא ג: ויתלקטו אל יפתח אנשים רקים ויצאו עמו. מן הכתובים, שנאמר בספר בן סירא פרק יג: כל עוף למינו ישכון, ובני אדם (יתחברו כל אחד) לדומה לו. מן המשנה, שהרי שנינו במסכת כלים יב ב: כל המחובר לטמא טמא, כל המחובר לטהור טהור. ומן הברייתא, ששנינו בה: לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב, אלא מפני שהוא מינו (ולכן אף הוא טמא כמוהו). זוהי דמותו של העורב הטמא והאכזר, ושל הזרזיר ההולך עמו. וזו משמעותם של הדקל הגרוע ושל אילנות הסרק, הדרים וגדלים תמיד כאחד. ומכאן ההשלכה המופלאה על מידותיהם, תכונותיהם ואורחות חייהם של בני האדם.

הטרור במזרח התיכון לאומי ביסודו

מאת ד"ר נפתלי אילתי

מבנה ארגוני הטרור אינו ידוע ברבים, לעתים גם לא המטרה הסופית שלהם. מעשי החבלה של הטרוריזם במזרח-התיכון, מסביר קסאוויה רופר, מחבר הספר „הטרוריזם במזרח התיכון"*) אינם תמיד מובנים, מדוע ודווקא פגעו במקום זה, או למה דווקא באיש זה, אשר לכאורה לא היה מקום לעשות זאת.

הרקע — לאומי

מלחמת ששת הימים והאיסלאם הרדיקאלי

גאון ואוהב כל אדם מישראל

מאת א' רון

ליום השנה השישי להסתלקות אאמו"ר ר' יצחק הלפרין זצ"ל

נושאים כבדי משקל בנימה קלילה

מאת בת שלום

חיי אדם בראי ההלכה והחוק

מאת עו"ד אורי שטיינמץ

לחיי האדם, כל אדם ולאו דווקא יהודי, נודעת חשיבות מירבית בהלכה. ולעומת זאת, עיון בחוקי המדינה מראה כי חוקים אלו מזלזלים באדם, פוגעים בכבודו, ולעיתים אף מקרבים את מותו! נעיין במספר נושאים העולים מפרשת השבוע, פרשת נח, שבהם בא לידי ביטוי ההבדל התהומי בין ההלכה לחוקי הכנסת. נדון „קביעת רגע המוות, איבוד עצמי לדעת, מניעת טיפול רפואי, המתת עוברים והלבנת פנים".

א. קביעת רגע המוות — הנושא נדון רבות בהלכה ומקורו בפר' (ז, כב): „כל אשר נשמת רוח חיים באפיו". החתם־סופר פוסק בתשובה (יורה דעה סימן של"ח): „קיבל משה רבינו ע"ה השיעור (של קביעת רגע המוות) מהלכה למשה מסיני או שסמכו עצמם על הפסוק דכל אשר רוח חיים באפו דהכל תלוי בנשימת האף". ובהמשך החתם סופר: „ועל כן כלל הוא לכל הבתים שזהו שיעור (הפסקת הנשימה) המקובל בידינו מאז היותה עדת ה' לגוי קדוש וכל הרוחות שבעולם אם ימלאו אפניהם רוח לא יזיזונו ממקום תורתנו הקדושה וכו' וכל שאחר שמוטל כאבן דומם ואין שום דפיקה, ואח"כ בטלה הנשימה אין לנו אלא דברי תורתנו הקדושה שהוא מת ולא ילינו אותו וכו'".

ומה קובע החוק? התשובה עגומה! הכנסת לא הסדירה נושא זה בחוק אלא השאירה את העניין למשרד הבריאות, אשר קובע את רגע המוות „על־פי הקריטריונים המקובלים בעולם הרחב". וזהי נוסחה הסתדרותית במכוון, ומיום קום המדינה ועד ימינו אלה מסרב משרד הבריאות בעקשנות למסור לציבור הרחב מתי נחשב האדם למת. וכך כותב הרב הראשי לישראל הרב איסר יהודה אונטרמן זצ"ל: „ואכן לעת עתה שמענו סירוב מוחלט מצד הרופאים להסכים שמלבדם יעמוד מי שהוא אחר בשעת הוצאת הלב, ואין לדרוש איפוא שניתן היותר על דבר שאין להרבנים שום אפשרות לעמוד עליו ושיעידו שני רופאים שכשהוציאו הלב היה כבר מת. והנה ישנו שיתוף פעולה בין הרב ובין הרופא בענין יום הכיפורים, להאכיל חולה שיש בו סכנה... ברם בענין ניתוחים לא רוצים לקח עתה שום שיתוף פעולה (שו"ת שבט מיהודה, עמ' שעד). וכאשר בוצעה השתלת הלב הראשונה בישראל למר יאיר סולם, הודיעה משפחת התורם וטענה כי לבו של התורם הנפטר הוצא בקרבו בעודו בחיים. המשפחה התלוננה על־כך בפני שר הבריאות דאז ישראל ברזילי בטקס פומבי, אולם השר סירב לענות להם. הנושא עלה שוב לכותרות בעקבות השתלות הלב לגבי שככסנבור ולמר שרייר המנוחים. הראשון לציון הרב מרדכי אליהו אמר כי בוצע כאן רצח כפול, חבר ביה"ד הגדול הרב אליעזר יהודה ולדינברג פרסם „קול קורא" שבו הוא קובע נחרצות שבניתוחים אלו בבי"ח רמב"ם בחיפה בוצע רצח כפול.) ודברים דומים פסק לפני כעשרים שנה הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל. לאחרונה, בעקבות לחצם של רבני ישראל מדברים במשרד הבריאות על סוגים שונים של מוות, כגון „מוות קליני", „מוות מוחי" וכיו"ב, וכל מטרתם, לצערנו, לאפשר לרופאים לפעול כראות עיניהם (וראה עוד בשו"ת עשה לך רב להגרח"ד הלוי, חלק ד', סימן סו; שו"ת ציץ אליעזר חלק ט, סימן מ"ו; חלק י' סימן כ"ה, פ"ד; חלק יג, סימן פ"ט, אותיות יב—יג, ועוד).

ב. איבוד עצמי לדעת — „ואך את דמכם לנפשתיכם אדרוש" (בראשית ט, ה) ופירש רש"י: את דמכם אדרוש מהשופך דם עצמו. הרצון לחיות ואפילו בתנאים קשים ביותר הוא כל־כך פשוט וברור אצל היהודי המאמין. ובימי הזעם שרבבות אחינו בני ישראל עונו בגיטאות עד שהובלו להריגה, המציאו רבני גיטו ורשא שנותרו, כרוז שהרשעים לקחו העולם הזה אבל לא יקחו מאתנו את העולם הבא, שהמאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעולם הבא, ולפי עדות נאמנה מעט מאד לא עמדו בניסיון ואיבדו עצמם לדעת. ופרשה זאת של העינויים שסבלו בגיטו לא פורסמה כראוי לה, ועדות היא לנצחיות האמונה, שגם בנסיונות הקשים ביותר שאנשים כמעט יצאו מדעתם מרוב רעב, עינויים וסבל לא אבדו עצמם לדעת ונשארו בצפייתם לחיי עולם הבא (הרב משה שטרנבוך, טעם ודעת על התורה, כרך א', עמ' לח).

ובחברה הישראלית החילונית חדרה „אופנת התאבדויות" מחו"ל אלינו, וצעירים מתאבדים בגלל אהבה נכזבת, מבוגרים מתאבדים בגלל קשיים כספיים וזקנים טורפים נפשם בכפם כי הם מרגישים מיותרים בעולם „התחרותי וההישגי" שבו הם חיים. ובלשון הרב עובדיה יוסף: „ובפרט בדור האחרון שלמדו כמעשה הגויים שבערי אירופא, שזה דרכם כסל למו שעל כל דבר קטן מאבד עצמו לדעת, בהיות שאין להם אמונה בהשי"ת שהוא זן ומפרנס, מחזק ורופא. גם אינם מודים בהשארת הנפש כי נקום ינקם על אשר טרף נפשו באפו. ולא כאלה חלק יעקב כי אנו מאמינים בני מאמינים דכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, ועל כל גל וגל נענעתי לו ראשי, למען ענותך ולמען נסותך להיטיבך באחריתך. ואדרבא, מברכין על הרעה כשם שמברכין על הטובה, לא נאמרה אלא לקבולינהו בשמחה. כי הרעה לעובדי ה' היא שמחתם וטובתם וכו'. כמ"ש בשו"ע א"ח סי' רכב). ואם גם יאבד את עצמו לדעת להיפטר מיסוריו, משחית נפשו הוא יעשנה. כי איפוא יברח מלפני הקב"ה, היד ה' תקצר שבע על חטאתיו, בהוסיפו פשע על חטא. בהיותו רוצח ושופך דם נקי (וכמ"ש חז"ל על הפסוק אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש, שהוא המאבד עצמו לדעת). וחטאו חמור יותר מכל הרוצחים שנתכפר עונם במיתתם. מה שאין כן בזה שהוא המית עצמו, המסיר כפרה וכו' (שו"ת יביע אומר, חלק שני, יורה דעה, סימן כד, אות יד).

ומה המצב בחוק? הכנסת ביטלה בתשכ"ו את עבירת ניסיון ההתאבדות בחוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 28), ובמכוון לא חייבה שום משרד ממשלתי לסייע בעזרה נפשית וכספית לאותם מרי נפש. במקביל פורחת הכנסת מדי שנה לאשר בחוקי התקציב הקצבות לאירועי בידור וספורט, אשר בכל המדינות הדמוקרטיות ממומנות על ידי השוק הפרטי בלבד. זאת ועוד: לפני מספר חודשים אישר ביהמ"ש העליון בארה"ב לאזרח את זכותו לאבד עצמו לדעת באמצעות הפסקת טיפול רפואי שבו הוא נתון. יו"ר „האגודה לזכויות האזרח" בישראל, פרופ' רות גביזון טרחה להודיע כי אין ספק שזהו המצב המשפטי הקיים גם בישראל, ואם ינסו השלטונות למנוע זאת מהאזרח, אין ספק שהוא יפנה לבג"ץ ושם ישיג את מבוקשו...

ג. „שופך דם האדם באדם דמו ישפך" (בראשית ט, ו) —, נדון בקצרה בשלוש סוגיות העולות מפסוק זה:

1. מניעת טיפול רפואי — מדי כמה חודשים פורצת במדינת ישראל שביתה של רופאים, אחיות, עובדי המינהל והמשק בבתי החולים וכו'. החולים מתלוננים על ניתוחים שנידחו, על זקנים שמזון אינו מוגש לפיהם והם רובצים בקיאם ובצואתם מבלי יכולת לזוז, ומשפחות מתלוננות גם על יקיריהם שנפטרו משום שלא נותחו במועד, לא טופלו כראוי במהלך השביתה וכיו"ב. שביתות אלו, המסכנות חיי אדם אפשריות, הואיל וכבר פסק ביהמ"ש העליון כי זכות השביתה היא „מסורת מקודשת" שאין מתירים להרהר אחריה (צ"א 25/71 פיינשטיין נגד ארגון בתי הספר העל־יסודיים, פסקי דין, כרך כה, חלק ראשון, עמ' 129, בעמ' 131). ולעומת זאת עפ"י ההלכה השביתה איננה „מסורת מקודשת", והיא נאסרה במקרים שונים, והם — כאשר היא עלולה לסכן חיי אדם, כגון שביתת הרופאים. וכבר התרגלנו לכך שבזמן שביתת הרופאים, התנהלו בתי החולים „שערי צדק" בירושלים, ו„לניאדו" בנתניה כמיטב יכולתם, ובאחרים הגנה הדמוקרטיה על חשבון החולים...

2. המתת עוברים — הגמרא במסכת סנהדרין (נז, ב) אומרת כי — משום רבי ישמעאל אמרו שבן נח נהרג אף על העוברין, דכתיב „שופך דם האדם באדם דמו ישפך", איזהו אדם שהוא באדם — הווי אומר זה עובר שבמעי אמו". ואכן כדברי הרב ולדינברג, המתוקנים שבאומות העולם שגדרו עצמם בזה והתקינו תקנות ועונשים חמורים על העוברים המסייעים להוציא הפלות עוברים (הלכות רופאים ורפואה, עמ' כ"ו). עפ"י ההלכה אסור לבצע הפלה מלאכותית, והדבר מותר רק בנסיבות קיצוניות כפי שנקבע בפוסקים (וראה שו"ת יביע אומר, חלק רביעי, אבן העזר סימן א').

ומה המצב בחוק הישראלי? לאחר מאבק עיקש של המפלגות הדתיות הוחמר „חוק ההפלות", אולם כאן התגלה „שלטון החוק" במלוא הדרו — עד היום לא הוגשה אפילו תביעה פלילית אחת כאשר בוצעה הפלה בלתי חוקית ע"י רופא. וזאת למרות שגם הביורוקרטים מעריכים את מספרן בעשרות אלף לשנה!

דוגמא להבדל שבין ההלכה לחוק ישמש לנו ע"א 413/80 פלונית נגד אלמוני (פסקי דין, כרך לה, חלק שלישי, עמ' 57). המערערת והמשיב חיו כנשואים זה לזה במשך שנים. האשה הרה וביקשה להפסיק את ההריון בפני הוועדה שהוקמה עפ"י „חוק ההפלות". בבית המשפט המחוזי ביקש הבעל כי אפוטרופוס על העובר יצווה לפני ה' יצלח, ומיועד לפניה בבקשת הפסקת ההריון, והיה כי על האשה להמנע מלהפסיק את ההריון או לבצע בעובר בכל צורה שהיא עד לשמיעת עמדתו של הבעל לפני הוועדה, ועל־כך ערערה האשה וערעורה נתקבל: בדעת המיעוט, קובע השופט כהנם אליו כי לבעל יש זכות, עבודה בעניין שתהיר כבאמור בתלמוד (קידושין ל, ב; נדה לא, א): שלושה שותפים הם באדם — הקדוש ברוך הוא, אביו ואמו. בדיון איזכר גם פסק דינו של ה' יפה יצחק לישבר אשר קבע לפני שנים רבות כי „לאב אינטרס וזכות שלא ישחיתו את העובר וכי ילד חי ולא יהיה כנפל אשר „בהבל בא ובחושך ילך ובחושך שמו יכוסה" (קהלת ו, ד). באמור דעת מיעוט זו לא נתקבלה, ובדעת הרוב קובעת השופטת מרים בן־פורת כי: „לא ניתנת איפוא שום זכות לאבי הילד, מכוח אבהותו לתבוע את לידתו" (עמ' 84 לפסק הדין). ובעמדה זו היה גם השופט (כיום נשיא ביהמ"ש העליון) מאיר שמגר. מעניין לציין כי בעוד שזכות העמידה של אבי העובר לא הוכרה, הרי זכות העמידה של אנשי שמאל בענין אוטובוס 300 ובענין נקש הוכרה גם הוכרה.

3. הלבנת פנים — על הפסוק „שופך דם האדם באדם" (ט, ו) אומר החפץ חיים כי יש רמז למלבין פני חבירו ברבים היינו שופך את דם האדם „באדם", שנסתר דמו ... סומקא ואתי חיוורא, דמו ישפך. כלומר דינו כמו שופך דם (חפץ חיים על התורה). ורבנו יונה בשערי תשובה (שער שלישי, סימן קלט) כתב: והנה אבק הרציחה — הלבנת פנים, כי פניו יחורו וגם מראיהם הו.דם, דומה אל הרציחה ולכן אמרו רז"ל נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים, ולא אמרו כן בשאר עבירות חמורות, אכן דימו אבק הרציחה אל הרציחה, וכמו שאמרו יהרג ואל יעבור, ולמדו זאת מתמר שנאמר היא מוצאת, שאעפ"י שהוציאוה לישרף לא גילתה שהוא הרה מיהודה, כדי שלא להלבין פניו.

ומה המצב בחוק? כיאה ל„מדינת חוק" הרשתה המדינה לעצמה עוד בראשיתה כי היא תוכל לפגוע באזרחיה, להוציא דיבתם ולהלבינם, ולא תוכל לבוא על ענשה. ואכן ב„חוק הנזיקין האזרחיים (אחריות המדינה) תשי"ב—1952" נקבע בסעיף 4 כי: „אין המדינה אחראית בנזיקים על הוצאת שם רע". ומה לגבי לשון הרע על ציבור? הדבר אסור עפ"י ההלכה, וכעין זה כותב הרב אליעזר פאפו זצ"ל (פלא יועץ, אות ל): „וביותר יגדל הכאב על המדברים בגנות משפחה או בגנות בני העיר או בגנות שבט מישראל כגון ספרדים על האשכנזים והאשכנזים על הספרדים ואין לך כל עיר ומשפחה ושבט וכל איש שאין בו בר ותבן ואין עץ בלא עשן ואין שלם בכל אלא אחד יחיד ומיוחד יתברך שמו ואין להתאנשים לגנות לשום אדם על אשר נמצא בו דבר לא טוב... ומה גם שאין לכלול ולגנות כל המשפחה או כל העיר בשביל איזה אנשים שנמצאו אשר לא טוב עשו ואם גדול עונש לשון הרע להמדבר על היחיד, עאכ"ו רעה כפולה ומכופלת למדבר על רבים".

וכיצד מתייחס החוק ללשון הרע על ציבור? והי נשובה מהיכה! חוק איסור לשון הרע תשכ"ה־1965 קובע בסעיף 4 כי לשון הרע על חבר בני אדם או על ציבור כלשהו שאינו תאגיד — אין בהם עילה לתובענה אזרחית או קובלנה.

ולפני מספר חודשים בדק מסכסוך כספי בין קבלן לקונה אמר הקבלן ללקוחו: „אתם, ניצולי השואה, סתם נודניקים. חבל שלא היה מספיק מקום בתאי הגזים בשבילכם". הקונה, שהיה ניצול שואה, נפגע עד עמקי נשמתו מאמירה זו ותבע את הקבלן על פי חוק איסור לשון הרע. ביהמ"ש דחה את התביעה הואיל והתבטאות הקבלן היתה כלפי ציבור ניצולי השואה, ועפ"י החוק אי אפשר להגיש תביעת לשון הרע על העלבת ציבור. בית המשפט אף חייב את ניצול השואה בהוצאות משפט בסכום כספי נכבד ביותר. סעיף 4 לחוק הנ"ל מנוצל עד תום ע"י אמצעי התקשורת הפרטיים והממלכתיים כאחד. הללו משמיצים ללא הרף את „הדתיים" „החרדים" „חרדים קיצוניים" וכו'. בידעם כי החוק פוטר אותם מכל אחריות, שהרי הם מעליבים ציבור. ואותו ציבור לא יכול לתובעם בחזרה. קיימת תרופה לפגם מצומצם זה והיא מצויה בהמשכו של סעיף 4 הנ"ל הקובע כי ניתן יהיה להגיש כתב אישום פלילי (ולא אזרחי) כנגד המשמיצים רק על ידי היועץ המשפטי לממשלה או בהסכמתו. נסיונות רבים של משפטני המועצה להגנה משפטית על ערכי היהדות להביא את היועצים לממשלה לידי הגשת כתבי אישום פליליים נתקלו בחומה אטומה אשר נוסחה בביטוי הנדוש והידוע של „חופש הביטוי" שהוא כידוע לכל מ„אושיות הדמוקרטיה".

ראינו איפוא במספר סוגיות שבהן מתייחסת ההלכה בזהירות המירבית לחיי האדם, לבריאותו הפיזית, ולשמירת כבודו. ומנגד ראינו כיצד נרמס האדם, מקופחות זכויותיו ומושפל כבודו, וכל זה בשבל היותנו „מדינת חוק ולא מדינת הלכה"...

(הכותב הוא מנהל המועצה להגנה משפטית על ערכי היהדות)

בין חזות האובדן

(סוף מעמוד 6)

תהום וראה את האימה ואת החזון, החלום והגאולה עד שנאחז בסבך המוות ועצם את עיניו. הספר האחרון „סלון קטרינג" (בהוצאת הקיבוץ המאוחד) הוא המסמך האנושי המרגש כל כך שבו ערך אבא קובנר את סדר צולמו. את תפילותיו — כן, תפילותיו — אות לאות, נוכח בסתום המרגיש של רופאי ה„ממוריאל". כאשר המיחושים כבר נמוגו, הרעיונות נתמגגו, ומה שנשאר זוהי רק המחשבה על היום והמחר, על הגורל הצפוי והלא נודע. „סלון קטרינג" זה שם בית חולים בניו־יורק, שם ניתחו ושם כרתו את מיתרי קולו, הוא רשם צלילים והרהורים בשביל לרדת לחקר עצמו ולומר „לא" לסכין. המפגש עם בית החולים הוא המפגש עם הרישיון. עם תאי מוות קודחים ועם ההייה על עצמו בגוף שלישי:

היש תפילה למתפלל כמוהו
מבעבע. לא הקריב קרבן, לא בנה מזבח.
בכנף בגדו של מלאך פורח לא אחז
לא סמך על רחמי שמים (עמ' 21)

השאלות הן כנות, הן כואבות: —

היש תפילה למתפלל כמוהו
מבעבע. לפנים אהב את האחד
הבודד ברקיעיו. הוא זוכר
את היום שקצרה רוחו להמתין
להד קולו המשווע
וחזר
מחולל הריק (עמ' 23)

הוא שחזה את האבדן, קצרה רוחו להמתין להד שבהסתר פנים. האמונה נסתלקה לו כמו השמש מראשי האילנות לעת ערב. הוא מספר על ניו־יורק בטרם ביקורו על האלם, והוא חוזר אל התפילה, שנשתכחה כבר ממנו:

אלוהי אברהם, יצחק ויעקב
רד לנו חוטן אש קודח
לששים השנים הראות
וישיבה אל ירושלים עירך
ולבב שלם
אחרי יהודים קשים (עמ' 36)

בליל קולו האחרון הוא רוצה לשייר את [illegible] ... יזרח בבר רייה, בספירות שנת. [illegible] אוי לי לי, [illegible] להשבה [illegible] מעבר לגבולי [illegible] לא כל החיים, ויש להתנצל. היא נזכר בלחתי [illegible] עמדו במעוד את הזיהות את החיים. [illegible] לפני ההיבה. היא [illegible] על עצמי: „ופשעינו תכבה באהבה". הוא עושה חשבון עצמי, עת ילדותי נקיה מפחד יחסה מאיסורים.

„סלון קטרינג" זהו מסע אל האילמות, כוח הרצון לצעוד הלאה גם באין מלה חיה, ומה שנשאר לו זהו המאוויי הגדול לשמור על צלם האלוהים שבאדם, [illegible] ללא חיוך הזוירון [illegible] בית אחר [illegible] לקיים הנרות [illegible]. כקריאת [illegible] הנודד האובדן והתקווה לקולצות תלושה, לאין מלים.

רשימות אל מעבר למסך [ג]

מאת אברהם ב'

הונגריה בין אתמול והיום

בעיר כבר מצביעים בבגדי ודבים. אך המצבה ימה על רוחה בקרבנו על גורל הקהילה היהודית הגדולה בעקידי דוד. ביקר. קיבר צבים אפירים, כיב אבלים ומהם יהודים. פנינו אל כיוון העיר לפני היציאה אל מסך הברזל — לעבר בודפשט שאיננה בית מעיין, כי אם עיר המעוררת זכרונות ואיחות בתים יהודים — בודפשט של ארץ המאדיארים. בבהרי היום אספנו את הרבלנו, אחרי שהספנו מבט אחרון באתרים ובכיכרות, כדי שלא נאבד את צביונם בפיקודי הבשיכה ההיתוכות המכונפים סביב צבים בפקעת. איזה החיתות שאנשים הולכים בהם לעבודתם יום יום, צעירים אשר אין להם זיקה לבודק החיים. ויושבים שעורים לגיהם הרישב נשמה כבר כיוון.

אני בודק רפובליקה העממית ההונגרית השוכנת באגן בין האלפים במערב, הקארפאטים בצפון ובמזרח והרים הדינאריים בדרום. נהר הדנובה ויובלי הטיסה חוצים את הארץ הזו, ניטף רישות האגמים של „הבלטון" ו„נוידלר" שנחוכי בין המשפטים — והם כיום נקודות קיראה ונופשים ליריים. בצד שטחי הערבה — הפוסטה — ביב היישוב ומבזרת לכיסה, שהבשרים בחיר האחרון והקראות. האגן של הונגריה בתחלה ישבו שפלה, ובינוים יערות הרים שיש שיחיות של הקארפאטים בצפון הדנובה ואירכה שהיא העורק התחבורתי הראשי של המדינה.

ארץ המאדיארים עברה התמורות שונות מיום כינונה, ינם היא היתה נמנית עם תום הקיסרות שלפני הספירה הכללית עד שנכבשה בידי ממלכת ההונים בראש אטילה האכזר (434—454) והדבר בסוף על ידי שבטי המאדיארים שהגיעו במאה התשיעית מסבירי וכמורי אוראל, ועל שמם נקראת המדינה עד היום. הונגריה יודעת גם לספר על הפרהיסטוריה שלה ועל ממצאים מתרבות קדומה של במהות וקרנפים, כלי צור ושרידים ארכאולוגיים המעידים על תקופת הנחושת והברונזה, אך תקופת הממלכה. ובעיקר איסטוואן הראשון (977—1038). היא שייצבה את עלייתה, ואנדרסאיתה כמארית אותה עד היום עם הנצבת שבכפרית.

בתכנה הרפובליקה זו ידעה בקורותיה תמורות, בהסכות ימלאכית רבות, וגם היתוש הקומוניסטי התחיל מנקר בה עם תום מלחמת העולם הראשונה, עת הפכה הונגריה ב־1919 לדיקטטורה קומוניסטית בראשותו של בלה קון, זה חזר וכישה בגבר כלהבת־העולם השנייה,

עת נוסדה כדמוקרטיה עממית ניסה גדירות ברית הכ־צבית, בראשותו של הסטאליניסט המובהק מתיאס ראקושי. והיא הולכת ונמשכת — אחרי איבגזמי קצר של הבהר באוקטובר 1956 — על ידי יאנוש קאדאר, בן השבעים וחמש, עד היום הזה. אמנם ישנם כיום המדברים על „קץ עידן קאדאר", שאבד בזמן האחרון את הספבהו, הלא רבים נותנים בו אמון לגבי העתיד.

בהונגריה של היום מנשבות רוחות חדשות שאינן אולי נושאות איתן את המהפכה הקרובה לבוא, אך יש בהן בשורה של „גלאסנוסט", „נויאסטה באכריכסף" ו„בודפשטר רונדשאו", המופיעים בעיר הבירה, נשארו עדיין בתגבר תב ובציורם הקיבלית, אך הם רחוקים מהריח הבדכדכת של מזרח גרמניה, פולין או צ'כוסלובקיה, וצופים להונגריה ליבראלית יותר ברוח של „האח הגדול".

תייר לרגע חייב היום בצאתו לצילום לדעת בוטאניקה יהאליגיה, ביאוגרפיה ובודאי היסטוריה כדי לקליט את המתהוה, כי צורת אותה כוהלך שקיע בתרדמה. יש שאתה רואה את הכמוה או מכתנגד משפע של זוהר, אבל אותה אכיב ונבאר במרחק מהחמידות ומהמאורעות, שהם לך בעין הזיה כמורה שאינך יודע פישרה. אכבם אינך צריך לדעת לאבחן קולו של עוף הטיירל המשחר לטרף, את שיח המסבוק שבי עיקלי ההרי את עץ הלבנה לפני החלין. אבל גם כך אתה זקוק למשושים של כל החושים כדי לקלוט את הבבואות מן האדיר ואת הנוף שאותו תהוה על מהותו. כאשר נחתנו לאחר שעה קלה בבודפשט זימנו לנו המיתקנים את המפגש הראשון עם המשטר הטוטאליטרי, ה־ מעבב עשרות אנשים המודנבים בתור במשך שעות ארוכות כדי להמציא אשרות כניסה. הפקיד היושב ליד השגנב ליד מכונת כתיבה מבנית מהמאה הקודמת — ממוכה על הסטסים, אך גם על מכונת הצילום שבאולם ההמתנה, שמרי פעם בפעם היא זקוקה לו כדי לסייע בהפקת תמונות „פוטו רצח" לדרכונים. האין זה משטר מלבב. היוצר אנשים מודעים באולם גומלני חסר כל חוש אסתטי? האמנם זהו האות המבשר של משטרי הקידמה שהרסו על דגלים את כל התרויות, ורק את המעשה האנושי האלמנטרי כל כך מתרשלים מלבצע וגורמים מפח נפש. הקדימים עם הסיירות על הראש מסתובבים בשטח ומטיילים בשדה באפס מעשה. איך כתב אנטון צ'כוב: „ורק את האדם, האדם הקטן שכחו...".

להונגרים של היום חזרה התודעה הלאומית. הם לא שכחו את הטנקים הרוסים ברחובות בודאפשט, אך עדיין הם חוסים בצל הכוכב המחומש, הזוהר באישון לילה ומתנוסס בשעות היום בכל הערים והעיירות, כדי להדגיש את השררה. הכפיפות לברית המועצות בעינה עומדת, אך הם אינם משלימים עוד עם הסכמי יאלטה, ועוד פחות עם השטחים ש„נקרעו" מהם. יותר ויותר מוקמים מרכזי תרבות אלטרנטיביים וגובר שיתוף הפעולה עם ההיררכיה הכנסייתית, אשר שישה מכמריה מכהנים כחברי הפארלמנט ומקבלים משכורות כעובדי המדינה. האוכלוסייה ברובה היא מדיארית, חוץ מארבעה אחוזים של גרמנים וסלובאקים, צוענים ויהודים.

ההיסטוריה של הונגריה גם סבוכה ומפותלת, האוכלוסייה מונה כיום אחד עשר מיליון נפש, העוסקים בחקלאות ובתעשייה, טקסטיל ותעשיית הנדסה, כי אוצרות אדמתה דלים הם. הספרות ההונגרית נטתה לעבר הרומאן האירופי, בצד ייחודה הלאומי, אך עליית היהודית ההונגרית נתנה את אותותיה בספרות המאה העשרים, ועד היום בולטים יהודים בשירה ובספרות, באמנות ובמוסיקה.

המוסיקה הצוענית רבת הסלסולים נחשבת עד היום כעממית מקורית, אך שמם של זולטן קודאי ובלה בארטוק הלך לפניהם כמייצגים אותנטיים, בצד האופריטות של פרנץ ליהאר, אימרה קלמן ופאל אברהם. הונגריה הגיעה לפריחה אמנותית ומוסיקלית וקלילותה העממית המילודית, שהיותה מושתתת על הפולקלור, הקנו לה שם עולם בעקבות פרנץ ליסט והרפסודיות שלו וקארל גולדמארק, שהרחיבו את היריעה הסימפונית ושיוו לה רוח רומנטית. רוח זו משוטטת היום עקב הכמיהה התת־קרקעית ל־ מונרכיה המוכרה נשכחות, על יד יסודותיהם של מארקס ואנגלס שהשלטון כפה על האוכלוסייה. אין בארץ הזו מובטלים, ובתקשורת האלקטרונית, שבולטים בה יהודים, מציינים ללא ספק את האפירון של הרפובליקה הסוציאליסטית, שהיא נר לרגלי הורדנים, אם כי השפעת התרבות המערבית ובעיקר המוסיקלית מכה גלים.

הונגריה ארץ שלא מזמן היתה סגורה ומסוגרת — הבקיעים חודרים בה כיום ומתפרצים, וכולם בתקווה שהאור יופיע. הצבא העממי, שהוקם ביוזמה סובייטית ב־1948, הושתת על חובת שירות לגברים מגיל 18 עד 58, ולנשים מגיל 18 עד 50, ומשך השירות הסדיר נקבע לשנתיים בכוחות היבשה, ולשלוש בחיל האוויר. הצבא, ואפילו המשטרה, אינם מפגינים נוכחות

(סוף בעמוד 10)

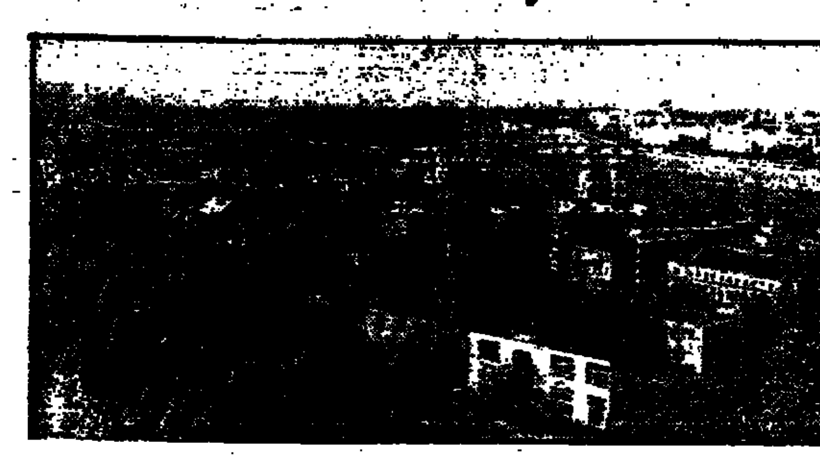

ממראות בודפשט

„לעצור את ההתבוללות ולא רק לדבר עליה"

מאת סופרנו

במקסיקו סיטי המאבק בהתבוללות אינו רק סיסמה או מס־שפתיים אלא קודם כל חוג מיוחד ללימודים ועיסוק יום־יומי של מאות מבוגרים.

במקסיקו סיטי פותח „בידל" ראשון מסוגו הבגנה להסביר מדוע צעירים וצעירות יהודיים מעדיפים לעתים בני זוג לא יהודיים, ר' כיצד יכהן למנוע את התופעה הזאת לא ב־ הטפה או הסברה אלא בעקירת שורשיה ומניעתה.

הרב ירחמיאל ברילקה, מנכ"ל הקהילה הספרדית החלבית „מגן דוד" במקסיקו ואיש חינוך ותיק, הוא במרכז המערכה ליצירת ההתבוללות במקסיקו. עיסוק של שנים בחינוך פורמאלי ובלתי פורמאלי וחקירת התופעה לעומקה הביאו אותו לקביעה מהפכנית: „לא תמיד מי שהוא בעל זהות יהודית מובטח לו שיינצל מנישואי תערובת. לא פעם נפל ברשתה גם מי שלמד או חי בארץ". „אמנם", הוא אומר, „הסיבה העיקרית לטמיעה היא בכל זאת ליקויים בזהות היהודית. התרחקות מן הדת וה־ המסורת אבל יש להבחין גם בגורמים אחרים, בגניעים שעד כה לא הביעו שהם מצדדים התבוללות".

הרב ברילקה, שהשתתף השבוע בכינוס השנתי לדמוגרפיה של העם היהודי שהתקיים ב־ ירושלים, משוכנע כי המשבר בחיי המשפחות דוחף רבים מבניהם אל מחוץ לעם היהודי. הוא יכול להוכיח זאת באמצעותם של בני רבנים, או חוגים משכילים, או בני מנהיגים ציונים ש־ תגובתם למשבר בחיי המשפחה היה נסיון למצוא ניחומים בחיק לא יהודי.

על כן היא מונה ומפרט אחד לאחד גורמים הקשורים לנבכי נשמותיהם או לתודעתם של ה־ צעירים הדוחפים אותם, לדעתו, לחיים של סמרטוט: „בריחה מן המשפחה תחליתית; פחד וח־ חשש מאחריות בחיי המשפחה; ליקויים או חוסר יכולת לאהבה נורמאלית; החשש מן הנערה ה־ יהודיה כמי שמציגה דרישות חומריות גדולות". „ההורים במשפחות היהודיות הממוצעות בג־ גולה, קובע הרב ברילקה, משכנעים את בניהם כי „מגיע" להן הרבה. כי עליהן לדרוש ולקבל כסף ומתנות. לעומת זאת הצעירה הלא יהודיה אינה באה בדרישות ואינה תובעת דבר. די לה בעצם הקשר שנוצר. היא איננה מרתיעה את הצעיר היהודי כפי שלעתים מרתיעה אותו חברתו היהודיה".

ההורים מעניקים נכסים אבל לא אהבה

אבל לא רק הצעירה היהודית, לדעתו של הרב ברילקה, בהתנהגותה ובמהותה גורמת ל־ התרחקות כמנה — גם לאם היהודיה המודרנית החדשה תפקיד נכבד. „אפילו בקהילתנו הספרדית המסורתית מקרימות היום האמהות אנרגיה כלפי סבכן ומשפחתן. יש עסוקות בבימוש עצמן. כאשר נולד ילד במשפחה יהודית לא האם היא המטפלת בו אלא אשה נכריה. „המטפלת

הרב ירחמיאל ברילקו, מנהל הקהילה החלבית „מגן דוד" במקסיקו סיטי, שהשתתף בכינוס הדמוגרפים בירושלים, תובע לעבור מדיון בסטטיסטיקה לפעולה ממשית

הזאת היא המודל של הילד לחוי אהבה ולרגש. ההורים מעניקים לילדיהם כסף ונכסים אך לא אהבה", מאשים הרב ברילקה.

יש ילדים במקסיקו סיטי אוהבים את הנהג של משפחתם יותר מאשר את אביהם. „הנהג מוכן להקריב את חייו למענו של הילד או הילדה, ואילו לאב אין קשר רגשי עם ילדיו".

הקהילה היהודית במקסיקו מונה כשלושים אלף איש. רובם המכריע בעיר הבירה במקסיקו סיטי. הם משתייכים לארבע קהילות: הקהילה האשכנזית „נידחי ישראל" שבה כ־3,000 משפחות; הקהילה הספרדית החלבית של יוצאי ארם צובא „מגן דוד" המונה כ־1350 משפחות; קהילת יוצאי דמשק על 1400 משפחותיה; הקהילה ה־ ספרדית של יוצאי יוון וטורקיה שהיא הקטנה בקהילות — כ־900 משפחות. על ההבדלים בין הקהילות ניתן ללמוד משיעור נישואי התערובת אצלם. אצל האשכנזים מגיע שיעור ההתבוללות לשלושים אחוזים ואילו בקהילה החלבית היא רק שלושה אחוזים.

הרב ירחמיאל ברילקה נולד בארגנטינה ואף שהוא מנכ"ל הקהילה החלבית הריהו אשכנזי במוצאו. הדובר לא רק ספרדית ועברית אלא גם אידיש. הוא בן 44 נשוי ואב לשני ילדים. למד בארגנטינה והוסמך לרבנות בניו־יורק. ניהל את בית הספר תלפיות־למבים בבואנוס־איירס ואת בית־הספר יוסף קארו בבלגרנו. כשעבר למקסיקו סיטי שימש מנהל בית־הספר המקיף „יבנה" ו־ עכשיו הוא מנכ"ל הקהילה הספרדית החלבית „מגן דוד".

„שיטת ברילקה" — לאבחון סכנת ההתבוללות

הקהילה החלבית בולמת את ההתבוללות ב־ שילוב של שיטות מודרניות ומסורתיות. בקהי־ לה הזאת נתקבלו תקנות המונעות כליל קבלתם של גרים ואפילו גרי צדק. התקנות חמורות מאוד: מונעים מילה מילדים של משפחות מעורבות, קר־ בים או הנישא מחוץ לגדר. לשיטות המודרניות יותר אחראי הרב ברילקה. הוא חיבר ספר מיוחד בנושא נישואי התערובת. הספר [illegible] הדוחפים להתבוללות ומציע דרכים כיצד לעקור אותם מן השורש.

בספר יש מבחן עצמי המבוסס על שאלות רבות בדרך של בחינה עצמית יכול כל אחד לב־ חון את עצמו על־פי „שיטת ברילקה" להיווכח אם הוא מועד לנישואי תערובת. בדרך זאת יכו־ לה גם משפחה לצפות את העתיד ולהיווכח אם אופי חיי המשפחה עלול להדוף את ילדיהם אל מחוץ לעם היהודי.

במסגרת הקהילה החלבית מתקיימים עכשיו חמישה חוגי לימוד לצעירים ולבני משפחות, הם לומדים שם את „שיטת ברילקה", מאבחנים את בעיותיהם ומשתדלים לתקן את חייהם.

על כן, אומר הרב ברילקה, אשר בא במיוחד לירושלים להשתתף בכינוס הדמוגרפים, אין להסתפק רק בהצגת נתונים. „סטטיסטיקות עשויות להשתנות. מגמות של ילודה או נישואים יכולות להתחלף. צריך לתרגם לדיונים המעשיים על גידולו או התמעטותו של העם היהודי גם פעולה נמרצת לעצירת הטמיעה".

לדעתו של הרב ברילקה יש לאלבן מחדש את התנועה הציונית בעולם, לתמוך בפרוייקטים חינוכיים בתחום הדמוגרפיה היהודית כמו הפעלת מחשב לשם מציאת בני זוג, צריך להתרכז הרבה בחינוך המשפחה היהודית והצגתה כערך עליון וחשוב גם להכשיר רבנים ומנהיגים המבינים את בעיות הדור.

דורש ומגשים

הרב ירחמיאל ברילקה אינו מסוג העסקנים המסתפקים במלל. בספרו ובחוגי הלימוד המיוחדים שלו הוא יצר מסגרת פעילה ומצליחה המהווה דגם להעתקה בקהילות אחרות. אבל אין הוא מסתפק בחוגי הלימוד המיוחדים הללו. הוא עומד גם בראש מוסדות דור ההמשך. מוסדות שעיקרם מרכזים ללימודים יהודיים. זאת היא מעין „רשת" העוסקת בחינוך למבוגרים, והיא פועלת בשיתופה של האוניברסיטה הפתוחה בישראל.

„פעם — אומר הרב ברילקה — סברו שהמפתח למהפכה רוחנית בקהילה היהודית הוא בית־ספר, כלומר חינוכם של הצעירים. אבל המציאות לימדה אותנו שאם הבית אינו יהודי, גם בית הספר הטוב ביותר לא יצליח. לכן המסקנה היא שאין להסתפק בבתי־הספר לצעירים אלא יש גם ללמד את המבוגרים".

את הרשת של המרכזים ללימודים יהודיים בדרום אמריקה, מספר הרב ברילקה, הקימה המחלקה לדור ההמשך של ההסתדרות הציונית והיא היוזמה יוזמתו של ראש המחלקה, אליעזר שפר. בתקציב אפסי וללא שליחים הצליח שפר לפרוץ את החומות והיום רבבות עוסקים ביבשת כולה בלימודי יהדות. המרכזים מקיימים את עצמם משכר הלימוד של תלמידיהם.

במרכז ללימודים יהודיים במקסיקו סיטי על שלוחותיו וכן בקהילות יהודיות בארצות אחרות במרכז אמריקה לומדים בשלוש מגמות: יהדות, ישראל והקהילה היהודית.

„יש חוגי לימוד שהם ממש ברמה אקדמאית — אומר מנהלם הרב ברילקה.

המרכז מציע גם חוברות לימוד מיוחדות ובהם הרצאות ושיעורים.

„לאחר עשר שנים של פעילות בחינוך המבוגרים במקסיקו" — סבור הרב ברילקה — „אפשר כבר לדבר על מהפכה. כאלפיים משפחות שהיו מרוחקות מן היהדות חזרו והתקרבו אליה. אמנם העלייה לישראל לא השתפרה או התגברה בעקבות הלימודים, אבל יש כבר מקרים רבים של חזרה בתשובה ויש מקרים אחרים של חזרה אל הקהילה היהודית. יהודים שפעם היו מרוחקים מכל פעילות יהודית הם היום עסקנים ומנהיגים מקומיים. ללא כניסתה של מחלקת דור המשך למקסיקו ולמקומות אחרים בדרום אמריקה ודאי התמורה היהודית גרועה הרבה יותר".

הפרופיל של הקהילה משתנה בהתמדה. משר־ בנע הרב ברילקה. לחוגי הלימוד של „דור ההמשך" קמו ממשיכים. הקונסרבטיבים פתחו חוג לימוד וכן עשו קרן היסוד וויצ"ו. ואפילו „כוללים" מיוחדים לשעות לימוד ביהדות נפתחו לאחרונה על ידי הקהילה החלבית.

והמסקנה שמסיק הרב ברילקה: „ניתן לפעול בתפוצות בדרכה של מחלקת דור ההמשך, כלומר בשקט ובתקציבים מועטים וניתן לעצור את ההתבוללות ולא רק לדבר עליה".

יהודים נודדים על בימות לונדון

מאת אביעזר טוקר
(לונדון)

בלונדון מוצגות שתי הצגות העוסקות בקיום היהודי בגלות. אותה ייחודיות שבגלות היהודית יכולה לבוא לידי ביטוי אמנותי, רק מחוץ לארץ ישראל. הציונות ושיבתו של העם היהודי לארצו הפכו את הקיום הגלותי, את החיים „על המזוודות", הנודדים וחוסר השורשים התמידים לחוויה הזרה לישראלי המבקר בהצגות אלו. יחד עם זאת אותה גלותיות היתה בת לווייתו של העם היהודי במשך אלפיים שנה, והיא עדיין מהווה חלק מזהותו של רוב העם היהודי.

הראשונה שבהצגות אלו, „הבריחה" חוברה בידי המחזאי היהודי האנגלי בן הנבנו דיוויד לאן. ההצגה מוצגת בתיאטרון „פיט" שבברביקן התיאטרון הלונדוני ה„ברביקן" ומתארת את קורותיהם ותלאותיהם של שלושה דורות של משפחה יהודית במיצאם לאפאי. המחזה [illegible] ההיגריות והופעות לאורך ההצגה יחד עם האלוהיה בשפחתיות המסורתיות [illegible] על הבכה לפי כל כללי הכשרות ודיני ברכת המזון [illegible] של החיים היהודים על הרקע הנודדים מארץ לארץ העינויים הפוליטיים הבלתי פוסקים.

העלילה נפתחת בליטא, שם יצחק לוין, אשר תו זנה ונישתו לילי מחליטים, ב־1930, להגר מן המדינה, שבה הם נרדפים בשל דתם, לרודזיה שבדרום אפריקה. תחת השפעת הרעיונות הסוציאליסטיים של התקופה, הם נשבעים לזכור שהם פליטים יהודים אשר אסור להם לנצל אנשים אחרים או לשרת מדינה מדכאת. ברודזיה מקדישה לילי את עצמה לחינוך הילדים הכושים. יצחק, מסיבות אידיאולוגיות, מתפרנס מזיוף ספרי מס הכנסה כדי למנוע מהמדינה לקבל מסים אשר ינוצלו למטרות דיכוי, ואף מסייע למאבקם של שחורי העור לשוויון זכויות.

בנו של יצחק, מייק, הגדל ברודזיה, מורד נגד רעיונותיו הסוציאליסטיים של אביו ונאבק כדי להצליח בעסקים ולהיות לאדם עשיר. עסקיו של מייק כמעט נהרסים, כאשר אביו מזייף את ספרי המס של החברה שבראשותו, מתוך עיקרון כמובן...

הדור השלישי של משפחת לווין מגולם בידי בנו של מייק, פול, אשר גדל כרודזי לכל דבר ומתגייס לצבא המקומי. בזמן שירותו בצבא זה חוזר פול אל זהותו היהודית, לאחר שנשבר בעקבות טבח שערכה יחידתו בכושים חפים מפשע.

העלילה מסתיימת בעקבות העברת השלטון ברודזיה מידי הלבנים לשחורים, תחת הנהגתו של מוגבה, אורזת המשפחה שוב את מולדתה ומתכוננת לברוח כפליטה מעשית עליית ליהודיה. כך נסגר מעגל הבריחה בגלות לגלות העובר כחוט השני בין הדורות, הדור השלישי חוזר על בריחתו של הדור הראשון.

מעבר לכל השינויים המדיניים, האידיאולוגיים העוברים על שלושת דורותיה של משפחת לוין, תוויית הבריחה מבוזה של המדינה המנצלת את עוצמתה כדי לרדוף את יהודיה, הנודדים אל ארץ חדשה בה יוכלו לשגשג, חוזרת על עצמה מן הדור הראשון ועד השלישי.

מבחנו המוסרי של הדור השלישי הוא בקיום ההיבות של הדור הראשון ל„מה שעשו לך אל תעשה לחברך", שלא לרדוף את הכושים באפריקה כפי שנרדפו היהודים באירופה. מלי לדי התחייבות מוסרית זו מביא בסופו של דבר את משפחת לוין לבריחה וגלות נוספת. גיו מליה כיצחק, כאבי המשפחה, ניקולס וודסן כמייק בנו. וג'יליאן ברג כאם חנה, מצליחים לשחזר על הבמה את הווי של משפחת מהגרים יהודית „ליטוקית". כשחקם מוצלח במיוחד כאשר מתארים את הקונפליקטים שבין הדורות. בין האב הסוציאליסט המסורתי לבין בנו איש העסקים המצליחן, ובין הנכד המאוכזב מהמדינה שאיפשרה לסבא לעשות את הונו לבין אביו המסרב להאמין במה שמולדתו מעוללת לשחורים.

„היהודי הנודד"

מחזה שונה לגמרי, העוסק גם בגלותיות היהודית הוא „היהודי הנודד", המוצג כעת בתאטרון הלאומי שבלונדון. זוהי גרסה ארוכה, הנמשכת חמש שעות עם שבעה עשר שחקנים המגלמים כחמישים דמויות, לרומן צרפתי אשר נכתב ב־1844 בידי יוג'ין סו.

הרומן שממנו עובד המחזה מבוסס על אגדה נוצרית מימי הביניים שממנה בא הביטוי הידוע „היהודי הנודד". האגדה מספרת על נגר יהודי ששמו יוסף אשר קילל את ישו לפני שנצלב ובשל כך נידון לחיי נצח עד לתקומתו של ישו לתחייה. בימי הביניים השתמשו הכמרים באגדה זו כדי להסביר לשכבות העממיות מדוע היהודים אינם מתבוללים וממשיכים להתקיים ולנדוד בין הארצות. אולם האגדה משמשת ברומן הצרפתי רק כמסגרת להתקפה על מסדר הישועים, אותו מסדר קתולי אשר סיפק לאינקוויזיציה את מרבית עובדיה, ואשר ניסה בדרכים שונות לרדוף את היהודים ולהשליט את הקתוליות בעולם. בניגוד למיתוס הימי־ביניימי, היהודי הנודד בהצגה שבלונדון הוא אדם טוב השואף להוריש את הונו לשישה מצאצאיו האמורים להיפגש איתו בפריס ב־1832, כמאה וחמישים שנה לפני כן נרדפו בני משפחתו של היהודי הנודד בידי הישועים ונאלצו לגלות מצרפת.

עיקר העלילה עוסקת במזימותיהם של הישועים, המונהגים בידי „רודין" הערמומי, כדי למנוע את איחוד משפחתו של היהודי הנודד ולזכות בעצמם בכל כספו כדי להשתמש בממון למען מזימותיהם החשוכות.

מאחורי עלילה זו, הבנויה על בסיס המיתוס הימי־ביניימי עומד המאבק בצרפת בתקופה שבה נכתב הרומן, בין הכמרים המושחתים לבין המעמדות העובדים. היהודי הנודד, יוסף, מסמל את כוחות הקידמה בצרפת של המאה הי"ט, והולכים תחת עולם של מדכאיהם הנתמכים בידי הישועים.

השאלה היא, האם יש צורך להעביר על תוכן פשטני כזה את מלוא העומס של מיתוס מימי הביניים, על כל הסמליות הכרוכה בו ומעבר לכך, האם המאבק בין הישועים לרדיקלים בצרפת של אמצע המאה הקודמת הוא עדיין רלוונטי לצופה של סוף המאה ה־20? בעיה נוספת נעוצה בעיבודם של מישלין ונדר ומייק אלפרדס לרומן הארוך של סו. הצורך לצמצם רומן רחב ממדים למספר שעות על הבימה הופך את העלילה הבימתית לדחוסה וקשה לעיכול לצופה, המתקשה לעקוב אחרי כל השינויים שעל הבימה.

במשך השעה הראשונה של ההצגה מופיעים ברצף בזה אחר זו שורה ארוכה של דמויות, אשר בסופו של דבר מתברר, כי כולן הן צאצאיו של היהודי הנודד, אך בזמן הצגתן של הדמויות קשה להבין מה הן עושות על הבימה.

רק במחצית השנייה של ההצגה מתמקדת העלילה בדמותו של מנהיגם המרושע של הישועים, רודין, הפועל בעוז כדי לחסל את כל צאצאיו ויורשיו של היהודי הנודד, וכתוצאה מכך להיות לאפיפיור. פיליפ ווס, המגלם את רודין, מרשים בשטניותו התבנית המאופיינת בהופעה המזכירה נחש העומד להכיש את קרבנו. הופעתו וראשו המגולח למשעי מצליחים להחדיר בצופה תחושה של פחד מרשעותו המאיימת של הדמות; המזכירה את לורנס אוליוויה בגירסתו הקולנועית לריצ'רד השלישי לשייקספיר.

השחקנים האחרים מנסים ליצור דמויות מתפקידים אשר קוצר הזמן אינו מאפשר להם להתעלות מעל לשטחיות סטריאוטיפית.

למרות שהעלילה מיותות, והיקפה של ההצגה והעבודה שהושקעה בה מרשימים, קשה להבין מדוע בחרו מנהלי התיאטרון הלאומי הבריטי להפיק דווקא הצגה זו כעת, כאשר יש די הצגות, העוסקות בנושאים הרלוונטיים לתקופתנו, המחפשות במה.

هكذا من الاصل

הצופדיס

ב״ה

יום שישי, ל׳ בתשרי תשמ״ח (23.10.87)

גליון מס׳ 307

בעריכת עפרה ורד

שלום, ילדים

לקראת בוא החורף אנו מלאי תקווה ומתפללים ששנה זו, שנת תשמ״ח, תהיה ברוכה בגשמים, שנה שמחה לחקלאות ולתועלת המשק כולו.

ואכן, השנה הקדים היורה, וירד כבר לפני חג הסוכות. שמחנו לקראתו, אך יחד עם זאת שמחנו כי אשר חג הסוכות חלף ללא גשמים. מזג האוויר הנאה בחג, איפשר לנו ליהנות מן הסוכות הנאות שבנינו, לטייל ברחבי הארץ בחול המועד, ולעלות לרגל לירושלים.

מיד עם תום החג החלו לרדת גשמים בעוצמה רבה. והפעם, שלא כרגיל, לא בצפון הארץ, אלא בדרומה. באילת ירד ברד בגודל של אגוז. השטפונות הפתאומיים הללו שפקדו את דרום הארץ, הציפו מכוניות, סחפו בתים וסיכנו חיי־אדם.

הגדיל לעשות צוללן אחד, יוסף שמו, שיצא לעזרת האנשים שעמדו לטבוע בזרמי המים האדירים. בעזרת מסוק וחבל שנכרך סביב מותניו, הצליח לחלץ אחד־עשר אנשים, שהודות לו ניצלו חייהם.

אנו מתפללים לפני בורא עולם, שיביא עלינו בחורף, הבא עלינו לטובה, גשמי־ברכה בעיתם. גשמים שיעזרו לחקלאות, ויגדילו את משק המים שלנו. גשמים שלא יגרמו לנזקים ולא יסכנו חיי־אדם.

שבת שלום וחודש טוב
שלכם, עפרה

משיב הרוח ומוריד הגשם

הַחֹרֶף בָּא

מאת שושנה צפורי

עָנָן אֶחָד גָּדוֹל
אָמַר לְעָנָן קָטָן:
בּוֹא נָשׁוּט יַחְדָּו
מֵעַל שָׂדֶה וָגַן.

אָז שָׁלְבוּ שְׁנֵיהֶם יָדַיִם
טִיְּלוּ לְאַט לְאַט –
לֹא הִרְגִּישׁוּ אֵיךְ הַשְּׁנַיִם
הִתְחַבְּרוּ לְעָב אֶחָת.

וְעָנָן אֶחָד עַב־כֶּרֶס
שֶׁטִּיֵּל לוֹ כָּךְ לְבַד,
כְּבָר כִּמְעַט פָּתַח הַבֶּרֶז
אַךְ מָטָר עוֹד לֹא יָרַד.

בָּאָה רוּחַ מִן הַיָּם
וְשָׁרְקָה שִׁירִים קָרִים
דָּחֲפָה אוֹתָם מִשָּׁם
אֶל מֵעֵבֶר לֶהָרִים.

הִתְקַדְּרוּ כְּבָר הַשָּׁמַיִם
בְּשִׁכְבוֹת צִבְעֵי־אָפוֹר,
גַּם הַשֶּׁמֶשׁ בֵּינְתַיִם
נֶעֶלְמָה לָהּ בְּמִסְתּוֹר.

וּפִתְאֹם הִבְרִיק בָּרָק
כְּמוֹ בְּאֶלֶף פַּנָּסִים,
וְהֵאִיר בְּאוֹר חָזָק
בְּהַבְזֵק שֶׁל כֻּתֹּם־פַּסִּים.

אַחֲרָיו בְּקוֹל אַדִּיר
רוֹדֵף רוֹעֵם הָרַעַם,
מִתְגַּלְגֵּל הוּא בָּאֲוִיר
וְחוֹזֵר עוֹד פַּעַם.

אָז לְפֶתַע מִשָּׁמַיִם
גֶּשֶׁם עַז נִתַּךְ יָרַד.
וְרָקְדוּ טִפּוֹת הַמַּיִם
עַד יָבוֹא גַּם הַבָּרָק.

גַּם הַקֶּשֶׁת בֶּעָנָן
הַנִּרְאֵית יָפָה זוֹהֶרֶת
בְּכָל צֶבַע וָגוֹן
בּוֹא הַחֹרֶף מְבַשֶּׂרֶת.

פרשת השבוע

נח

נח איש צדיק תמים היה בדורותיו (בראשית ו׳, ט׳)

על פסוק זה כותב רש״י, על־פי חכמינו ז״ל, שיש מרבותינו שדורשים שהפסוק „נח איש צדיק... בדורותיו", בא לציין שבחו של נח — שאילו היה חי בדור של צדיקים, היה צדיק יותר. ויש שדורשים פסוק זה לגנותו של נח ומסבירים שהפסוק בא לציין, שלפי דורו היה נח צדיק, ואילו היה חי בדורו של אברהם לא היה נחשב כלום.

שואלים חכמים אחרונים: אחרי שהתורה מעידה על נח שהיה „איש צדיק תמים" — כיצד ייתכן לדרוש את דברי הכתוב בגנותו של נח? על שאלה זו משיבים חכמי ישראל באופנים שונים.

הצדיק רבי מאיר׳ל מפרימישלן כתב שרש״י בא ללמדנו ששום איש, אף לא גדול הדור, אינו מחוסן מפני בעלי לשון־הרע. מכאן עלינו ללמוד שלא תמיד יש להתחשב במה שאומרים הבריות. האמת לאמיתה היא, שנח היה „צדיק תמים" — כדברי התורה, לא כאותם שדרשו מידת צדקותו לגנאי.

והיתה הקשת בענן וראיתיה לזכור ברית עולם (בראשית ט׳, ט״ז)

לדברי הקדמונים, מוזכרת המלה „ברית" בפרשת הקשת שלאחר המבול שש פעמים — כנגד ששת ימי בראשית, שבהם נברא העולם. אבל השבת אינה צריכה ברית, כיוון שהיא כשלעצמה „אות ברית", ככתוב: „ושמרו בני ישראל את השבת, לעשות את השבת לדורותם, ברית עולם..." (שמות ל״א, ט״ז־י״ז).

הדטורה

מי שמהלך עכשיו בכבישים ובדרכים, בקרבת יישוב יוכל לראות בצדי הדרך או על גלי אשפה שיח בעל פרחים לבנים גדולים מאוד, 15 ס״מ ואף יותר מזה. הפרחים בעלי צינור ארוך המסתיים במשפך רחב. ריחם נעים. עלי הצמח גדולים ורחבים ומכוסים שערות רכות המשוות להם מראה כסוף. בדרך כלל הצמח מכוסה כולו אבק דרכים, כאותו מטייל המהלך בצדי הכביש ועל גבו ילקוטו.

בסוף הקיץ נראים פירותיו של הצמח והם דומים לביצה ומכוסים זיפים. כשהפרי מתייבש הזיפים הופכים קוצים. הפרי היבש מתבקע וזרעיו נופלים.

אלה מהם שנתמזל מזלם ומצאו להם קרקע נוחה, ואם הגשמים מרטיבים אותם דיים, מכים שורש ומכל זרע בוקע ועולה נבט המתפתח לצמח חדש. מן הזרעים והעלים מפיקים תרופות שונות.

חמדה לוינטון

הַסְּנוּנִית

מאת פ.ג׳. רוזטי

עוּפִי הַרְחֵק, עוּפִי הַרְחֵק, מֵעֵבֶר לַיָּם,
סְנוּנִית אוֹהֶבֶת־שֶׁמֶשׁ, כִּי הַקַּיִץ תַּם.
בּוֹאִי שׁוּב, בּוֹאִי שׁוּב, כְּנַף תַּמָּה,
מְבִיאָה הַקַּיִץ וּמְבִיאָה הַחַמָּה.

תרגם: יהושע כוכב

הטיול

מאת חמדה לוינטון

המורה נחמה נכנסת לכיתה, ופניה מביעים תעלומה.

— מבחן — לחשה רותי לחברתה, יעל.

— מה פתאום! — החזירה לה יעל בלחישה, הרי רק אתמול היה מבחן.

— הסתכלי בעיניים של המורה, ותראי שהיא מסתירה משהו — אמרה עירית לשכנתה לספסל. כולם הרגישו שהמורה עומדת להכריז משהו רציני, חגיגי.

— בעוד שבוע ניסע לטיול בירושלים — הכריזה המורה.

יו! יופי! — נשמע קול צהלה בכיתה.

— נתחיל בהכנות כבר מחר — אמרה המורה — נקבע מהי התלבושת המתאימה. יש להצטייד בלבוש חם ובמימייה. האכילה תהיה במשותף. ועד הכיתה יודיע לכל אחד מה עליו להביא, אם גבינה או סרדינים, משקאות קלים וכדומה.

ניצה הודיעה לחברותיה שהיא אינה רוצה לצאת לטיול.

— למה? — שאלה אותה רותי — הרי את אוהבת טבע. נראה דברים מעניינים.

— אולי יהיה גשום — ענתה ניצה.

— ומאיין את יודעת שבעוד שבוע יירד גשם? — הוסיפה רותי לשאול.

— זה גם מעייף מדי. בכלל, אין לי חשק — ענתה ניצה.

התלמידות סיפרו למורה נחמה, שניצה לא תצא לטיול.

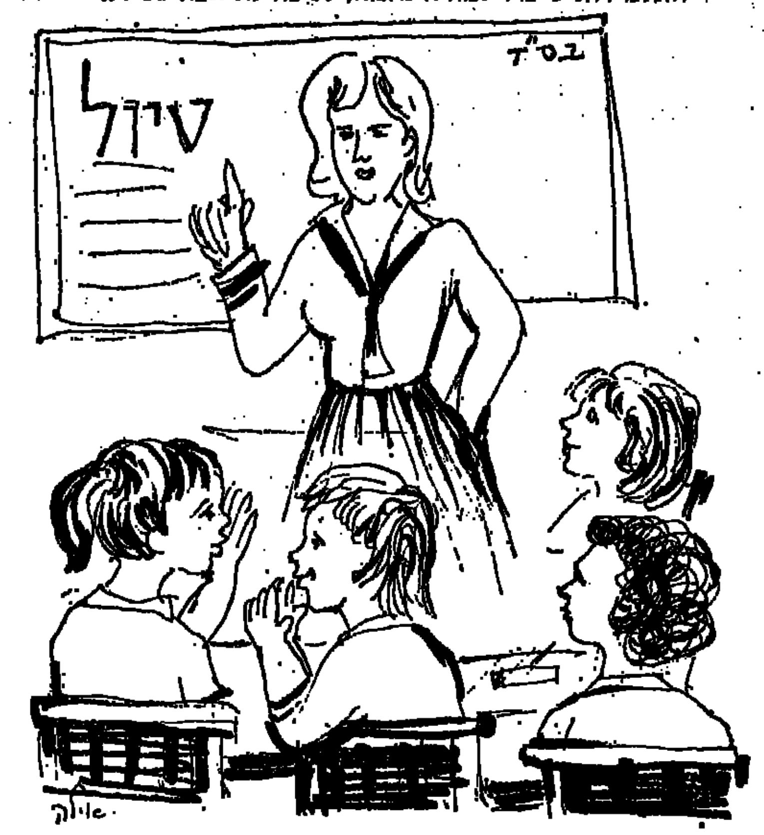

המורה הבינה מדוע סירבה ניצה לצאת לטיול אך לא אמרה דבר.

הטיול הוא טיול חובה. זה טיול לימודי. עובדה, את הטיול מממן ועד ההורים. ואחרי הטיול יהיה מבחן על כל החומר שלמדנו על ירושלים, כולל מה שנראה בטיול. אין משתמטים.

ניצה קיבלה את הדין. בסתר ליבה ידעה, שהמורה הבינה מדוע הודיעה על סירובה להשתתף.

המורה ידעה שניצה גאה, ולא תספר לאיש עד כמה עניים הוריה. ניצה לא יכלה לבקש מההורים כסף לטיול, ולא רצתה שמישהו יממן את נסיעתה.

האם היו דברי המורה אמת? האם ועד ההורים שילם בעד הטיול? האם שילמה המורה מכיסה את הוצאות הטיול של ניצה?

דבר זה נשאר בגדר תעלומה. גם ניצה עצמה לא ידעה את התשובה לכך.

אולם ניצה לא רצתה ב„לחם חסד". הספק כירסם בליבה, והיא החליטה שעליה להשתכר ולהחזיר את החוב. חודשים שימשה שמרטפית לילדי משפחה שגרה בשכנותה. הייתה יושבת בלילות ומכינה את שיעוריה, אך מרוב עייפות חשה שהיא נרדמת. אז קמה ממקום מושבה, החלה צועדת בחדר אנה ואנה, צבטה את זרועותיה, שטפה את פניה במים קרים, הרי אסור להירדם — עליה לשמור על הפעוטות. וכשהיה בידה הסכום הדרוש, הגיעה לבית־הספר, נכנסה לחדר ההנהלה והניחה את הכסף על שולחן המנהלת.

— מה זה? שאלה המנהלת הנדהמת — מה הכסף הזה?

— זה בעד הטיול — ענתה ניצה בגאווה.

— איזה טיול? — שאלה המנהלת.

— המחנכת שלי יודעת — ענתה ניצה וברחה מן החדר בלב קל. שילמה את החוב.

פגישה עם רובוט

כמו כל הילדים, יודעת אורנה מה זה רובוט —, מהטלוויזיה וספרים. אולם, אף פעם לא חשבה, שהיא תזכה לפגישה עם יצור זה.

ואכן, הכל קרה באופן כה מפתיע. ביריד בחו״ל, פסעה אורנה לצד אמה, כשלפתע שמעה קול משונה: „הלו ליידי! איך את מרגישה? האם אין היום יפה?"

אורנה הסתובבה וראתה לפניה יצור מתכתי עם עיני פנסים כחולות ואוזניות על ראשו הקרח, וכולו צבוע בצבעי כחול ולבן. זה היה ג׳וני הרובוט.

נפעמת שלפה אורנה את המצלמה החדשה שקיבלה ליום הולדתה, ורצתה לצלם אותו, והנה: „את רוצה לקחת את תמונתי? הפי רוש — צ׳יזזז... תודה!" והרובוט המדבר הבזיק חיוך מאיר מול פניה לשמחת אורנה התמהה.

„אמא, איך יכול היה הרובוט לדעת שאני רוצה לצלם אותו, ואיך ידע שאני נקבה ולא זכר? הרי הוא מסתובב חופשי, ואין איש מכוון אותו?" — שאלה אורנה את אמה.

„הרובוט מצוייד בחיישנים, ומאחר שלבשת שמלה חש שאת אינך גבר" — ענתה לה אמה.

את החיוך ה„מאיר" לא הצלחנו לתפוס, אך הרובוט ג׳וני — הרי הוא לפניכם.

כתבה וצלמה: מירה הראל

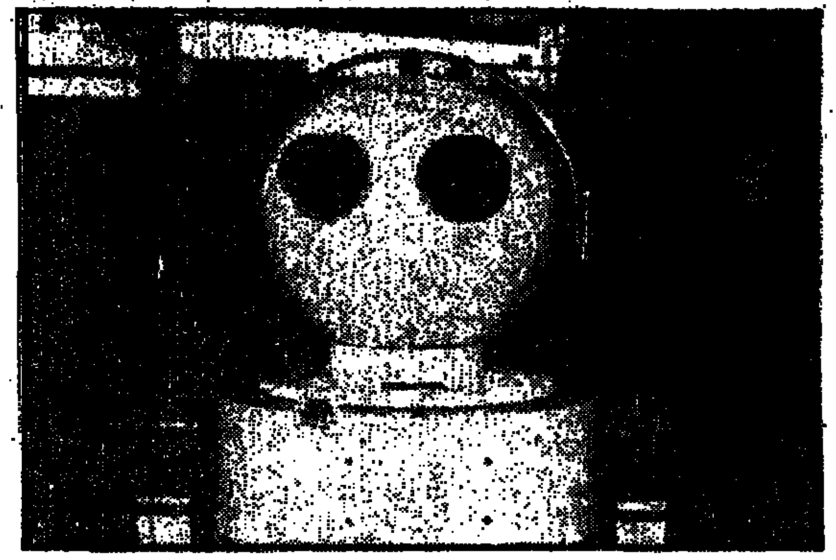

חידון ושעשועון

את הפתרונות יש לשלוח
„הצופה לילדים"
רחוב המסגר 66,
תל־אביב

ריבועי קסם

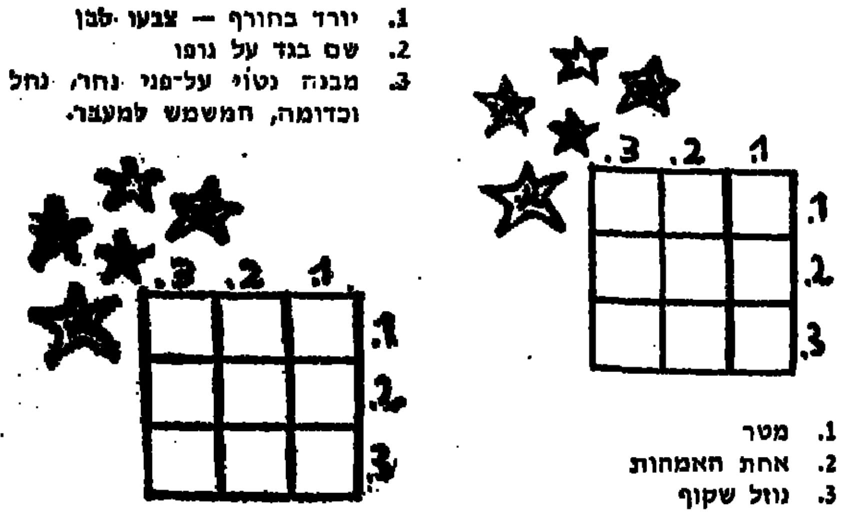

1. יורד בחורף — צבעו לבן
2. שם בגד על גופו
3. מבנה נטוי על־פני נהר, נחל וכדומה, המשמש למעבר.

1. מטר
2. אחת האמהות
3. נוזל שקוף

תיקון טעות

בתשבץ לפרשת „בראשית" נשמט, לצערנו, מספר הגדרות, והרי הן לפניכם:

במאונך — מלמעלה למטה:

25) גוש אדמה המתנשא לגובה רב. 27) מקווה מים טבעי גדול מאוד.

28) מלת שאלה בדברי ה׳ לקין (בהיפוך אותיות).

במאוזן — מימין לשמאל:

30) „... ו... את המים בימים..."

מה נצפה | מה צפוי

ברדיו * בטלוויזיה

* „עולם קטן הבדיעות שמעבר ליפ- (שישי, 14.05) — בסדרה של איימי ג'יהב'ל גטבב במוסיקה, פוליטיקה, קר- לנוע, תיאטרון יאוכל של ברדיה קרו- בית יהודיות. בתכנית השלישית: פרה.
* „הדרך" — „זה היה בהמש לפנות ערב" (שישי, 15.05) פאקי איבנו, הדר דאיה ובאלדו אורלייר בקטעים מביצוע סופר בי שנצרך ב„חבאסי ביפו הציין 50 שבה לבריחת האזרחים בבפדר ולהתיעצות של הבמאי הספלדי פדריקי גרסיה לורקה.
* „בסירה בסידה" — במיצאי יום חמי- שי (22.05).
* אוניברסיטה משודרת — בלבלה הר- מירח ההיבה — דמיגרפית, חברה יפר- לישית. מרצה: גד גילבר (ראשון, 21.30).

גלי צה"ל

* „שיחת הצית" — עם יעקב מישורי — נגן קרן ראשי בתזמורת הפילהרמו- נית (ראשון, 23.55).
* ראיון מיוחד עם תא"ל יוסי בן חנן, שבין שריון ראשי בצה"ל (שני, 18.05).
* „ספרים רבותי ספרים" — מגזין ספ- רותי (שני, 20.05).
* אוניברסיטה משודרת — תורתו של הרב קוק —אופיה הכללי של תורת הרב קוק. מרצה: פרופ' יוסף בן שלמה (שני, 21.30).
* שעה לילה על בלבלה (שלישי, 18.05).
* אוניברסיטה משודרת — כוכבים כמו- לים — הסיבות התיבה: מרצה: פרופ' אליה ליבוביץ (שלישי, 21.30).
* „אבות ובנים" — סדרת תכניות ה- בארחות קציני צה"ל ובניהם. הפעם עם תא"ל יצחק, מפקד עוצבה בצה"ל ובנו אביר — פרח טיס (רביעי, 18.05).
* „מראה מקומי" — הכניתה של שרה דורון עם השחקן גיטים צוקרי והזהר ל„צכרי, שבה חווה חוויה מיסטית בהוד- תי נעל. (רביעי, 20.05).
* „סורגים מבעלי" — שלושה דורות בנהלל (חמישי, 20.05).
* אוניברסיטה משודרת — ההיסטוריה האמריקנית ממלחמה האזרחים למלחמה הקרה — משמעותה של המלחמה הקרה. מרצה: ד"ר ארנון גוטפלד (חמישי, 21.30).
* „שיחת הצוה" — עם ד"ר ראובן גל — בנהל המכון להחקרים צבאיים (חמי- שי, 23.55).

בגלל שביתת העיתונאים ב- רשות השידור לא פורסם לוח ה- שידורים ברדיו ובטלוויזיה הכללית לשבוע זה.

הטלוויזיה הלימודית

יום שישי

14.30 פאביאן מבוזו דרום — פרק 5 רמידה רווירה, אחיה של ה- עלמה רווירה, נמצא מת. הבלכה רווירי צבטה מוכנסה לרשימה ב- הערובה לאחר זמן נמצא גם הטופס האטייר מת. פאביאן נבחר לשופט שלום וזמני במקומו של האסייד ו- יוצא להתחקות אחר רוצחיו.

15.2 מפגשי בראכיה — פרצת נוח — טיפולו של הפרופ' בנימין גרוס.

יום ראשון

15.55 רחוב סומסום — מוישה מנ- סה לטלפן — מוישה נמוך — ממכשיר הטלפון גבוה — איך מחיי- גים? מה בין מצלמה רגילה למצ- למה אופיינית?

16.25 ילדת הפלא — פרק 20 — מוכרים את החברה — הזה- רה שבה עובד סד לאוסון עתידה להימכר ושינויים בתפקידים צפויים למר לאופון ושכני המנהל, מר ברני- דל. לדבר יש השפעה, כמובן, על הי- חסים ביניהם.

יום שני

14.5 מגע — חומר — מתכות — פסל ההרות הוגג את יום הו- לדתו ה-100. לכבוד כאורע זה הוא זוכה לטיפול מסור ואמנותי מידי צ- וות מיוחד שבא מצרפת. ילדי הסדרה מבקרים בפסל — מכף רגל ועד קצה הלפיד.

15.00 קשר משפחתי — מה עושים כשילדים רוצים שיקנו להם כל הזמן? ויולט ובני מחט ובתם רעות בת ה-4 מכווחים אחי יותם.

15.55 האסיר — סדרת מתח חדשה בת 9 פרקים. הפרק הראשון: סוכן חשאי נחטף ע"י כוחות עויינים לא ידועים ומובל למקום לא מוכר שאין אפשרות לברוח ממנו. לאנשים שם אין שמות, אלא רק מספרים — — — האסיר הוא מספר 6. ה- אסיר מנסה לברר מי הם שותפיו ל- גורל, במי הוא יכול לבטוח ומי הם אלה שצופים בו.

יום שלישי

14.5 סרט קולנוע — קים — צי- בור קולנועי לספרו של רודי- ארד קיפלינג. סיפורו של הנער קים בן למשפחה אנגלית שמתייתם בגיל צעיר מהוריו הנמצאים בהודו בגלל שירותו של האב בצבא האנגלי שם. את קים מגדלת אשה הודית. הוא מסגל לעצמו את מנהגי ההודים. הוא משתלב במאבק הנסתר המתנהל בין השירות החשאי הבריטי לבין רוסיה על השלטון במזרח. הוא פוגש את הלמה ומצטרף אליו בחיפושיו אחר נהר ההץ.

16.0 פרפר נחמד — ספרים הם חב- רים — עפרה ועוזי מספרים את סיפור הצב והעקרב. מתוך המוף מגיחה „תולעת בולעת ספרים" ר- שרה שיר הלל לספרים שהם לפע- מים המורים, לפעמים ההורים, אך יותר מכל הם החברים של הילדים.

16.25 רובוטריקים — המשך מל- חמות הרובוטריקים בשקרני- קים.

יום רביעי

15.00 טוב טוב הגמד — קוסמיה ו- המצנפת — סובטוב מוזמן אצל מלך גמדי השלג לעזור בפתרון בעיה שעורר אחד מנתיניו — קוס- מיה, שנהג לשדוד פרוות מבעלי חיים מידי הציידים.

15.25 על רופאים ואחיות — סד- רה קומית בת 6 פרקים על חיי בית החולים, שבה ילדים מגל- מים את דמויות הצוות הרפואי. ב- פרק הראשון סיפורו של הפסיכיא- טר המאוהב נואשות ברופאה הרא- שית.

16.10 שביל באמצע שביל בצד — חוף פלמחים — סיור ה- שבוע: בחל רובין, מסגד נבי רו- בין, שרידי מצודת יבנה וחוף הים.

16.20 פיצוחים — שעשועון טלוו- זיה נושא פרסים.

יום חמישי

14.30 קשר משפחתי — משפחת מוזס — שידור חוזר מתאריך 26.10.87.

15.10 רחוב סומסום — כרטיס לכ- בת — אירוע מיוחד מסעיר את הרחוב ברחוב סומסום: כנס אופניקים שבמהלכו צריך להיבחר נשיא האופניקים.

16.00 זהו זה — שידור חי.

קצה החוט

(סוף מעמוד 3)

מיקו לא היכנס בסוד המו"מ על ידי סוריה, אלא רק-לאחר שהכל הוסכם בינה לבין קי- סינג'ר. כיוון שכך לא תסכים ברית המועצות להתרגל כזה פעם שניה. היא תדרוש מעורבות ישירה במו"מ ולא תסכים להשתתף בטקס ס בלבד.

חשבונו של חוסיין

חוסיין זקוק לאותה ועידה בינלאומית לשני צרכים, פנימי וחיצוני. הצורך הפנימי מכוון לעולם הערבי, שלא יראה במו"מ עם ישראל בגידה לאומית, אלא מו"מ בלחץ בינלאומי. ואין בכך מקום הכרה בישראל. הצורך החיצוני הוא לחץ של המעצמות על ישראל לוותר. הוא מקווה שבעזרת ועידה בינלאומית הוא יוכל להוציא על ישראל לקבל את הנאין, שהרי רוב המדינות תיכבות בעמדה הערבית בדבר נסי- גה מלאה של ישראל מכל השטחים, תמורת שלום כלשהו. איך יקבל חוסיין צורה אחרת של חסות בינלאומית? האם זה יספק את צרכיו המדיניים? כאן השאלה היסודית הנעוצה ב- מו"מ השאי שמנהל שולץ עם חוסיין וגם בריח הדועצות. שני גורמים אלה רואים בוועידה הבינלאומית אמצעי שאינם יכולים לוותר עליו. בריה"מ המועצות לא מתעניינת בהסדר עצמו. מה שמעניין אותה זהו הרווח המדיני שלה מן המו"מ. רווח מדיני היא יכולה להוציא רק מן התמיכה שלה בעמדות הערביות. בכך היא תת- חרה עם ארה"ב על ההשפעה באיזור. משום כך היא רוצה להתערב בפועל במו"מ. בלי זה אין לה עניין בוועידה בינלאומית.

אין לזלזל מחשש מפני הבחירות הקרובות לנשיאות ארה"ב בעוד 14 חודשים. שלטון דמוקרטי נוסח ג' קרטר או ג'. ג'קסון אינו ערב לאוזננו. שלטון רפובליקני נוסח ג'ורג' בוש גם הוא מעורפל. ספק אם הוא ימשיך את המדי- ניות של הממשל הנוכחי. מצד שני רייגן מעוניין בהשג מדיני בינלאומי לקראת סיום כהונתו כנשיא, והוא מוכן לשלם על כך כל מחיר. אלה הם שיקולים שאין להרחיק אותם או להתעלם מהם במערכת השיקולים לקראת מו"מ. מדיני עכשיו או בימים טובים יותר.

הונגריה בין אתמול והיום

(סוף מעמוד 8)

מוסה ברחוב, ובוודאי לא הצבא הסובייטי- זה- נמצא במצנעות בציבורי העיר ותופסים מקום מרכזי במסגרת הצבא, המוסד הבטחוני ומטוח הבדודים. יש אשר מכנים את הונגריה — אונ- גריא כ„ארץ הגרי", כי תרגום הגרים (תהלים פ"ג ז') הונגראי, וכן תרגום הגריאים (דבה"א ה' י'), והם בני-הגר, פלגש אביהם לאחר שילוחה, מבעל אחר.

יהודי הונגריה נזכרו לראשונה באיגרת אשר כתב הקדאי אבן שפרוט למלך כוזר (960) ושם הוא אומר, כי יהודי אונגריא ישלחו את איגרתו אל מלך כוזר. נראה גם, כי יהודים כוזרים נמנו עם צבא ארפאד, המלך הראשון של האונגרים, אשר בא מדרום רוסיה וכבש את הארץ בשנת 895. כבר בשנת 1222 הוצא „פתשגן הגב", בימי המלך אנדריאס השני, אשר בו הושם לחוק כי אין רשות למלך למנות מוכסים ושאר משורתי המלך מן היהודים. אחר-כך נאספו כמרים בעיר בודא וקבעו, כי היהודים צריכים לשאת את תרפה על בגדיהם, וכל איש נוצרי אשר יורשה להודי לשבת בשכונתו, יענה כהר- חברה. כך מתערבבים תולדות היהודים בקורות ההונגרים, ושוני זכויות בצד אנטישמיות, או אכזבזרפצה בצד עלילת דם.

בבצרות ישראל לא באה אונגריה בסדר עולם עד ר' אייזיק סירנא בבאה המ"י. אשר כתב על בנהגי ישראל, ואחריו בבאה הי"ח עם החתם סופר ור' עקיבא איגר, ובית מדרש לרבנים בבודפשט, אשר נוסד בשנת 1877 וקיים עד היום. בנוסף לאורטודוקסים ורפורמים, חרדים ומשכילים ובתי חסידות של בלז, באבוב, ויז'ניץ, בהקאץ ואסמאר' ציונות קהילות נפרדות. כך אתה למד על מציאה היסטורית, משטר חזק, כלכלה מרבית בזמננו ובתקופות קדומות.

כיום חלה תמורה בעם ההונגרי, ואין ספק שהותיה הרצויה, אבל עדיין אתה מרגיש במצ- דים מצויים בארץ הסכים זו של הגולאש ה- צ'אראדש. בארץ שתמורת דולר אחד אתה מקבל באופן רשמי 47 פורינטים ושער ה- פין להיירים הוא כפול מערכו לאזרחים. בבואך למלון נוטלים ממך את הדרכון ואתה מסתובב בעיר ללא זהו זהות. הוו משטר שהחל לגלות ליברליזציה וקושר קשרים עם איגית חוץ, ביניהם גם ישראל, אך עדיין מאוץ את תורת הכלכלה של הקומוניזם על אש קטנה, אבל מורשת, השורשה הכל בדרכה. יש המתגעגעים למשטר הדש, ויש המבוהנים לזוזמות ממרחב ומשטר. ההונגריה היא אולי הנחשונית יותר כיום, בשד הטכנוקראטים שלה מצויים בצבת המאודשות בין האתמול הסוציאליסטי ובין היום הגורבצ'בי.

אתה יכול לעבור בשדרות לנין בבודאפשט ולראות את האלקטרוניקה היפנית ואת המוצ- רים מארצות חוץ (אם כי ההונגריה הוא עוד משנה עם ה„פקודה" וה„לאודה"), כדי לחוש ולדעת שמעבר לפעמה התחתונה מבצבצת ההונג- רים הלון ראווה חדש, ומסכת חיים רב צדדית יותר, כדי למצוא דרך מסלט בכלכלתם, וגם בספרותם, בשתי נמיות אוטופיניות של אוהד- בדיים וניאו-קלאסיציזם, של מסר כלל-עולמי ושירה לאומית — גשר בין העבר לבין ההווה. מלחמות העולם והאסונות ההברתיים לאומיים הותירו את רישומם העוקב בלב האנשים, וכיום גם הספרות נרתמת כדי לעודד לחיות ולשאת ברמה את דגל התקוה האנושי מתוך הוויה.

צפיות מחודשות

(סוף מעמוד 3)

מהמוצלחים ביותר שבוצעו במשק הישראלי. הא ראיה: עצם העובדה שתוספת היוקר משולמת עתה רק כעבור שבעה חודשים ל- תשלום תוספת היוקר הקודמת (שהתחייבה עוד בטרם הפיחות דאז) פיחות שכזה יכול להיות מועיל ולתרום לירידת האינפלציה מ- דרגה נוספת. זאת עפ"י תסריט שכזה: פיחות 5—6 אחוזים בלבד; השכירים מוותרים על כ-2.5 אחוזים מתוספת היוקר; הממשלה משלמת כ-2.5 אחוזים בתשלומי הביטוח ה- לאומי בעבור המעסיקים, המעסיקים סופגים כאחוז אחד. באותו זמן ממשיכים בריסון ה- תקציב.

מהלך כזה אפשרי רק אם תהיה הסכמה של שלושת הגופים הקובעים במשק: ה- ממשלה, ההסתדרות והמעסיקים. הסכמה כזו עשויה לקדם את המשק התקדמות של ממש לעבר היציבות. אולם אליבא דכל הדעות, אנחנו מצויים כבר בשנת הבחירות. השאלה היא, האם ההסתדרות תיעבה ליוזמה שכזו?

בכל מקרה, מהלך כזה יש סיכוי שיבוצע אותו בראשית שנת 1988. אם אז יידחו אותו, ספק אם ניתן יהיה להגיע להסכמה עליו לפני הבחירות. מאידך גיסא, אם בכל זאת יאל- צו לבצע פיחות גם בלי הסכמה, אף אותו לא ירצו לדחות עד סמוך לבחירות.

קיימת אפשרות שהאוצר יקבע עמדה נגד- רצת נגד פיחות כלשהו, מתוך רצון לעמוד על היציבות. במקרה זה כביר שילכו על מי- נון גבוה יותר של השתתפות הממשלה ב- הוצאות המעסיקים לתוספת יוקר, כפי ש- מציע שר התעשייה והמסחר, אריאל שרון.

על רקע שיקולים אלה לא ניתן כיום להי- מר על פיחות. זוהי שאלה פוליטית מובהקת. אפשר רק להעריך שער האוצר, משה נסים, ישתדל להימנע בכל מחיר מפיחות נומינאלי, שאין בצידו ניסרול השפעותיו בתחום סחי- רור המחירים והשכר.

בחוג המשפחה

בעריכת נעמי גו[illegible]

אידה של אמונה

מלחמות היהודים, ליתר דיוק — מלחמות היהודיות, העיבה. כצפור על שמחת בואה של אידה נודל לארץ. רבים עשו למענה, ועוד יותר מרבים — רבות. כל תנועות הנשים. עשרות אלפי נשים מן השורה, זו כתבה מכ- תב זו התמה על עצומה, זו שלחה גלוייה לגורבצ'וב ואחרת השתתפה בהפגנת מחאה. על בימת הנכבדים בליל בואה, הלילה של ההקפות ה- שניות, צר היה המקום מהכיל את כל מי שרצה להראות, לדבר, לברך ליד המיקרופונים. נשיאת ויצו נעל- בה — והתפטרה מהוועדה למען אידה. נעמ"ת ערכה מירוץ נואש נגד השעון כדי להספיק להגיש לה שי — מצולם ומהודר היטב על-ידי התקשורת, לפני ערב שבת. ג'יין פונדה, שחקנית קולנוע בינלאומית, קיבלה פירסים שאין דומה לה, הן כאשר ביקרה את אידה בבנדרי שבבריה"מ והן כאשר הצטרפה אליה בטיסתה ההיסטורית ממוסקווה ללוד. די בצדק, נשארו רבות מהעושות למען אידה עם הרגשה של מרירות מסוימת בלב. התעלמות התקשורת, תופעה של כל ימות השנה, נעשתה צורבת יבעתיים באירוע כל כך גדול, כשהל רשתות הטלוויזיה בארץ וב- עולם ממוקדות במקום אחד. כשכל מי שהוא משהו זולה לאיזכור — ואותן, שכחו.

דוגמא אופיינית לשיכחה חבלתי- מיקרית הזו היא תנועת „אמונה". לפני חמש שנים שלחו חברות אמו- נה מ א ה א ל ף מכתבים לבריה"מ למען שיחרורה של נודל. ספק אם הה'אר הסובייטי הרצף אי פעם בגל ענק שכזה בבת אחת.

חברות אמונה פנו לכל גורם ב- עולם כולל לנשיא ארה"ב במכתבים, מיבריקים ועצומות בענינה.

„שבוע אמונה" האחרון הוקדש רובו ככולו לנושא אחד: אידה נודל בכל תצוגת אופנה או יום עיון — החתימו את הנוכחים על העצומה למענה. עצומה שהוגשה ע"י מנהי- גות התנועה לשגריר הולנד בישראל כדי להעבירה לגורבצ'וב.

חברות אמונה הפיצו גלויות „אל דמיי", נטעו מאות עצים בחורשת אידה נודל ביער האשה של הקק"ל, עודדו את תלמידות בתי הספר לכ- תוב חיבורים על אידה ושירים ל- למענה. כשנודע דבר שחרורה — שלחו לה מברק ברכה. כשהגיעה ללוד — יצאו מאות מהן אל שדה- התעופה ביציאה מאורגנת עם שלטי אמונה בידיהן. גם במסיבת העתו- נאים שקדמה לקבלת הפנים בשדה- התעופה השתתפה משלחת אמונה בראשות היו"ר שרה שטרן-קטן וב- ימים אלה מכינה אמונה קבלת פנים לאידה ולאחותה אילנה פרידמן ש- לוותה בנאמנות בכל שנות מאבקה הקשה. בתקשורת כל אלה — יוק. אבל חיוכי האושר של אידה המח- בקת את כלבתה בת חורין ומאושרת — הם הרי העיקר ובאלה כדאי ל- התמקד.

„אבי געזונט"

כבמתחיל הגשם — מתעורר ה„אי- שיאס", ה„ראומטיזם" קם לתחיה. מר- גישים את העצמות והשרירים. לדבר על שני הנושאים הנצחיים של החורף: בריאות ומזג-אויר.

אז בואו נדבר על בריאות. יש פטנט חדש לטיפול בכאב ראש וגב, שנקרא, לא תאמינו — לחיצת אצבע. יוסי זי'ר- דבסקי שהביא את הפטנט מיפן (שם מכנים אותו „שיאצו" (בשיטה טבעית, זה בעברית) טוען שהוא יכול ללמד כל אדם ע"י עיסוי קצר באצבעות של חל- קים בגוף, להיפטר מכל כאב ואם תראו אדם הולך ברחוב כשהוא לוחץ על ראשו או על המרפק שלו, תדעו שזה תלמיד של זירדבסקי שקיבל שיעור בסדנאות שהוא עורך במלון שרתון בת"א.

בעידן המלחיץ בו אנו חיים — מה פלא אם לחיצות עוזרות לכאבים?

גם דיאטה עוזרת ובמבול הדיאטות ה- חדשות שנחתו עלינו באחרונה, נמצאת גם דיאטה ה„ליבאציה", שמה כשמו של ספר שכתב ד"ר מרטין קטהן מאוניבר- סיטת ואנדרבליט. הספר יצא בעברית בהוצאת סירקים והוא גם נמכר ברשת הקה. אופ. המריציפ הורכוי: „אי אפשר ליבטור דיאטה כל השנה, ולכן — אחרי עשרים ואחד יום של אכילה מבוקרת — עושים הפסקה של שבוע, אוכלים מה שאוהבים ורוב מתחילים בדיאטה. מת- כונים והוכנית לפעילות גופנית, מצויים גם הם בספר.

עונת הסתיו והחורף (בעצם כל חילוף עונות) — מזרות גם נשירת שיער. שלמה חבושה, מאוניברסיטת בר-אילן, שלה לי כמה פטנטים העוזרים, לדעתו, למנוע התקרחות ולהבריא את השיער.

(א) טיפול ההידרותרפי: — נכנסים למקלחת כאשר זרם המים יורד ממרחק מה מראשך, מתחילים במים חמים סוג- רים את המים החמים ומזרימים מים קרים עד שהראש תקרר — חוזרים על המער- לה לפחות שלוש פעמים, ואפשר להגיע לארבע או חמש — אך לא יותר. הטיפול בזרם המים היורד מלמעלה, בהמים ו- קרים לחילופין, מגדיל את זרימת הדם לתוך עור הקרקפת, ויש תוצאות מעו- לות.

במקום זרימת מים חמים וקרים לחי- לופין, אפשר גם להשתמש בתחבושות חמות מאוד ולהחליפן בתחבושות כים קרות מאוד — שיטה טובה למי שלא יכול לעשות מקלחות.

זרימת מים חמים וקרים לחילופין היא למעשה הקוסמטיקה הטובה ביותר ש- יכול אדם לעשות — בשיטה זו נעלמים קמטים והעור נמתח, ונעלמות נקודות שחורות ופצעים מהפנים — זה בתנאי: שמזרימים את המים על הפנים ישירות ובמיוחד על הקמטים.

תמיד רצוי לסיים במים קרים; אנשים חולים, ובמיוחד אלה שסובלים ממחלות לב, או ממחזור הדם, צריכים להתייעץ עם רופא לפני שמתחילים בטיפול.

(ב) עיסוי בריך: אכן הרוק הוא חו- מר בעל תכונה שמזרות את גידול ה- שיער; מרטיבים את האצבעות ברוק מהפה, ומעסים באצבעות הרטובות את עור הקרקפת, בלחיצות חזקות ובמיוחד את המקומות הדלילים בשיער. — השיטה פורסמה ב„טבע ובריאות" לפני כמה שנים.

(ג) שיטת הסרפד: מרתיחים כוס לא מלאה של סרפד בתוך שני ליטרים של מים (סרפד אפשר לקנות בחנויות הצ- מחונות), משאירים שיתקרר, מסננים את הנוזל במסננת דקה, מוסיפים מיץ של שני ליבונים מסונן. חופפים את השיער בסבון אלקאלי (ממליץ על סבון נקה-7 לתינוק, בצבע לבן), שוטפים היטב, לוקחים קערה ובה שמן זית טב- עי מכבישה קרה, טובלים את האצבעות בשמן, ומעסים את כל עור הקרקפת, עוטפים במגבת ומשאירים למשך חצי שעה, חופפים במים חמים שלוש פעמים ובמסיימים במים קרים, מייבשים היטב ועוטפים ומעסים את הקרקפת במי ה- סירפד עם הלימון שהכינו אותו קודם: אחר החפיפה והעיסוי במי הסירפד, עו- טפים את הראש שוב במגבת למשך שעה או שעתיים. נוהגים כך פעמיים בשבוע.

השיטות הן יעילות וקלות לביצוע; הן יכולות להיות יותר יעילות, אם ישו- לבו בתזונה נכונה, ורגיעה נפשית וכ- אשר מתחילים את הטיפול בהן לפני שנוצרה קרחת מלאה.

בגדי ילדים - לא מה שהיה פעם

המגמה לחקות את בגדי ההורים — כשבאים להלביש את הטף, נמשכת בקרב מעצבי האופנה. צביקה בר מ„טופר", למשל, רואה גם בבני שלוש וארבע קהל המתאים לסווצ'רים. קרדיגנים וז'קטים חורפיים בשילובים של אפור, תכלת, ורוד ובננה. על הבגדים הוא תופר הדפסים של בולים ענקיים.

בקבוצה אחרת לתינוקות ולילדי גן יש בגדים מפוספסים בשהפסים בגדלים שונים, בצבעים של שחור-לבן, אדום-לבן וכחול-לבן. יש גם סווצ'רים באדום, ירוק וכחול עז. ואיך זה נראה על הילדים? כפי שנראים הדוגמנים הקטנים בתחתית התצלום שלמעלה.

לגילאים אחרים (4 עד 14) מציעים החורף בגדים מג'ינס, „פוטר", פלנל וטריקו ממורצ'ר. על הג'ינס — הדפסים, על ה„פוטר" — ריקמה. יש בליזרים לכל גיל ויש גם שחור או בז' לז'קטים. את הרושם הכללי המתקבל רואים על צמד הילדים [illegible] העליון של התצלום המצורף. מעצב הבגדים האלה הוא מפעל „[illegible]".

מה חדש?

שום ולציטין בכמוסה אחת

סגולות הבריאה של השום ידועות זה מכבר. בשנים האחרונות מרבים גם לדבר בשבחי של הלציטין. ביניהם אלה התחברו- נו על כמוסה המכילה את שניהם.

למה כמוסות שום עם לציטין?

מחקרים רפואיים מצביעים על אפקט- ביות מיבחות של השילוב הזה. שכן, זה שנים הן השום והן הלציטין מקובלים בקרב התזונאים כבעלי השפעה על מערכות הדם והעיכול.

לא כל מוצרי השום זהים באיכותם, זו נקבעת על פי רמת האליצין שבהם, שהוא החומר הפעיל ביותר בשום. אליצין, נוצר ברגע שחותכים או כותשים את ה- שום, וריכוזו בשום הטבעי בהתאם לאיכותו של הצמח ותנאי גידולו.

האליצין — הוא חומר בעל תכונות אנטיספטיות (חיטוי) ותכונות אנטיביו- טיות (הכבדה חיידקים ופטריות).

הלציטין — הוא חומר הקרוב לשומן ומים. מגייס את הכולסטרול בדם ומונע את שקיעתם על הדפנות של כלי הדם. בכך, השום והלציטין מהווים יחד תוספת תזונ- תית בעלת השפעה חיובית על ירידה לחץ הדם ורמות הכולסטרול.

הכמוסות החדשות מצטיינות, בריכוז גבוה ביותר של האליצין מן השום ו- מתבטאות כמקור עשיר ביותר של כולין (מקבוצת ויטמין B) הנמצא בלציטין — סויה.

הכמוסה החדשה נטולה כל ריח וללא כל תופעות לוואי „ריחניות".

מחיר לצרכן: — 8.90 ש"ח.

פינת הבול

מאת חיים לנגלבן

בין בולי התשמ"ח — 24 בנובמבר 1987. ינפיק השירות הבולאי שלוש סד- רות בולים. סדרה אחת בת בול וזכרון אחד בערך של 40 אג' יוקדש לשנתם של השופטים הראשון; סדרה שניה מורכבת משלושה בולי זכרון בערכים של 30, 50 ו-60 אגורות מוקדשת למסעות חוקרים בארץ ישראל במאה הי"ט; כן יונפק גיליון זכרון חגיגי, ובאותו נושא של חקר נהר הירדן וים המלח. גליון זה מור- כב משלושה בולים ללא שובלים, כאשר על גבי בולי הזכרון שונים מן הבולים הרגילים. אלה יהיו בערכים של 40, 50 ו-80 אגורות. במחצית המאה הי"ט היו עדיין נהר הירדן ומקורותיו וים המלח בבחינת ארץ לא נודעת. אבנים שבן עדויות, לפי רחבעם זאבי, על סיורים בדורות קודמים, שביקרו באזור זה אלה, אבל הנצלים הבולאי יודע עלו על הגליו.

רוב המבקרים היו צליינים, שירדו מי- רושלים למקום הטבילה בירדן. עם גילויה החדש של ארץ ישראל במאה הי"ט פנו סיירים וחוקרים נחשונים גם לחבלי ארץ לא ידועים ופנו לשבילים צדדיים.

מסעות חוקרים בארץ ישראל

לפי רחבעם זאבי (גנדי), מנהל מוז- יאון ארץ ישראל בתל אביב, ראשון ה- חלוץ לחקר הירדן וים המלח בתקופה זו הוא איזי בן צ'יה הבבי, כריסטופר קוסטיגן, שהביא בשנת 1835 את סירתו לנמל עכו ומשם הוביל בדרך היבשה לטבריה. הוא ניסה להתור בירדן עד לי- אזור בית-שאן. ומשם העביר את סירתו על גבי שים ליריחו. בעשך שבוע ימים היא סייר בסירתו על פני ים המלח והגיע אף עד לישון. חום קשה אילץ אותו לשוב ביתה עם עוזרו לצ'ין ים המלח, כשהם צבאים עד כדי שהיית בי הים. חוקר זה נשאר קבור על שפת הים, משם הועבר לירושלים ושם מת ונקבר בהר ציון.

החוקר נוסף — לאחר שתים עשרה שנה לאחר מכן, בשנת 1847, בא, הבריטי, הוג- מאס הוארד מולינה. החקור את גבלי ה- ירדן ותוכתי של ים המלח. הוא הגיע ל- עכו עם שלושה חבריים בריטים, ובעזרת גמלים והסוסים הם העבירו את סירתם ל- טבריה. שם צירפו אליהם כשרתים בני המקום. החוקר ניסה להיאבק באשדי ה- ירדן, עד אשר פנה לבסס על גדות הנ- נהר. כשסירתו ביכשאת על גבי הגמלים או שטה בירדן, לאחר תלאות רבות ומאבק עם בדואים שבינים הגיעו לים המלח ו- שטו בו במשך שתי יממות, עד שמולינה — החוקר, בתקף בקדחת. הוא מת על האנייה בדרך לבירות. שנה לאחר מכן — 1848, באה משלחתו של סגן מחיל הים האמריקני, ויליאם פראנסיס ליבנש, לח- קור את הירדן וים המלח. במסע משר- לב של קבוצות סיור ביבשה ביחד עם הסירות בתוך הנהר הם הגיעו לים ה- מלח. משלחתו של ליבנש, התקינה מפות של נהר הירדן ושל ים המלח.

קיימות ידיעות על סקוטי ג'והן מק- גריגור, שסייר בשנים 1868—1869 עם ה- שוטית של „רוב רוי" בתעלת סואץ, ב- נהר הנילוס, בנהרות דמשק, במקורות הירדן, באגם החולה, בים כנרת ובנהר קישון. הוא סייר בשיטה, כי רק היא יכולה היתה לחדור ולהיכנס לנבכי ה- ביצות, הקנים והגומא. בעמק החולה הוא נשבה בידי בדואים וניצל הודות לאומץ לב ולתושייה. מקגריגור הסקר- פר התקין מפות של ימת החולה וים כנרת. השוטית „רוב רוי" נתגלתה לאחר רוגה בבריטניה והובאה למוזיאון ארץ ישראל-תל-אביב, הכינהל כאמור, על- ידי רחבעם זאבי.

בעזרת בול פנחס רוזן — 1887—1978 — שר המשפטים הראשון, אשר הניח את הבסיס למערכת משפטית הנהוגה בארצנו. עוצב בידי דוה בקמן, בולי מסעות החוקרים בארץ ישראל וגליון ה- מזכרת, עוצבו בידי א. גלזר בנושא: חקר נהר הירדן וים המלח. על שלושה שובלי הביאור מופיעים שמות החוקרים שהוזכרו בכתבה לעיל. הבולים שבגליון הזכרון שונים במקצת בגודלים מבולי ה- זכרון הרגילים.

כל הבולים, כולל בול פנחס רוזן ומסעות חוקרים בארץ ישראל במאה ה- י"ט נדפסים בבית הדפוס של לוין-אפ- שטיין בשיטת הדפסה פוטוליטו.

גליון הדואר מכיל 15 בולים עם חמי- שה שובלי ביאור המצורפים לשורת ה- בולים התחתונה. בציר לשתי סדרות ה- בולים: פנחס רוזן ומסעות החוקרים ב- ארץ ישראל במאה הי"ט, כנפיק ה- שירות הבולאי מעטפת „יום-הופעה", אין מעטפת „היום הראשון" לגליון ה- מזכרת. מלאכה זו משאיר את השירות הבולאי ליוזמת סוחרי הבולים המב- מחים בכך.

هكذا من الاصل